

UNUTULMA HAKKININ AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GENEL VERİ KORUMA TÜZÜĞÜ ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ

(Examining The Right To Be Forgotten In The Framework Of The European Union's General Data Protection Regulation)

Dr. Tamer SOYSAL¹

ÖZ

Unutulma hakkı, tarihsel perspektif içinde bireyin özel hayatının gizliliği ve bilhassa bilginin geleceğini belirleme hakları ile birlikte incelenmiş ve yorumlanmıştır. Dijital çağda iletişim olanakları artmış ve şirketler açısından da yeni fırsatlar doğmuştur. Bununla birlikte, bu yeni ortamda bireylerin kişisel verilerinin korunabilmesi için de yepyeni bir çerçevenin kabulünün gerektiği kabul edilmelidir. Avrupa Birliği, Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR), bu işlevi yerine getirmek üzere kabul edilmiştir. GDPR ile unutulma hakkı ilk kez açık bir şekilde düzenlenmiştir. Yeni düzenlemeler, veri kontrolörü ve veri işleyicisi niteliği taşıyan şirketler açısından da yeni ve ağır yükümlülükler getirmektedir. Makalede, daha detaylı olarak, bu yeni yükümlülükler inceleme konusu yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Unutulma Hakkı (Silme Hakkı), Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR), Veri İşleyicileri, Veri Kontrolörleri, GDPR Uyumluluğu, Sosyal Medya Şirketleri, Arama Motorları, Yükümlülükler, Sorumluluk.

ABSTRACT

The right to be forgotten has been examined and interpreted in the historical perspective with the right of privacy and especially with the informational self-determination. In the digital age, communication opportunities have increased and new opportunities have emerged for companies. However, it should be accepted that a new framework should be adopted in order to protect the personal data of individuals in this new environment. The European Union, General Data Protection Regulation (GDPR) has been accepted to perform this function. With GDPR, the right to be forgotten is clearly arranged for the first time. The new regulations also impose new and severe obligations for companies that are data

1 Dr. Hakim. 2802 sayılı Kanun'un 50 nci maddesi uyarınca Malta Valetta Büyükelçiliği nezdinde ve 'Uluslararası Adalet ve Hukukun Üstünlüğü Enstitüsü'nde (IJ Malta) 'Kıdemli Hukuk Danışmanı (Senior Judicial Advisor)' sıfatı ile görevli.

controllers and data processors. In this Article, these new obligations are examined in more detail.

Keywords: Right to be Forgotten (Right to Erasure), General Data Protection Regulation-GDPR, Data Processors, Data Controllers, GDPR Compliance, Social Media Companies, Search Engines, Obligations, Liability.

I. DİBACE

“But if you cannot remember that, she answered, smiling, ‘only recollect how you have drunk today of Lethe, and if from seing smoke we argue there is fire then this forgetfulness would clearly prove your faulty will had been directed elsewhere’² (Dante, Divine Comedy, Purgatoria, XXXIII, 94-97)³

Unutulma hakkı nedir? Geleneksel olarak temel hak ve özgürlüklere bakıldığında, unutulma hakkına doğal haklar arasında rastlanmadığını görüyoruz. Unutulma hakkına ilişkin internet bağlantısız bir kaynak (offline analogue) bulunmamaktadır. Örneğin 1789 tarihli İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirgesi’nde bu neviden bir hakka rastlanmaz.⁴

Hakkın terim olarak yeniliği, anlamsal olarak da yeni olduğunu düşündürmemelidir. Unutulma hakkı, çevrimdışı (offline) zamanlar için de ihtiyaç duyulan bir araçtı. Sık olarak bilinen anlamı ile arama motorları tarafından endekslenen sayfalarda yer almama ve bu şekilde çevrimiçi (online) olarak sürekli hatırlanmak durumunda kalmamak şeklinde özetlenebilecek bu hak ile bireyler genel olarak ‘itibar yönetimi’⁵ çerçevesinde kendileri ile ilgili itibar azaltacak haber, yorum, içeriklere ulaşılabilirliği azaltmak istemektedirler. Çevrimdışı ortamlar için bu

2 “Anımsamamakta haklı olabilirsin, çünkü bugün Lethe’nin suyundan içtin; duman nasıl ateşi belli ederse, bu unutuş da isteğinin başka yere yönelişinin göstergesi...” (İlahi Komedya, Araf, XXXIII, 94-97). Bkz. ALIGHIERI Dante, İlahi Komedya, Türkçesi: Rekin Teksoy, Oğlak, 2011.

3 ALIGHIERI Dante, **Divine Comedy, Purgatorio**, Translator: Robert Hollander; Jean Hollander, Doubleday Publishing, 2004, New York.

4 O’HARA Kieron; SHADBOLT Nigel; HALL Wendy; **A Pragmatic Approach to the Right to Be Forgotten**, Global Commission on Internet Governance, Paper Series: 26, March 2016., s. 2.

5 Genel olarak marka ve kurumların itibar yönetimlerinden (reputation management) bahsedilirken, dijital dönemler ile birlikte günümüzde kişilerin itibar yönetiminden de bahsedildiği ve buna ilişkin çözümler sunulduğu görülmektedir. Kurumsal itibar yönetimi için bkz. URAL Ebru Güzelcik, İtibar Yönetimi, Değer Yaratan Bir Halkla İlişkiler Çalışması Olarak İtibar Yönetimi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi, V. 1, 2002, (s. 83-93).; Digital çağda itibar yönetimi için bkz. JAMALI Hamid R.; NICHOLAS David; HERMAN Eti, **Scholarly Reputation in the Digital Age and the Role of Emerging Platforms and Mechanisms**, Research Evaluation, Oxford, 2016 (s. 37-49).

durum, dedikodunun ve kötü şöhretin önüne geçmeye çalışmak olarak ifade edilebilir.

Genellikle köy gibi küçük yerleşim yerlerinde herhangi birisiyle ilgili bir anlatı onlarca yıl devam eder, hatta onun lakabı haline gelir ve kendinden sonraki kuşakları da içine dahil ederek 'kötü nam' devam ettirilir. Unutmak, böyle zamanlar için adeta insanın derdine şifa gibidir. Unutmak, bu yönüyle faniliğe dair bir hususiyettir. Yunan mitolojisinde, Hades'in beş ırmağından birisi de unutmaya ırmağı olarak geçen Lethe'dir. Lethe'nin suyundan içen, faniler, dünya hayatına dair yaşamış oldukları herşeyi unuturlar ve sonsuza ulaşırlar. Dante, İlahi Komedi eserinde, pek çok yerde Lethe ırmağından bahseder ve Lethe'yi suyundan içenlere geçmişlerini unutturan bir ırmak olarak tasvir eder.

Doğu anlatılarında Binbir Gece Masalları'nda geçen ve Tüccar Hasan⁶ olarak da bilinen Ebu'l Hasan'ın başından geçtiği rivayet edilen masal⁷ anlatısı, unutulma hakkına duyulan ihtiyacı farklı bir şekilde ifade eder:

"Efsaneye göre; genç yaşta eşi vefat eden Ebu'l Hasan, yeniden evlenmeye karar verir. Ebu'l Hasan düğünü sırasında hiç beklenmeyen bir anda odadaki tüm sesi bastıran ve duvardan duvara ekolanan bir ses çıkarır. Bu öylesine bir utanca neden olur ki, Ebu'l Hasan alır başını ve oradan Doğu'ya gider. 10 yıl hiç gelmez. Ancak yaşadığı yerlerden bu kadar uzun ayrılık zordur ve memleketini özlemiştir. Ancak o utanç anından beri, bir türlü yeniden dönmeye cesaret edememektedir. Nihayetinde kendini dönmeye ikna eder. İçinden artık o utanç verici olayın unutulduğunu ummaktadır. Öyle ya nihayetinde dünyevi, geçici bir hata yapmıştır ve bu kadar zaman sonra kim bunu hatırlayacaktır. Ancak memleketine geldiğinde, anne ile kızı arasındaki şu konuşmaya şahit olur: "Kız: Anne ben kaç yaşındayım?, Anne: Kızım, sen on yaşında olmalısın, çünkü sen Ebu'l Hasan'ın çıkardığı o sesin olduğu gün doğmuştun. Bu sözleri işiten Ebu'l Hasan, hemen oradan uzaklaşır ve bir daha memleketine hiç dönmeyerek sürgünde bir hayat yaşamayı tercih eder."

Ebu'l Hasan da kendisinde utanca neden olan bu kötü anıların unutulmasını dilerdi ancak bazen toplumsal hafıza kişilerin kontrolü dışında olayları tahmin edilmeyecek ölçüde belirginleştirebilmektedir. Aynı durum, günümüzün dijital dünyası için de geçerlidir. Bazen yaşanan küçük hadiseler, umulmayan şekilde sosyal medya veya diğer internet içeriği sayesinde topluma mal olabilmektedir. Hatta siz bu olayı arama

6 SEZEN Engin, *Binbir Gece Masalları, Tüccar Hasan*, Gonca Yayınları, İstanbul 2002.

7 How Abu Hasan Brake Wind, The Book of Thousand Nights and a Night, <http://www.gutenberg.org/cache/epub/3439/>

motorlarının endekslenen sonuçlarından çıkartmayı başarsanız bile bu durum bir şekilde online içerikte yer almaya ve hatırlanmaya devam eder.

Bu çerçeve içinde öncelikle unutulma hakkının hangi zaman diliminden itibaren dünya genelinde konuşulmaya başlandığı ve resmi olarak hangi kararlarla tanınmaya başlandığı ile Avrupa Birliği'nin (AB) yeni Genel Veri Koruma Tüzüğü sonrasında, hakkın dönüşümü ve genişlemesi ele alınacaktır. Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün genel felsefesi ve çerçevesi ortaya konulmadan unutulma hakkının da değerlendirilmesi mümkün olmayacaktır. Bu nedenle Veri Koruma Tüzüğü'nün ortaya koyduğu yenilikler, ilkeler ve genel çerçevesi ortaya konulacaktır. GDPR ile oluşan yeni unutulma (silme) hakkının bilhassa veri kontrolörü şirketler açısından oluşturacağı yeni yükümlülükler ile birlikte şirketlerin de bu haktan yararlanıp yararlanamayacağı üzerinde durulacaktır. Konuyla ilgili Avrupa Adalet Mahkemesi (CJEU) ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) güncel kararlarına da yeri geldikçe temas edilecektir.

II. UNUTULMA HAKKININ ORTAYA ÇIKIŞINA SEBEP OLAN OLAYLAR, YARGI KARARLARI VE YASAL DÜZENLEMELER

A. Unutulma Hakkının Temel Felsefesine İlişkin Atıf Yapılan Alman Federal Mahkemesi Kararları Ve Bilgilerin Geleceğini Belirleme Hakkı

Unutulma hakkının genellikle birlikte incelendiği kişisel verilerin korunması hususunda, temel alınan en önemli karar Alman Federal Mahkemesi tarafından 15 Aralık 1983 tarihinde verilen Census Act kararı olmuştur.⁸

Bu dönemde henüz veri korumaya ilişkin özel bir düzenlemeler olmadığından, kişisel verilerin korunması Alman Anayasa Mahkemesi (Bundesverfassungsgericht-BVerfG) tarafından Alman Anayasası (German Grundgesetz-GG) çerçevesinde verilen kararlar ile yön buluyordu.⁹ 1970'li yıllarda kişisel verilere ilişkin temel hususlar, Census Act kararı öncesinde, özel hayatın korunması hakkı çerçevesinde Alman Anayasa Mahkemesince belirlenmiştir. Kişisel istatistiklerin devlet kurumları tarafından anonim

8 KODDE Claudia; *Germany's Right to be Forgotten'-between the freedom of expression and the right to informational self-determination*, International Review of Law, Computers & Technology, V. 30, I. 1-2, 2016 (s. 17-31).

9 LAUTH Mechtild, *Thematic Legal Study on assesment of data protection measures and relevant institutions in Germany*, February 2009, <https://fra.europa.eu/sites/default/files/role-data-protection-authorities-2009-de.pdf>, s. 2.

olarak toplanması ile ilgili verilen Karar uyarınca, Anayasa'nın 2/1¹⁰ ve 1/1¹¹ maddesi çerçevesinde, kamu kurumlarının kişilerin rızası dışında onlara ait bilgileri kayıt edip, işlemesi, bilgiler anonim olsa dahi, kişinin onur ve saygınlığını zedeleyici olarak kabul edilmiştir.¹²

Almanya'da nüfus sayımı konusu diğer ülkelere göre her zaman farklı bir açıdan ele alınmış ve değerlendirilmiştir.¹³ Gerek Nazi iktidarı döneminde yahudilere yönelik gerçekleştirilen soykırım (holocaust), gerekse soğuk savaş döneminde 1961 yılında inşa edilen Berlin Duvarı ile birlikte Doğu ve Batı Almanya şeklinde ikiye bölünmüşlük olgusu Alman halkının nüfus sayımı ve kişisel verilerin toplanmasına ilişkin özel bir hassasiyet sergilemelerine neden olmuştur. Öyle ki Doğu Almanya'da resmi nüfus sayımı 1950, 1964, 1971 ve 1981 yıllarında; Batı Almanya'da ise 1950, 1956, 1961, 1970, 1987 ve 2011 yılları arasında yapılabilmektedir. Bilhassa Batı Almanya'da 1970-2011 arasındaki 41 yıllık periyotta yapılan tek nüfus sayımı 1987 tarihli nüfus sayımı olmuştur. İşte bu ortam içinde Batı Almanya'da hükümet 1980 yılında resmi nüfus sayımı için yasa hazırlığına girişmiş ancak 5 Ekim 1980 tarihinde yapılan seçimler nedeniyle bu yasa Parlamento'dan geçmemiştir. Seçimden sonra, uzun süredir ülkede nüfus sayımı yapılmaması nedeniyle bu yasaya öncelik verilmiş ve 25 Mart 1982 tarihinde Alman Nüfus Sayımı Kanunu (Volkszählungsgesetz-VolkszählungsG/Census Act) Parlamento'da

10 Federal Alman Anayasası'nın söz konusu 2/1 maddesi 'Kişisel Özgürlükler' başlığı ile şu şekilde düzenlenmiştir: "Herkes başkalarının haklarını ihlal etmemek, anayasal düzene veya ahlâk kurallarına aykırı olmamak koşuluyla, kişiliğini serbestçe geliştirme hakkına sahiptir." ("Every person shall have the right to free development of his personality insofar as he does not violate the rights of others or offend against the constitutional order or the moral law.")("Jeder hat das Recht auf die freie Entfaltung seiner Persönlichkeit, soweit er nicht die Rechte anderer verletzt und nicht gegen die verfassungsmäßige Ordnung oder das Sittengesetz verstößt.") Türkçe metin için bkz. Federal Alman Anayasası, Adalet Bakanlığı, <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/08-ALMANYA%20209-276.pdf>; İngilizce Almanca metinler için bkz. The Federal Government, <https://www.bundesregierung.de/breg-en/chancellor/basic-law-470510>

11 Federal Alman Anayasası'nın söz konusu 1/1 maddesi 'İnsan Onuru' başlığı ile şu şekilde düzenlenmiştir: "İnsan onur ve haysiyeti dokunulmazdır. Tüm devlet erki ona saygı göstermek ve onu korumakla yükümlüdür." ("Human dignity shall be inviolable. To respect and protect it shall be the duty of all state authority.")("Die Würde des Menschen ist unantastbar. Sie zu achten und zu schützen ist Verpflichtung aller staatlichen Gewalt."). Bkz. Dipnot 10'da geçen kaynaklar.

12 Germany/Bundesverfassungsgericht/Judgment of 16 July 1969 case no.: 1 BvL 19/63 'Mikrozensusurteil', Judgment on the Micro Census, BVerfGE 27, 1 (6)

13 DITTRICH Stefan; KOERNER Thomas, **The Combined Census Model in Germany, Origins, Lessons Learned and Future Perspectives**, United Nations Economic Commission for Europe, Conference for European Statisticians, Nineteenth Meeting, 4-6 October 2017, <https://www.unece.org/fileadmin/DAM/stats/documents/>

oybirliği ile kabul edilmiştir.¹⁴ Kanun ile Batı Almanya'da yapılacak nüfus sayımı sırasında vatandaşların kimlik bilgileri, medeni durumları, işleri ve çalışma zamanları, eğitim bilgileri gibi kişisel verilerinin sorulacak sorular vasıtasıyla toplanması ve elde edilen bütün bilgilerin Alman İstatistik Kurumu tarafından derlenmesi imkanı getirilmiştir. Ayrıca toplanan istatistiki bilgilerden bölgesel planlama, yerel yönetimler ve çevre düzenlemeleri gibi alanlarda da faydalanılabilecektir. Esasen, nüfus sayımında elde edilen bu tür bilgilerin, ülkelerin istatistik kurumları tarafından anonim olarak derlenmesi ve değerlendirilmesi istatistik biliminin özünü oluşturmaktadır. Bununla birlikte biraz önce bahsedilen olgular nedeniyle bilgilerin bu şekilde toplanması kamuoyu nezdinde endişelere neden olmuştur. Çünkü kişilerin bilgilerini içeren anket formlarından kişilere ulaşılmasının verilen kod numaraları aracılığıyla mümkün olduğu anlaşılmıştı.¹⁵

Alman Anayasa Mahkemesi tarafından 15 Aralık 1983 tarihinde verilen Karar'da, Nüfus Sayımı Kanunu'nun genel amacı Anayasa uygun bulunmuş ancak yasanın vatandaşların temel hak ve özgürlüklerini korumak için gerekli güvenceleri sağlamadığına dikkat çekilmiştir.¹⁶ Karar'da ilk kez "bilgilerin geleceğini belirleme hakkı (Informationelle Selbst-bestimmung/informational self-determination)" kavramından bahsedilmiştir.¹⁷ Mahkeme'ye göre;

"Gelişen bilgisayar teknolojileri vasıtasıyla verilerin işlenmesi hususunda, kişilerin bilgilerinin sınırsız bir şekilde toplanması, depolanması, kullanılması ve kişisel verilerinin ifşasına ilişkin korunması, Alman Anayasası'nın kişilik haklarını koruyan temel hükümleri kapsamında kalmaktadır. Burada kişinin kendi kişisel verisinin kullanımı ve ifşasına ilişkin genel prensipleri tespit etme hakkı garanti altına alınmaktadır. Kişinin bu tür bir enformasyonel kendi kaderini

14 1983 Census Act of 25 March 1982, Federal Law Gazette Bundesgesetzblatt, BGB.

15 KÜZECİ Elif, İstatistik Birimler ve Bilgilerin Geleceğini Belirleme Hakkı, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, İnsan Hakları Yıllığı, C. 32, 2014 (s. 53-75), s. 55.

16 Küzeci, a.g.m., s. 55.

17 Esasen Alman Anayasası'nın 2.1 maddesinin, AİHS'in 8 inci maddesinin bugün yerine getirdiği işleve benzer bir işleve evrilmesi ve genişletici bir şekilde yorumlanması 16 Ocak 1957 tarihinde verilen Elfes Kararı ile başlamıştır. Bu Karar'da Alman Anayasa Mahkemesi, kişilerin herhangi bir düzenlenmiş hak kapsamına girmeyen eylemlerinin hukukun korunmasına olanak tanıyan 'auffang-grundrech (toplayıcı temel hak)' terimini kullanmış ve bu şekilde Anayasa'nın 2.1 maddesinin kapsamını genişletici bir yorum yapmıştır. Ancak bu yorum, süper-anayasal bir hak oluşturduğu için doktrinde tartışmalara da konu olmuştur. Bkz. BERG Manfred; GEYER Martin H., **Two Cultures of Rights, The Quest for Inclusion and Participation in Modern America and Germany**, Cambridge 2002., s. 108.; Karar için bkz. Elfes Case, 1957, 6-BVerfGE 32, <https://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=9>

tain hakkına ilişkin sınırlandırmalar (limitations to this informational self-determination/Einschränkungen dieses Rechts auf informationelle Selbstbestimmung) ancak kamu yararının ihlal edilmemesi amacıyla yapılabilecektir.”¹⁸

Bilginin özerkliği (informational autonomy) de denilen bilginin kendi kaderini tayin hakkı, bir kişinin kendisiyle ilgili olan bilginin kontrolüne de sahip olması ve hangi bilgilerin kimlerle, ne ölçüde ve ne amaçla paylaşılabilmesine karar verebilmesini ifade eder. Burada bilginin kontrol edilmesi sadece bilginin kullanımıyla sınırlı olarak anlaşılmalıdır, bilginin akıbetini takip edebilmesi ve belirleyebilmesini de içerir şekilde düşünölmelidir.¹⁹

Census Act kararından sonra Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin 428/1970 sayılı Kitle İletişim Medyası ve İnsan Hakları başlıklı Deklarasyonu metninde²⁰ mahremiyet hakkı, “bir kişinin en az müdahale ile kendi hayatını yaşama hakkı” şeklinde tanımlanmıştır. Bu Deklarasyon'dan 30 yıl sonra, 1165/1998 sayılı Deklarasyonda²¹ yeni iletişim teknolojilerinin kişisel verilerin depolanması ve kullanımını mümkün kıldığı belirtilerek, kişinin kendi bilgilerini kontrol hakkının bu tanıma eklendiği belirtilmiştir.²²

Avrupa'da genel olarak kişinin kendi bilgileri üzerindeki geleceğini belirleme hakkı, özel hayat ve kişisel verilerin korunması hakları bağlamında ele alınmış ve korunmuştur. AİHM öteden beri kişisel veri kavramını özel hayata saygı hakkının düzenlendiği 8 inci madde kapsamında incelemiş ve değerlendirmiştir.²³ AİHM kararlarında “bilgilerin geleceğini belirleme hakkı (informational self-determination)” teriminin geçtiği ilk Karar bir karşı oy yazısında 2 Ağustos 1984 tarihinde

18 BundesVerfassungsgericht, 15.12.1983, Volkszählungsurteil, BVerfGE Bd. 65, S. 1. Kararın Almanca orijinali için bkz. <https://openjur.de/u/268440.html>; Kararın İngilizcesi için bkz. <https://freiheitsfoo.de/census-act/>

19 TERWANGNE Cécile de, **The Right to be Forgotten and the Informational Autonomy in the Digital Environment**, European Commission Joint Research Centre, Institute for the Protection and Security of the Citizen, 2013., s. 4., http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC86750/jrc86750_cecile_fv.pdf

20 Resolution 428/1970, Declaration on mass communication media and Human Rights, 23 January 1970, 18th Sitting, <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=15842&lang=en>

21 Resolution 1165/1998, Final Version, Right to Privacy, 26 June 1998, 24th Sitting, <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16641&lang%20=en>

22 Terwangne, agm., s. 5.,

23 Bkz. Case of Amann v. Switzerland, Application No. 27798/95, 16 February 2000; Case of Rotaru ve Romania, Application No. 28341/95, 4 May 2000.

olmuştur.²⁴ Daha sonra çeşitli Kararlar'da²⁵ bu terimden yine karşı oy yazılarında bahsedilmiştir. 24 Nisan 2018 tarihinde verilen Benedik v. Slovenya kararında ise bu haktan açık olarak bahsedilmiştir.²⁶

Benedik v. Slovenya Kararı'nda, başvuranın internet abonelik verilerinin mahkeme kararı olmaksızın temin edilmesi ve ardından bu delile dayanarak başvuran hakkında dava açılması söz konusu edilmiştir. Slovenya Kranj Bölge Savcılığı, başvuran hakkında yürütülen çocuk pornografisi indirmek suçu kapsamında, ilgili internet servis sağlayıcıdan başvuranın belirli bir tarihteki IP bilgilerini ve adres bilgilerini herhangi bir mahkeme kararına dayanmaksızın temin etmiştir. Slovenya Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 149b/1 maddesine göre elektronik haberleşme ağlarını kullanan kişiler hakkındaki soruşturma kapsamında, makul şüphe üzerine elektronik haberleşme ağının operatöründen kullanıcılara ait sayı, tür, tarih, zaman, süre, miktar bilgilerinin 'hakim kararıyla' temin etmek mümkündür. Slovenya Ceza Kanunu'nun 149b/3 maddesine göre ise şayet failin re'sen soruşturulmasına neden olan suçun işlendiğine veya işleneceğine ilişkin makul şüphe hali bulunmaktaysa ve ilgili kişinin söz konusu iletişim ağında olduğuna ilişkin bilgi bulunmaktaysa, polis suçu ortaya çıkarmak için, elektronik haberleşme ağının operatöründen ilgili kişinin bilgisinin kendisine verilmesini yazılı olarak isteyebilecektir. Bu düzenlemeye dayanarak Slovenya Polisi başvurana ait kimlik ve adres bilgilerini temin etmiştir. Başvurucu, kendisine ilişkin elde edilen IP adresinin 'dinamik IP adresi' olduğunu, dinamik IP adresinin, bilgisayar her açıldığında kullanıcıya atanan yeni bir IP adresi olduğunu, bu tür

24 Case of Malone v. The United Kingdom, Application No. 8691/79, 2 August 1984. Karar, bir antika satıcısının kimlerle telefon konuşması yaptığı ve bu telefon konuşmalarının süreleri ve zamanının kayıt edilmesine ilişkindi. Başvuran, başka bir suçtan yürütülen soruşturma kapsamında kendi ev telefonunun yasa dışı olarak tespit edildiğini iddia etmektedir. AİHM, hırsızlık malı elinde bulundurma suçundan yürütülen soruşturma kapsamında, başvuranın ev telefonlarında herhangi bir yasal dayanak olmaksızın tespit yapıldığını belirterek başvuranın özel hayatına saygıyı düzenleyen 8 inci maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. Fransız Yargıç Louis-Edmond Pettiti (1916-1998), karara katılmış ancak mutabık görüş yazısında, verilerin işlenmesi yöntemlerinin bilgisayarlaşma ile birlikte arttığına dikkat çekmiş ve Alman Anayasa Mahkemesi tarafından verilen Census kararına atıfla kişinin kendisine ait bilginin ne dereceye kadar kamuya ifşa edileceğini belirleme hakkı olan 'bilgilerin geleceğini belirleme hakkında' bahsetmiştir.

25 Case of Satakunnan v. Finland, Application No. 931/13, 27 June 2017.; Case of Magyar Helsinki Bizottsag v. Hungary, Application No. 18030/11, 8 November 2016.; Case of Youth Initiative For Human Rights v. Serbia, Application No. 48135/06, 25 June 2013.

26 Case of Benedik v. Slovenia, Application No. 62357/14, 24 April 2018, § 103. " Article 8 of the Convention thus provides for the right to a form of informational self-determination, allowing individuals to rely on their right to privacy as regards data which, albeit neutral, are collected, processed and disseminated collectively and in such a form or manner that their Article 8 rights may be engaged."

verilerin trafik verisi olarak kişisel veri kapsamında olduğunu ve hakim kararı olmaksızın elde edilemeyeceğini iddia ederek AİHM'e başvuru yapmıştır.

AİHM, Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın (CJEU) 24 Kasım 2011 tarihli *Scarlet Extended* kararına²⁷ da atıf yaparak, IP adreslerinin, kullanıcıların tam olarak tespit edilmesine imkan tanıyan kişisel veri niteliğinde korumaya esas olduğunu belirlemiştir. AİHM'e göre belirli bir kişi hakkında bir veri toplandığı zaman, kişisel verilerin bir işleme tabi tutulması ya da kullanılması ya da yayınlanmasının Sözleşme'nin 8 inci maddesini ihlal ettiğine dair yerleşik içtihatlar bulunduğunu, Sözleşme'nin 8 inci maddesinin, kolektif olarak toplanan, işlenen ve yayılan verilerle ilgili kendi kaderini tayin hakkını da içerdiğinin altını çizmiştir.

AİHM, netice olarak Slovenya Ceza Kanunu'nun 149b/3 maddesinin yeterli ve etkili güvenceler içermediğini, ayrıca maddenin dinamik IP adreslerine yönelik olmadığı, elektronik iletişim aracının sahibi veya kullanıcısı hakkında bilgi talebine ilişkin olduğu, Slovenya Anayasası'nın 37 nci maddesine göre iletişimin gizliliğine yapılacak müdahalelerin mahkeme kararı ile yapılması gerektiğini, Slovenya Ceza Kanunu'nun 149b/3 maddesinin keyfi müdahalelere karşı yeterli korumayı içermediğini belirterek Sözleşme'nin 8 inci maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.²⁸

Bilginin geleceğini belirleme hakkının yeniden güçlü bir şekilde ele alınmasının ve unutulma hakkı ile bağlantı kurulmasının temelinde günümüzde iletişim teknolojilerinin gelişimi nedeniyle bilginin her zamankinden çok daha fazla kolay kaydedilebilmesi, depolanabilmesi ve yayılabilmesi yatmaktadır. Gerçekten de, bugün internet sınırsız şekilde bilgiyi depolayabilmektedir. Bilhassa sosyal medya aracılığıyla kişinin geçmişine ait enstantaneler, yorumlar saklanabilmektedir. İnsanın bilgi üzerinde kontrolünü bu kadar yitirdiği bir dönemde, insanın kendisine ait kişisel bilgileri üzerinde bilginin akıbetini belirleme hakkından bahsedilmesi de gayet doğal karşılanmalıdır.

Unutulma hakkının özünde belirli bir zaman süreci sonrasında, kişinin kendisine ait bilgilerin farklı bağlamlarda kullanılmasına karşı çıkabilme hakkı yer alır. Bu anlamda unutulma hakkı, bilgilerin özerkliği (informational autonomy) ile doğrudan bağlantılıdır. Kişiyi ait geçmişte yer alan herhangi bir bilgi, gerçekleştiği tarihte kişiyi

²⁷ Judgment of the Court, Third Chamber 24 November 2011, *Scarlett Extended SA*, C-70/10.

²⁸ Case of *Benedik v. Slovenia*, Application No. 62357/14, 24 April 2018.

rahatsız etmeyebilmektedir. Ancak geçen süre sonunda, internet üzerinde arama motorları tarafından çok farklı kelime aramalarında bu bilgilerin endekslenmesi kişi açısından sakıncalar doğurabilmektedir. Bu anlamda unutulma hakkı, kişinin tasavvurlarını değiştirebilme veya söz konusu bilgilerden pişman olabilme hakkını da içermektedir. Kişi elbette kendisiyle ilgili herhangi bir bilginin sürekli olarak hatırlanmasını istemeyebilecektir. Bu anlamda, unutulma hakkı kişiye, kontrolünü yitirdiği bilgiler üzerinde yeniden kontrol sağlama imkanı vermeyi sağlayan bir araç işlevi görmektedir.

B. Avrupa Birliği'nde Unutulma Hakkının Ortaya Çıkışı ve ABD Yaklaşımı

1. GDPR Öncesi Dönemde Unutulma Hakkı

Avrupa Birliği'nin veri korumasına ilişkin 20 Şubat 1995 tarihinde kabul edilen ve 1998 yılında yürürlüğe giren 95/46 sayılı Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Serbest Dolaşımı Bakımından Bireylerin Korunmasına İlişkin Direktif'te²⁹ unutulma hakkına ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Direktif'in bazı maddelerinde verilerin silinmesinden bahsedildiği görülmektedir. Direktif'te erişim hakkının düzenlendiği 12 nci maddede bu alandaki yetkilendirilmiş veri öznelerinin (data subjects), Direktif hükümlerine göre uygun olmayan şekilde işlenmesi halinde, verilerin düzeltilmesi, engellenmesi veya silinebileceğinden (erasure) bahsedilmektedir. Ayrıca verilerin kamu veya meşru menfaatler için işlenmesi halinde, veri sahibinin 14 üncü maddeye göre belirli durumlarda itiraz hakkı mevcuttur ve itiraz sonucu söz konusu verilerin 12 inci maddesi çerçevesinde silinmesi de sözkonusu olabilecektir.

Avrupa Konseyi'nin geçmiş mevzuatında unutulma hakkının geçtiği ancak kavramın 'silinme hakkı (right to be erasure)' olarak anlaşıldığı belgelere, 95/46 sayılı Direktif öncesi de rastlamak mümkündür.

Avrupa Konseyi, Bakanlar Komitesi'nin üye ülkelerin hukuk alanında işbirliğini yürütmek üzere 1963 yılında oluşturduğu Hukuk Alanında İşbirliği Komitesi'nin³⁰ oluşturduğu veri koruma uzmanlar

29 Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, Official Journal, L 281, 23/11/1995, p. 31-50. (Data Protection Directive)

30 European Committee on Legal Co-operation-CDCJ.

komitesi³¹ tarafından yeni teknolojiler karşısında kişisel verilerin nasıl korunabileceğine ilişkin oluşturulan 1989 tarihli çalışmada, bu alanda oluşturulacak bir düzenlemede dikkate alınması gereken unsurlar sayılırken açık bir şekilde ‘unutulma hakkı (right to be forgotten)’ kavramından da bahsedilmiş ve unutulma hakkı saklanan verilerin belirlenecek belirli bir süre sonunda silinmesi şeklinde ifade edilmiştir.³²

Bir başka açıdan ceza soruşturmasına/kovuşturmasına/müeyyideye maruz kalan kişilerin gerçekleştirdiği eylemler veya işlemiş oldukları suçlara ilişkin basının öteden beri uyması gereken temel ilkeler arasında kişilerin mahremiyetine saygı gösterilmesi de yer almaktadır.³³ Bu hakkın temelinde de, kişilerin masumiyet karinelerine saygı gösterilmesi ile cezadan sonra topluma yeniden kazandırılma ilkesi çerçevesinde kişiye ilişkin bir takım bilgilere basında yer verilmemesi bulunmaktadır.³⁴ Bu anlamda da -bugünkü uygulamasından farklı olarak- unutulma hakkı/silinme hakkının öteden beri uygulanabildiği belirtilmelidir.

Unutulma hakkı kavram ve felsefe olarak esasen yeni bir hak değildir. Geçmişte pek çok akademik makalede benzer felsefeye sahip haklardan farklı isimlerle; bilginin silinmesi hakkı (right to have information deleted),³⁵ bilinmeme³⁶ hakkı (right to oblivion),³⁷ toplumsal unutkanlık (social forgetfulness)³⁸ şeklinde bahsedildiği görülmüştür.³⁹ Ancak

31 Committee of Experts on Data Protection-CJ-PD.

32 New Technologies: A Challenge to Privacy Protection, Study Prepared by the Committee of Experts on Data Protection (CJ-PD) under the authority of the European Committee on Legal Co-operation (CDCJ), Strasbourg, 1989., s. 11. <https://rm.coe.int/1680684607> (Son Erişim Tarihi: 20.10.2018).

33 Council of Europe, Committee of Ministers, Recommendation 2003/13 on the provision of information through the media in relation to criminal proceedings, 10 July 2003.

34 HOBOKEN Joris Van, **The Proposed Right to be Forgotten Seen From the Perspective of Our Right to Remember, Freedom of Expression Safeguards in a Converging Information Environment**, Amsterdam, May 2013., s. 3 (http://www.law.nyu.edu/sites/default/files/upload_documents/)

35 CONLEY Chris, **The Right to Delete**, Association for the Advancement of Artificial Intelligence-AAAI Spring Symposium Series, 2010, <https://www.aaai.org/ocs/index.php/SSS/SSS10/paper/viewFile/1158/1482>

36 Kelime anlamı olarak ‘oblivion’ kelimesi de, ‘unutulma’ olarak çevrilebilmekle birlikte, unutulma hakkından (right to be forgotten) farklı bir kullanım olduğunu vurgulamak için terim ‘bilinmeme hakkı’ şeklinde ifade edilmiştir.

37 WARNER L., **The Right to Oblivion: Data Retention from Canada to Europe in Three Backward Steps**, University of Ottawa Law and Technology Journal, V. 2, 2005. Aktaran; Van Hoboken, agm., s. 2, dipnot, 2.

38 BLANCHETTE Jean-François; JOHNSON Deborah G., **Data Retention and the Panoptic Society: The Social Benefits of Forgetfulness, The Information Society**, 18:1, 2002, <http://www.dourish.com/classes/readings/Blanchette-Forgetfulness.pdf>

39 Van Hoboken, agm., s. 2-3.

temelinde özel hayatın gizliliği haklarına dayanan bu anlatımlar ile silinme hakkına ilişkin önceki kullanımların, unutulma hakkının bugün internet ile birlikte kazandığı anlamından farklı yönleri içerdiği görülmektedir.

Avrupa Birliği Komisyonu, bu ihtiyaçları gözönünde bulundurarak 95/46 sayılı Direktif'te kapsamlı değişiklikler yapılmasını içeren bir Öneri hazırlamış ve 25 Ocak 2012 tarihinde yayımlamıştır.⁴⁰ Söz konusu Öneri'yi Avrupa Komisyonu adına Başkan Yardımcısı Viviane Reding aynı gün kamuoyuna açıklamıştır. Reding, açıklamasında 17 yıl önce Avrupa'da internet kullananların oranının yalnızca % 1 olduğunu bugün ise büyük miktarda verilerin saniyeler içinde kıtalar arasında aktarıldığını, Öneri'nin sektörün sağlıklı büyümesini temin ederken, bireylerin dijital ortamda kişisel verilerinin korunmasını da güçlendireceğini vurgulamıştır.⁴¹ Öneri'de unutulma hakkı (right to be forgotten) da silinme hakkı ile birlikte açık bir şekilde ele alınmıştır. Unutulma hakkı (right to be forgotten), "bireylerin kişisel verilerinin artık meşru amaçlar için gerekli olmadığı durumlarda işlenmesine izin verilmemesi ve silinmesi hakkı" şeklinde ifade edilmiştir.⁴²

2. Avrupa Adalet Divanı'nın 13 Mayıs 2014 Tarihli C-131/12 Sayılı Kararı

Unutulma hakkına ilişkin ilk uygulamaların Google'un kurulmasından üç yıl önce kabul edilen 95/46 sayılı Direktif'in 12 nci maddesi çerçevesinde yapıldığı ifade edilmişti. Unutulma hakkına ilişkin dönüm noktasını

40 Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data (General Data Protection Regulation), Sec (2012), Brussels, 25 January 2012, C-7-0025/12, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/com/2012/0011/COM_COM\(2012\)0011_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/com/2012/0011/COM_COM(2012)0011_EN.pdf)

41 Commission proposes a comprehensive reform of data protection rules to increase users' control of their data and to cut costs for businesses, 25 January 2012, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-46_en.htm Ülkemizde de, bu Açıklama sonrasında konuyu açık bir şekilde ele alan ilk makale aynı yıl içinde Türkiye Barolar Birliği Dergisi'nde yayımlanmıştır. Bkz. GÜLENER Serdar, Dijital Hafızadan Silinmeyi İstemek: Temel Bir İnsan Hakkı Olarak "Unutulma Hakkı", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 102, Eylül-Ekim 2012 (s. 219-240). Unutulma hakkına ilişkin 2016 bir de yüksek lisans tezi tamamlanmıştır. Basılı eser için bkz. YAVUZ Can, İnternetteki Arama Sonuçlarından Kişisel Verilerin Kaldırılması, Unutulma Hakkı, Seçkin, 2016. Unutulma hakkına ilişkin ayrıca bkz. SÖZÜER Eren, **Unutulma Hakkı, İnsan Hakları Hukuku Perspektifinden Bir İnceleme**, On İki Levha Yayıncılık, Ekim 2017.; TURHAN Ayşe Melek, **Kişiliğin Korunması ve Veri Koruma Hukuku Kapsamında Unutulma Hakkı**, İstanbul Medipol Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018.

42 TERWANGNE, agm., s. 2.

Avrupa Adalet Mahkemesi (CJEU)⁴³ tarafından 13 Mayıs 2014 tarihinde verilen Karar⁴⁴ oluşturmuştur. Unutulma hakkına ilişkin üçüncü önemli hususu ise GDPR'ın yürürlüğe girmesi teşkil etmektedir.

Unutulma ve silinme hakkı, CJEU önüne de gelmiştir.⁴⁵ İspanya'da yaşayan Mario Costeja Gonzales isimli bir avukatın, mali durumu bozulunca bir kısım malları satışa çıkarılır. Buna ilişkin açık artırma ilanı, İspanya'da günlük bir gazetede 1998 yılında yayınlanır.⁴⁶ Mario Costeja daha sonra mali durumunu düzeltir ancak İspanya'da Vanguardia gazetesinde iki açık artırma satış ilanı yer almaya devam etmektedir. Mario Costeja, 2010 yılında Google'da kendi ismi girilerek yapılan aramalarda halen 1998 yılındaki bu ilanın çıktığını, ilan nedeniyle kişisel saygınlığının zarar gördüğünü belirtir ve Google'dan ilgili bilgilerin çıkarılmasını ister. Google'un talebi karşılamaması üzerine, 5 Mart 2010 tarihinde İspanya Verilerin Korunması Kurumu'na⁴⁷ başvuruda bulunur ve Google İspanya ve ilgili İspanyol gazetesini şikayet eder.

İspanya Veri Koruma Kurumu (AEPD), başvurudan itibaren yaklaşık 4,5 ay sonra, 30 Temmuz 2010 tarihinde verdiği Karar'da günlük gazetenin yasal olmayan bir ilan yayınladığını, açık artırmanın İspanya'nın resmi bir organı (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı) tarafından yapıldığını, dolayısıyla ilgili Vanguardia gazetesinin sorumluluğunun bulunmadığına

43 Court of Justice of the European Union, CJEU. CJEU, Avrupa Birliği bünyesinde yer alan en yüksek yargı organıdır. AB'nin yedi temel kurumundan (Avrupa Parlamentosu, Avrupa Devlet ve Hükümetler Başkanı Konseyi, Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi, Avrupa Merkez Bankası, Avrupa Sayıştay ve Avrupa Adalet Divanı (CJEU), birisidir. CJEU, iki mahkemeden oluşmaktadır: Avrupa Adalet Mahkemesi (Court of Justice) ve Avrupa Genel Mahkemesi. Avrupa Adalet Mahkemesi'nde her AB üyesi devletten bir hakim ve sekiz Hukuk Sözcüsü (advocates-general) altı yıllık bir süre için yer alırlar. Avrupa Adalet Mahkemesi, ulusal mahkemelerce Birlik mevzuatının yorumlanması, iptali ve kararın yeniden incelenmesi amacıyla başvuru bir yargı mercidir. Genel Mahkeme ise 1 Eylül 2016 tarihine kadar 28 hakimden oluşmaktayken, bu tarihten itibaren 47 hakimden oluşmuştur. Genel Mahkeme, 1 Ocak 2019 tarihinden itibaren ise her bir üye devletten ikişer hakim olmak üzere 56 hakimden oluşmaktadır. Genel Mahkemelere, genellikle bireyler/topluluklar başvurur. Ulusal mahkemelerin de başvuru hakkı bulunmaktadır. Markalar, rekabet hukuku, ticaret, tarım, sübvansiyonlar gibi konularda inceleme yapar. Bkz. The Court of Justice of the European Union, http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_1.3.9.pdf; EU Institutions and Bodies in Brief, https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies_en (Son Erişim Tarihi: 10.10.2019).

44 Judgment of the Court (Grand Chamber), C-131/12, 13 May 2014, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0131>

45 YAVUZ, age., s. 68-85.

46 Başvuran Mario Costeja Gonzales ile ilgili olarak İspanyol La Vanguardia gazetesindeki açık artırma ilanının gazetesinin 19 Ocak 1998 tarihli fiziki nüshasında 23. sayfada dört satır; online nüshada ise 9 Mart 1998 tarihinde beş satır olarak yer aldığı ve bu dokuz satırın tarihi değiştirdiği vurgulanmaktadır. Bkz. Nine Lines that changed history-at least on the internet, 13 September 2017, <https://euobserver.com/digital/138958>

47 Agencia Espanola de Proteccion de Datos-AEPD (Spanish Data Protection Agency), <https://www.aepd.es/>

karar vermiştir.⁴⁸ Buna karşılık Google ilgili kişinin verilerini işleyen olarak sorumlu tutulmuştur. Google, başvuruya rağmen bu ilanı arama sonuçlarından çıkartmadığı için sorumludur. Google, kararı İspanya Yüksek Mahkemesi önüne taşır. Yüksek Mahkeme, konuyu Avrupa Adalet Mahkemesi'ne götürür.

CJEU, incelemesini 95/46 sayılı AB Direktifi ile Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi hükümlerine göre yapar. Mahkeme öncelikle, Google'un arama sonuçlarını listelerken kişisel veri ayırımı yapmaksızın bu bilgileri listelediği belirlemesini yapmıştır. 95/46 sayılı Direktif'in 2/b maddesine göre otomatik ya da otomatik olmayan araçlarla yapıp yapılmadığını bakılmaksızın; kişiye ait bilgilerin toplanması, kayıt edilmesi, organize edilmesi, depolanması, uyarlanması veya değiştirilmesi, kurtarma, değerlendirilmesi, kullanılması, iletme sunulması, dağıtılması veya diğer bir şekilde başkalarının ulaşabileceği şekilde sunulması, kombinasyonu veya sıralanması, bloklanması, silinmesi veya tahrip edilmesi eylemleri kişisel verilerin işlenmesi (processing of personal data) olarak nitelendirilecektir. Google'un bu anlamda kişisel verileri işlediğinde şüphe bulunmamaktadır. Mahkeme ikinci aşamada arama motorlarının ve bu kapsamda Google'un 95/46 sayılı Direktif'in 2/d maddesi anlamında veri denetleyicisi olup olmadığını incelemiş ve arama motorlarının kişisel verilerin işlenmesindeki belirleyici rolleri nedeniyle bu anlamda veri kontrolörü (data controller) olduklarına karar vermiştir.⁴⁹

CJEU, Google'un ABD merkezli bir şirket olmasına rağmen pek çok Avrupa ülkesinde ve İspanya'da da tüzel kişiliği haiz kuruluş olarak ticari faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu yüzden 95/46 sayılı Direktif'in 4/1-a bendi kapsamında ulusal mahkemeler yetkili kabul edilmiştir.⁵⁰

İspanyol Yüksek Mahkemesi'nin, CJEU'ye sorduğu sorulardan bir tanesi de unutulma hakkına ilişkindir. Buna göre Yüksek Mahkeme, Avrupa Adalet Divanı'na şu soruyu sormuştur:⁵¹

“Veri öznesinin, verinin eksik veya hatalı işlenmesi nedeniyle, Veri Kontrolöründen (Google) verilerin engellenmesi, silinmesi veya düzeltilmesini isteyebileceğini düzenleyen 95/46 sayılı Direktif'in 12/b maddesi ile verilerin işlenmesine ilişkin özel durumlarda itiraz etme hakkını düzenleyen 14/1-a maddelerine dayanarak silme hakkı (right of erasure), itiraz hakkı (right to object) ve unutulma hakkı (right to be

48 C-131/12, paragraf 12.

49 C-131/12, paragraf 41.

50 C-131/12, paragraf 60.

51 C-131/12, paragraf 20 ve 89.

forgotten/derecho al olvido) ile bağlantılı olarak başvuranın Google tarafından kendi ismi arandığında endesklenmeme şeklinde bir talepte bulunma hakkı bulunmakta mıdır?"

CJEU, genel olarak bu soru üzerinde yoğunlaşmış ve arama motoru şirketlerinin, verinin bizatihi içeriğini hazırlamadığı durumlarda, veriler üzerinde insiyatif kullanıp kullanamayacağı hususunu sorgulamıştır. CJEU'ya göre arama motorlarında kişilerin isimleri üzerinden yapılan aramalarda, arama motorları kişiye ait tüm verileri yapılandırarak sonuçları ekrana getirmektedir. Arama motorları olmaksızın, aranan anahtar kelimeler vasıtasıyla sonuçlara ulaşmak mümkün olmamaktadır. Arama motorlarının bilgiyi yapılandırarak ekrana getirdiği sonuçlar, doğru bile olsa bu verilerin sürekli listelenmesi bir süre sonra toplandıkları ve işlendikleri amaçtan kopmasına yol açabilmektedir. Bu nedenle, söz konusu verinin arama motoru sonuçlarında yer alması bir süre sonra bilginin işlenmesi amacı ile ilgisiz, yetersiz veya orantısız bir hale dönüşebilecektir.⁵² Bu nedenle Google İspanya, Yunanistan, Avusturya ve Polonya Devletleri'nin olumsuz görüşüne rağmen Direktif'in 12 (b) ve 14 üncü maddeleri çerçevesinde başvuran arama sonuçlarındaki bilgilerin çıkarılmasını talep edebilir. Bu veriler kişinin kişilik hakkı ve özel hayatı, veri denetleyicisi şirketin ekonomik çıkarları ve toplumun bilgiye erişim hakkı çerçevesinde değerlendirilmeli ve kişinin kişilik haklarına potansiyel olarak zarar verilme durumunun oluşması ve bilhassa toplumun bilgi edinme hakkına ilişkin özel çıkarlar bulunmaması halinde söz konusu veriler arama sonuçlarından çıkarılmalıdır.⁵³

CJEU'yu göre kişinin bu yöndeki çıkarı, arama motoru şirketinin ekonomik menfaatlerine göre ağır basmaktadır. Somut olayda, başvuranın ekonomik durumuna ilişkin bu geçici durumun, aradan geçen 16 yıllık süreye rağmen halen arama sonuçlarında yer alması kişinin kişilik haklarına potansiyel zarar verici nitelikte bulunmuştur. Bu hususta toplumun bilgi edinmesinde özel bir menfaat de bulunmamaktadır. Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi'nin özel ve aile yaşamına saygıyı düzenleyen 7 ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin 8 inci maddeleri hükmünü de esas alan CJEU, 13 Mayıs 2014 tarihinde verdiği Karar ile, başvuranın arama sonuçlarından söz konusu bilgilerin çıkarılmasını, bu şekilde kamu için erişilebilir olmaktan çıkarılmasını isteme hakkının olacağına karar vermiştir.⁵⁴ Karar'ın sonuç metninde 'unutulma hakkı'ndan açık olarak bahsedilmese de, verilen bu Karar ile 2012 yılında hazırlanan GDPR

52 C-131/12, paragraf 92-94.

53 C-131/12, paragraf 80-88.

54 C-131/12, paragraf 97-99.

Önergesi sonrasında, bireylerin arama motoru sonuçlarından çıkarılma hakkı olabileceği açık bir şekilde hükme bağlanmıştır.⁵⁵

CJEU tarafından “yasal olan içeriğe” ilişkin verilen bu Karar internet çevrelerince eleştirilmiştir.⁵⁶ CJEU'nin bu kararının, bireylerin arama sonuçlarında hoşuna gitmeyen tüm verilerin kaldırılmasını isteyebileceği sonucunu doğurabileceğini ve bu şekilde ifade özgürlüğü hakkının kısıtlanacağı belirtilmiştir. Bu Karar'ın akabinde Google tarafından Avrupa Birliği ülkesi vatandaşlara, yapılan arama ile ilgisi bulunmayan veya üzerinden çok zaman geçmiş sonuçları çıkartabilmelerine imkan tanıyan bir form sunulmaya başlamıştır.⁵⁷ Formun sunulması ile birlikte ilk gün 12.000, beş gün sonunda 41.000 ve 20 günün sonunda 50.000 kişi, arama sonuçlarında listelenen bazı bilgilerin silinmesi için Google'a başvuru yapmıştır.⁵⁸ 22 Ocak 2019 tarihi itibarıyla ise Google'a 2.949.436 URL için toplam 765.827 adet arama sonuçlarından çıkarılma talebi (delist) yapıldığı, bu taleplerin ancak % 44.1'inin kabul edildiği, % 55.9'sunun ise kabul edilmediği anlaşılmaktadır.⁵⁹

3. ABD Yaklaşımı

Yeni iletişim olanaklarının insanlar için fırsat ve kolaylıklar oluşturduğu kadar can sıkıcı durumlarda oluşturabileceği sık olarak ifade edilmektedir. Sosyal medyada, paylaşılan her bir mesajımızın bir şekilde dijital hafızada yer etmesi nedeniyle insanların sürekli olarak profesyonel bir bakış açısı ile hareket etmesi gerekmektedir. Bu kapsamda unutulma hakkı için referans yapılan ve sık olarak anlatılan olaylardan birisi de ABD'de yaşayan ve öğretmen olmak isteyen Stacy Snyder isimli kişinin 2006 yılında My Space sosyal ağında paylaştığı alkollü bir fotoğrafının, okul idaresi tarafından hoş karşılanmadığı ve sırf bu nedenle Snyder'in

55 25/01.2019 tarihi itibarıyla Google Arama Motoru'nda yapılan sorguda “Mario Costeja Gonzales” yazıldığı zaman 27.500 sonuç ekrana gelmektedir. Bu sonuçların elbette büyük kısmı Avrupa Adalet Divanı'ndaki başvuruya ilişkindir. Bu davanın amacına hizmet etmediği ve Mario Costeja Gonzales'in geçmişte mali zorluklar yaşadığının herkesçe biliniyor kılındığı düşünceleri yanında; dava sayesinde işin aslının kamu tarafından öğrenildiği, başvuranın başka çaresi kalmadığı için dava yoluna başvurduğu, dava sonucunda Mario Costeja Gonzales'in önemli bir tanınırlık kazandığı ve bunun işlerine de olumlu yansıtacağı da bir düşünce olarak ifade edilebilecektir.

56 Open Rights Group-ORG, ECJ Google Spain Ruling Raises Concerns Online Free Speech, May 13, 2014, <https://www.openrightsgroup.org/press/releases/ecj-google-spain-ruling-raises-concerns-for-online-free-speech>

57 'Right to be Forgotten': Google Launches form to allow users delete their 'inadequate' data, May 30, 2014, <http://rt.com/news/162448-google-europe-right-forgotten/>

58 Google poised to act on 'right to be forgotten' requests, after 50.000 are filed, June 19, 2014, <http://www.zdnet.com> (Son Erişim Tarihi: 10.10.2018)

59 Google Transparency Report, 22 January 2019, <https://transparencyreport.google.com/eu-privacy/overview?hl=en>

öğretmen yapılmadığı şeklindeki anlatıdır.⁶⁰ Oysa gerçekler başkadır.⁶¹ Snyder, Conestoga Valley Yüksek Okulu'nda, öğretmen olmak için eğitim görmektedir. Ancak burada başarılı olamamıştır. Snyder, dört yıllık eğitimini tamamlayabilmek için Millersville Üniversitesi'nde kredilerini tamamlamaya çabalamaktadır. Snyder'e öğretmenlik diplomasını verecek olan Millersville Üniversitesi değildir. Stacy Snyder'in My Space'deki alkollü fotoğrafının okul idaresinin hoşuna gitmediği doğru gibi görünmektedir. Ancak Snyder'in öğretmenlik yapamaması ile bu olayın bir bağlantısı olmamasına rağmen Snyder'in avukatı Millersville Üniversitesi'ne dava açmıştır. Davayı inceleyen Mahkeme, Stacy Snyder hakkında Conestoga Valley Yüksek Okulu'nda, öğrenci öğretmenlik performansına ilişkin raporları kararına almıştır. Buna göre Snyder, bilgi birikimi, konuya hakimiyeti, gramer ve aktarma gibi hususlarda yetersiz bulunmuştur. Ayrıca öğrenciler üzerinde hakimiyet kurmada da yetersiz bulunmuştur. Bu gerekçelerle, My Space'deki yayımlanan fotoğraf ile Snyder'in öğretmen olamaması arasında rabıta olmadığını belirleyen Mahkeme, davayı reddetmiştir. Bu olay yaygın bir yanlış anlatı da olsa, internetin ve sosyal medyanın gücünü göstermesi açısından dikkate değer olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

Bugün ABD uygulamasında unutulma hakkını tanıyan bir mevzuat, mahkeme kararı veya idari karar mevcut değildir. Çeşitli kaynaklarda yer alan, ABD'de unutulma hakkı tanındığına ilişkin pek çok başvuru ise içerik sağlayıcıların (content providers/originators) sorumluluğuna ilişkin olup, arama motorlarının listelediği sonuçların çıkarılmasına ilişkin değildir. Bununla birlikte ABD kamuoyunda unutulma hakkının tanınması gerektiğine ilişkin % 88 oranında bir destek bulunduğu,⁶² Consumer Watch gibi çeşitli sivil toplum oluşumları tarafından bu hakkın ABD'de

60 PANAGOPOULOU-KOUTNAZI Fereniki, **The Right to be Forgotten in the Digital Era**, June 2012,

[https://icil.gr/download.php?fen=years/2012/downloads/speakers/043-panagopoulou-koutnatzi-ful_text-en-v001%20\(1\).pdf](https://icil.gr/download.php?fen=years/2012/downloads/speakers/043-panagopoulou-koutnatzi-ful_text-en-v001%20(1).pdf), s. 10; WEBER Rolf H., **The Right to be Forgotten, More Than a Pandora's Box?**, Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law, 2, 2011, (s. 120-130), <https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-2-2-2011/3084/jipitec%20%20-%20a%20-%20weber.pdf>, s. 120.; ROSEN Jeffrey, **The Web Means the End of Forgetting**, July 21, 2010, <https://www.nytimes.com/2010/07/25/magazine/25privacy-t2.html> (Son Erişim Tarihi: 01.03.2019)

61 HERLOCKER Jack, **Stacy Snyder and the Untruth That Won't Die**, September 22, 2015, <https://medium.com/@jherlocker/stacy-snyder-and-the-untruth-that-won-t-die-549c2f525661> (Son Erişim Tarihi: 01.03.2019)

62 Public wants 'right to be forgotten' online, April 2018, <https://www.forbes.com/sites/rebeccaheilweil/2018/03/04/how-close-is-an-american-right-to-be-forgotten/#1c9d86b626e>

de tanınması gerektiğine ilişkin girişimler devam etmektedir.⁶³ ABD'de bu konuda kabul edilmiş bir yasal düzenleme bulunmamakla birlikte bazı eyaletlerde unutulma hakkını yasalaştırmaya ilişkin çeşitli girişimler yaşanmıştır. New York eyaletinde yapılan kanun teklifi, unutulma hakkına benzer düzenlemeler içermektedir. Ne var ki, bu Teklif belirsiz ve ifade hürriyetine aykırı bulunmuştur.⁶⁴ 1 Ocak 2015 tarihinde Kaliforniya'da yürürlüğe giren 'Çocuklar için Çevrimiçi İçerikleri Silme Kanunu' ise mobil uygulamalar dahil internet içerik sağlayıcılara çocuklara ilişkin utanç verici fotoğraf ve içeriği silme yükümlülüğü getirmektedir. Kanun, unutulma hakkına benzemekle birlikte arama motoru sonuçlarına ilişkin olmayıp, ilgili içeriğin tamamen kaldırılmasına yönelik düzenlemeler getirmektedir.⁶⁵ Bununla birlikte ABD'de kişilerin geçmişlerine ait yasal durumlardan dolayı affedilmeleri ve rehabilitasyonunu içeren düzenlemeler olmadığı söylenemez. Örneğin Dürüst Kredi Raporlama Kanunu'na⁶⁶ göre kişinin iflasına ilişkin bilgiler 10 yıl, diğer finansal bilgilerin ise 7 yıllık süreden sonra, tüketici raporlarında yer almayacağı düzenlemesi mevcuttur. Kaliforniya'da kişinin araç kullanımına ilişkin yaptırımların 10 yıllık süreden sonra silineceği düzenlemesi yer almaktadır.⁶⁷

ABD'de özel hayat korumasına yaklaşım, Avrupa yaklaşımına göre daha esneklerdir. ABD'de mahremiyet hakkı ilk olarak, 1888 yılında Thomas M. Cooley tarafından haksız fiillere ilişkin kitabında, "yalnız bırakılma hakkı (to be let alone)" olarak ifade edilmiştir.⁶⁸ Ardından Yargıç Samuel Warren ve Louis Brandeis tarafından Cooley tarafından ortaya atılan düşünceler, 1890 yılında Harvard Hukuk Fakültesi Dergisi'nde yayınlanan "Mahremiyet Hakkı (The Right to Privacy)" başlıklı makale ile genişletilmiş ve bu şekilde "mahremiyet hakkı" ABD'de ilk kez formüle edilmiştir.⁶⁹

63 HEILWEIL Rebecca, **How Close is an America Right-to-Be-Forgotten**, 4 March, 2018, <https://www.consumerwatchdog.org/news-story/how-close-american-right-be-forgotten>

64 HEILWEIL agm. (Son Erişim Tarihi: 20.02.2019)

65 Kaliforniya'nın ilgili Kanun metni için bkz. California, Senate Bill No. 568, Chapter 336, http://leginfo.legislature.ca.gov/faces/billNavClient.xhtml?bill_id=2013201405B568

66 Fair Credit Reporting Act, 15 USC & 1681, <https://www.ftc.gov/enforcement/rules/rulemaking-regulatory-reform-proceedings/fair-credit-reporting-act>

67 NEVILLE Andrew, **Is it a Human Right to be Forgotten, Conceptualizing the World View**, Santa Clara Journal of International Law, V. 15, I. 2, 2017, (s. 157-172), s. 167.

68 NORDHAUS Jamie E., **Celebrities' Rights to Privacy: How Far Should the Paparazzi Be Allowed to Go?**, The Review of Litigation, Vol. 18:2, 1999 (s. 285-315), s. 287.

69 ÖNCÜ Gülay Arslan, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Özel Yaşamın Korunması Hakkı**, Beta, Mart 2011., s. 1.

ABD’de bu konuya ilişkin ilk uyuşmazlıklar, 1900’lü yılların başlarında çıkmış ve mahkemelerce tartışılmaya başlamıştır.⁷⁰ 1902 yılında New York, temyiz mahkemesi, reklamlarda güzel bir bayanın rızası olmaksızın resimlerinin kullanılması uyuşmazlığında, Warren ve Brandeis’in ortaya attığı “mahremiyet hakkını” kabul etmemiştir.⁷¹ Mahkeme, böyle bir hak olmadığını, iddia edilen zararın da ancak zihinlerde oluştuğunu belirtmiştir. Buna karşılık 1905 yılında karara bağlanan ve benzer şekilde bir sigorta şirketinin bir bayanın ismi ve fotoğrafını ondan izinsiz kullanmasına ilişkin uyuşmazlıkta, “mahremiyet hakkı (right to privacy)” olduğu kabul edilmiş ve ihlale karar verilmiştir.⁷² Bu Karar, mahremiyet hakkı konusunda ABD’deki ilk karar kabul edilmektedir.⁷³

ABD tarihinde kişilerin geçmişlerinin mahremiyet hakkı kapsamında kalıp kalmayacağına yönelik iki önemli karardan da ABD yaklaşımını göstermesi açısından bahsetmek uygun olacaktır. 1931 yılında Kaliforniya Temyiz Mahkemesi tarafından karara bağlanan Melvin v. Reid uyuşmazlığında, sonradan daha dürüst ve sakin bir hayat yaşayan kişinin, hayatının önceki döneminde uygunsuz bir hayat yaşaması ve ardından cinayetle suçlanmasına ilişkin hususların gündeme getirilmesinden rahatsızlığına ilişkin talepleri kişinin kişilik, sosyal durum ve şöhretine saldırı olarak nitelendirilmiştir.⁷⁴ 1940 yılında karara bağlanan Sidis v. F R Publishing uyuşmazlığında ise Dünya’nın en zeki insanı olduğu söylenen William James Sidis’in⁷⁵ geçmişinde gazetelerde çıkan harika ve zeki çocuk haberlerinin halen devam ettirilmesinden dolayı mahremiyet hakkının ihlal edildiğini iddia edilmiştir. Ancak İkinci Daire, olayda basın özgürlüğü ve ifade özgürlüğü haklarına üstünlük tanımış ve kişinin sadece istediği için şöhretli geçmişini yok sayamayacağını belirtmiştir.⁷⁶

70 PROSSER William L., **Privacy**, California Law Review, Vol. 48, No. 3, 1960 (s. 383-423), http://www.californialawreview.org/assets/pdfs/misc/prosser_privacy.pdf, s. 384 vd.

71 Roberson v. Rosheter Folding Box Co., 171 N.Y., 538, 64 N.E., 442 (1902).

72 Pavesich v. New England Life Insurance Co., 122 Ga., 190, 50 S.E., 68 (1905).

73 ÖNCÜ Arslan, age., s. 1.

74 Melvin v. Reid, Court of Appeal of California, Fourth District, 112 Cal. App. 285, February 28, 1931, <https://casetext.com/case/melvin-v-reid>

75 William James Sidis (1898-1944), 1,5 yaşında okumayı öğrendiği, 8 yaşındayken 7 farklı dil konuştuğu, 11 yaşında Harvard’a alındığı belirtilen Dünya’nın en zeki insanların kabul edilen kişi. Gençlik döneminde ateizm ve sosyalizmi seçmesi nedeniyle hapis cezası almış, ömrünün son yıllarında herkesten uzak bir hayat yaşamıştır. Bkz. BARBAS Samantha, **The Sidis Case and the Origins of Modern Privacy Law**, Columbia Journal of Law & The Arts, 36 (1), 2012 (s. 21-69). Ayrıca bkz. William James Sidis, <https://www.uh.edu/engines/epi969.htm>

76 Sidis v. FR Publication Corp., 113 F. 2d 806, 2d Circuit, July 22, 1940., <https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/F2/113/806/1509377/>

ABD'de bu tür bir unutulma hakkının tanınmamasına ilişkin birden fazla faktörün etkili olduğu ifade edilmelidir. Öncelikle unutulma hakkının en büyük yükümlüsü Google'un ve diğer önemli bilgi kontrolörü şirketlerin merkezi ABD'de bulunmaktadır. ABD'nin öteden beri internetin gelişiminde merkez rolünü üstlenmesi ve Kaliforniya merkezli ICANN ve IANA gibi kurumlar aracılığıyla internetin yönetişimine ilişkin hakim durumunu devam ettirmesi nedeniyle⁷⁷ internet ortamında ifade özgürlüğü haklarını zedeleyici bu tür düzenlemeleri yürürlüğe koyması güç görünmektedir. Öte yandan ABD geleneğinde ifade özgürlüğüne yaklaşım daima Avrupa yaklaşımına göre daha güçlü ve kayıtsız olmuştur.⁷⁸ Avrupa'da ise bilhassa 2. Dünya Savaşı sonrasında kişisel verilerin paylaşılmasına yönelik güvenlik kaynaklı endişeler baskın olmuştur. Bu nedenle, AB ve pek çok ülke tarafından tanınan unutulma hakkı benzeri bir hakkın ABD'de tanınması bu aşamada bize göre mümkün görünmemektedir.

III. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GENEL VERİ KORUMA TÜZÜĞÜ (GDPR)⁷⁹

A. Yürürlüğe Girmesi Süreci

Avrupa Birliği'nde kişisel veri alanında ilk önemli düzenleme, 1995 yılında 95/46 sayılı Direktif ile yapılmıştır.⁸⁰ Bu Direktif 20 yıl yürürlükte kaldıktan sonra, 2016 yılında kabul edilen Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR), 25 Mayıs 2018 tarihinden itibaren uygulanmaya başlamıştır. Avrupa Birliği müktesabatında, kurucu antlaşmalar, katılım antlaşmaları ve bu antlaşmaların ekleri olan protokoller birincil hukuk kaynaklarını oluştururken; tüzükler, direktifler, kararlar ise ikincil hukuk kaynaklarını oluşturmaktadır. Tüzükler (regulations) ile yönergeler (directives)⁸¹

77 Bu konuda ayrıntılı bilgi ve değerlendirmeler için bkz. SOYSAL Tamer, İnternet Alan Adları Hukuku (Domain Name Law), Adalet, Eylül 2014, s. 215-236. (Kısaltması, Soysal, Domain Name Law)

78 NEVILLE, agm., s. 167 vd.; TADDEO Mariarosaria; FLORIDI Luciano; **The Debate on the Moral Responsibilities of Online Service Providers**, Science & Engineering Ethics, 22, 1575, 2016, s. 18-19.

79 Makalede, Avrupa Birliği, Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün kısaltması olarak, uluslararası alanda kullanılan Tüzük kısaltması olan 'GDPR' kısaltması tercih edilecektir.

80 Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, Official Journal, L 281, 23/11/1995, p. 31-50. (Data Protection Directive)

81 Türkçe ifadesi 'yönerge' olarak tercüme edilebilecek olan 'directives' anlaşılabilirliği ve artık Türkçe'de de bu şekilde kullanılması nedeni ile 'Direktif' olarak ifade edilecektir.

etkileri itibariyle birbirinden farklıdır.⁸² AB Direktifleri, AB üyesi ülkelerin mevzuatlarını belirli bir konuda, somut ilke ve amaçlar doğrultusunda yaklaştırmak ve uyumlu hale getirmek amacıyla AB Bakanlar Konseyi ve AB Komisyonu tarafından çıkarılan yasal metinleri ifade eder. Direktif'e mutatap üye devletler, belirlenen süreler çerçevesinde kendi ulusal mevzuatları ile gerekli düzenlemeleri yapmakla yükümlüdürler. Ancak Direktif hükümleri üye ülkelerde doğrudan uygulama kabiliyetine sahip değildir. Buna karşılık AB Bakanlar Konseyi tarafından çıkarılan Tüzükler, genel kapsama sahiptir ve tüm AB üyesi ülkelerde doğrudan doğruya uygulanırlar. Tüzükler, Topluluk Resmi Gazetesi'nde yayımlandıktan sonra, yürürlük tarihinde tüm üye ülkeler için bağlayıcı metin halini alır.⁸³ Üye ülkeler bu metinleri doğrudan uygularlar. GDPR, 95/46 sayılı Direktif'ten farklı olarak 'Tüzük (Regulation)' olarak düzenlenmiştir ve bu yönüyle tüm üye ülkeler için doğrudan bağlayıcı bir yasal metin niteliğindedir.

AB'nin yürürlüğe koyduğu yeni Genel Veri Koruma Tüzüğü, 95/46 sayılı Direktif ile kıyaslandığında bireyi daha merkeze alan anlayışı, kırtasiyecilik ve bürokrasiyi devre dışı bırakıp doğrudan uygulamaya ve sonuç almaya yönelik düzenlemeleri ve coğrafi olarak geniş uygulama alanı nedeni ile veri koruma alanında Kopernik devrimi benzeri bir etki yaratacağı ifade edilmiştir.⁸⁴ Yeni Tüzük'ün bu çerçevede birey haklarını öne çıkaran yeni bir anlayış getirdiği vurgulanmaktadır.⁸⁵

Yaşanan teknolojik gelişmeler ile birlikte bireylerin verilerinin korunmasına her zamankinden daha çok ihtiyaç duyulması karşısında daha 2011 yılının Haziran ayında 95/46 sayılı Direktif'in yenilenmesi ihtiyacından bahsedilmiştir.⁸⁶ 2012 yılı başında AB Komisyonu, bu konuda değişiklik teklifi hazırlamıştır. Ardından Madde 29 Çalışma

82 TAPAN Mehmet Nuri, Avrupa Birliğiğ (AB) Hukukunun Kaynakları ve Ulusal Hukuka Etkileri, Avrupa Adalet Divanı, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 3, Y. 1998 (s. 971-1020), s. 993 v.d. (<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m1998-19983-879>)

83 TAPAN, agm., s. 994.

84 KUNER Christopher, **The European Commission's Proposed Data Protection Regulation: A Copernican Revolution in European Data Protection Law**, Privacy and Security Law Report, June 2012, http://robertgrzeszczak.bio.wpia.uw.edu.pl/files/2012/12/Kuner_A-Copernican-Revolution-in-European-Data-Protection-Law.pdf (Son Erişim Tarihi: 10.02.2019)

85 ELLIMAN Dave, **GDPR: It is time to rethink your approach to privacy**, August 11, 2017, <https://www.thoughtworks.com/insights/blog/gdpr-it-s-time-rethink-your-approach-privacy>

86 Comprehensive Approach on Personal Data Protection in the European Union, June 2011, https://edps.europa.eu/data-protection/our-work/publications/opinions/comprehensive-approach-personal-data-protection_en

Grubu,⁸⁷ veri koruma alanında yapılacak reforma ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir.⁸⁸ 12 Mart 2014 tarihinde GDPR Taslağı, AB Parlamentosu tarafından kabul edilmiştir.⁸⁹ AB Konseyi, 15 Haziran 2015 tarihinde Taslak ile ilgili görüşlerini açıklamış, sonraki süreçte müzakereler devam etmiş ve süreç sonunda 27 Nisan 2016 tarihinde GDPR kabul edilerek 4 Mayıs 2016 tarihinde AB Resmi Gazetesi'nde yayımlanmıştır.⁹⁰ Tüzük'ün yürürlük tarihi olarak ise GDPR'ın 99/2 maddesi ile 25 Mayıs 2018 tarihi belirlenmiştir. Tüzük, bu tarihte yürürlüğe girmiştir.

B. Genel Çerçeve ve 95/46 Sayılı Direktif'e Göre Yenilikler

AB Komisyonu tarafından 95/46 sayılı Direktif'in yerini almak üzere açıklanan Genel Veri Koruması Tüzüğü 11 bölüm, 99 madde ve 173 gerekçeden (recitals)⁹¹ oluşmaktadır. Tüzüğün ikinci maddesinde, Tüzüğün kişisel verilerin tamamen ya da kısmen otomatik araçlarla işlenmesine ve kişisel verilerin otomatik araçlar haricinde bir dosyalama sisteminin parçasını oluşturan veya bir dosyalama sisteminin parçasını

87 Article 29 Working Group (WP 29). 1998 yılında yürürlüğe giren 95/46 sayılı Direktif'in 29 uncu maddesi uyarınca AB üyesi ülkelerin veri koruma otoriteleri, Avrupa Veri Koruma Denetçiliği (European Data Protection Supervisor) ve Avrupa Komisyonu (European Commission) temsilcilerinden oluşan çalışma grubunu ifade eder. Bu Çalışma Grubu karar verici olmamakla birlikte çalışmalarında bağımsızdır ve veri koruma alanında ortaya çıkan sorunların çözümü, güncel konularda görüş hazırlamak gibi yönlendirici bir etkiye sahiptir. GDPR'ın yürürlüğe girmesiyle birlikte Madde 29 Çalışma Grubu sona ermiş ve yerine Avrupa Veri Koruma Kurulu (The European Data Protection Board-EDPB) kurulmuştur. GDPR'ın 68 inci maddesiyle oluşturulan yeni Kurul, AB üyesi ülkelerin veri koruma otorite başkanları ve temsilcileri ile Avrupa Veri Koruma Denetçiliği temsilcilerinden oluşmaktadır. Bkz. European Data Protection Board, https://edpb.europa.eu/about-edpb/about-edpb_en

88 EDPS, The History of the General Data Protection Regulation, https://edps.europa.eu/data-protection/data-protection/legislation/history-general-data-protection-regulation_en (Son Erişim Tarihi: 10.03.2019)

89 Progress on EU Data protection reform now irreversible following European Parliament vote, Strasbourg, 12 March 2014, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-186_en.htm

90 Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation), Official Journal of the European Union, L119/1, 4 May, 2016, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L._2016.119.01.0001.01.ENG (Son Erişim Tarihi: 10.03.2019)

91 Recitals, bir yasal metin ile ilgili beyan, açıklama ve gerekçeleri içerebilmektedir. AB müktesabatında 'recitals' politik düşünceler ile normatif dil olmaksızın, yasal metnin gerekçelerini içeren kısmı ifade etmektedir. Genellikle 'Whereas (iken, dışından anlamı verir)' ile başlarlar. Bkz. KLIMAS Tadas; VAICIUKAITE Jurate, **The Law of Recitals in European Community Legislation**, ILSA Journal of International & Comparative Law, V. 15, 2008, https://www.researchgate.net/publication/228152770_The_Law_of_Recitals_in_European_Community_Legislation

oluşturması amaçlanan araçlarla işlenmesine uygulanacağı belirtilmiştir. Tüzük, AB hukuku kapsamına girmeyen bir faaliyetler ile AB üyesi devletler tarafından AB Antlaşması'nın Beşinci Başlığının İkinci Bölümü⁹² kapsamına giren faaliyetlere ilişkin olarak kişisel verilerin işlenmesi halinde uygulanmayacaktır. Ayrıca tamamen kişisel veya ev faaliyetleri esnasında bir gerçek kişi tarafından kişisel verilerin işlenmesi ile kamu güvenliğine yönelik tehditlere karşı güvence sağlanması ve bu tehditlerin önlenmesi de dahil olmak üzere suçların önlenmesi, soruşturulması, tespiti veya kovuşturulması ya da cezaların infaz edilmesiyle ilgili olarak yetkili makamlar tarafından kişisel verilerin işlenmesi halinde de Tüzük uygulanmayacaktır (GDPR, m. 2/2).

Kişisel verilerin işlenmesine ilişkin temel ilkeler şu şekilde belirlenmiştir (GDPR, m. 5):

i. Hukuka uygunluk, Adalet ve Şeffaflık (lawfulness, fairness, transparency): Kişisel veriler hukuka uygun ve adalet-şeffaflık ilkeleri çerçevesinde işlenecektir. Bu ilkeler, 95/46 sayılı Direktif'te başlıklar halinde ifade edilmemekle birlikte açıklamalar ile yer almaktadır. Bu ilke, Direktif'te 'adil ve hukuka uygun (fairly and lawfully)' şeklinde ifade edilmiştir.

ii. Amaç ile Sınırlılık (purpose limitation): Kişisel veriler belirtilen açık ve meşru amaçlara uygun şekilde toplanır ve bu amaçlar dışında işlenemez. Bu ilke 95/46 sayılı Direktif'te 'belirli, açık ve meşru amaçlara uygunluk (specified, explicit and legitimate purposes)' şeklinde ifade edilmiştir.

iii. İlgililik ve Orantılık (Data minimisation): Kişisel veriler işlendikleri amaçlarla ilgili olarak yeterli, yerinde ve gerekli olanla sınırlı şekilde (*adequate, relevant and limited to what is necessary*) işlenmelidir. Bu ilke 95/46 sayılı Direktif'te '*yeterli, ilgili ve aşırı olmayan şekilde (adequate, relevant and not excessive)*' şeklinde ifade edilmiştir. Kişisel veriler ancak işlendikleri amacın başka araçlarla makûl şekilde yerine getirilememesi halinde işlenebilecektir. Verilerin asgari ölçüde işlenmesi ilkesi öncelikle verilerin saklanma süresinin, kesin bir minimum süre ile sınırlandırılmasını gerekli kılar. Bu kişisel verilerin gerekli olandan daha uzun tutulmasının önüne geçmek üzere, kontrolörün periyodik olarak bu verileri gözden geçirmesi ve gerektiğinde silinmesi gerekir (GDPR, rec. 39). Bu ilke GDPR'ın veri koruması alanında getirdiği önemli dönüşümlerden birini temsil etmektedir.⁹³

92 Avrupa Birliği Andlaşması, Beşinci Başlık, İkinci Bölümü, AB ortak dış ve güvenlik politikasına ilişkin özel hükümleri içerir. Bkz. Consolidated Version of The Treaty on European Union, Official Journal of the European Union, C 326/13, 26.10.2012.

93 European Union Agency for Fundamental Rights and Council of Europe, Handbook on European Data Protection Law, 2018 Edition, <https://www.echr.coe.int/Documents/>

iv. Doğruluk (accuracy): Kişisel veriler doğru ve güncel şekilde tutulmalıdır. Doğru olmayan veriler gecikmeksizin silinir veya düzeltilir, bu konuda makûl tüm adımlar atılmalıdır. Bu ilke, 95/46 sayılı Direktif'te 'doğru (accurate)' şeklinde yer almıştı.

v. Süreyle Sınırlılık (storage limitation): Kişisel veriler, toplanma amacına uygun olarak veri sahiplerinin kimliğinin belirlenmesini sağlayan bir şekilde saklanır. Tarihsel, istatistiksel veya bilimsel amaçlarla daha uzun süreli saklanması gereken veriler bakımından uygun teknik ve düzenlemeye ilişkin tedbirler alınmak suretiyle daha uzun süreler boyunca veriler saklanabilir. İlke, 95/46 sayılı Direktif'te 'gerekli olandan daha uzun olmayan bir süre (no longer than is necessary)' şeklinde ifade edilmişti.

vi. Bütünlük ve gizlilik (integrity and confidentiality): Kişisel veriler yetkisiz veya yasa dışı işlemeye veya kazara ile kaybına, yok olmasına veya zarar görmesine karşı koruma da dahil olmak üzere uygun tedbirler alınmak suretiyle işlenmeli ve saklanmalıdır. Bu ilke, 95/46 sayılı Direktif'te ilkeler arasında sayılmamakla birlikte Direktif'in 16 ncı maddesiyle verilerin işlenmesinin gizliliği düzenlenmişti.

Kişisel veri tanımı GDPR'da, 95/46 sayılı Direktif'e göre daha geniş şekilde düzenlenmiştir. GDPR'da kişisel veri tanımlanmış veya tanımlanabilir bir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi şeklinde tanımlanmışken; 95/46 sayılı Direktif'te kişisel veri konusu kişi ve kişilik özellikleri ile sınırlı şekilde tanımlanmıştı (95/46, m. 2/1-a). GDPR kapsamında kişiye ait isim, kimlik numarası, konum verileri, çevrimiçi tanımlayıcı ya da söz konusu gerçek kişinin fiziksel, fizyolojik, genetik, ruhsal, ekonomik, kültürel veya toplumsal kimliğine özgü bir ya da daha fazla sayıda faktörü de bu kapsamda belirtmiştir (GDPR, m. 4/1). Takma ad şeklinde kullanılan veriler de korunabilir kişisel veriler kapsamına dahil edilmiştir.

GDPR'in 4/5 maddesiyle takma ad kullanımı (pseudonymisation), kişisel verilerin tanımlanmış veya tanımlanabilir bir gerçek kişiyle ilişkilendirilmemesinin sağlanması amacı ile ek bilgilerin ayrı şekilde tutulması ile teknik/organizasyonel tedbirlere tabi tutulması koşuluyla, kişisel verilerin söz konusu ek bilgiler kullanılmaksızın spesifik bir veri sahibiyle artık ilişkilendirilemeyecek şekilde işlenmesi olarak tanımlanmıştır. Takma ad kullanımı ile oluşturulan veriler de GDPR kapsamında kişisel veriye dahil kabul edilmiştir (GDPR, rec. 26). Çünkü bu veriler ek bilgiler ile yeniden tanımlanabilir ve kişiye atfedilebilir

niteliktedir. Bu açıdan anonimleştirme, takma ad kullanımından farklıdır. Anonimleştirilmiş veriler, veri konusu tanımlanamayacak hale getirilmiş verileri ifade eder. Bu nedenle GDPR veri koruma ilkeleri istatistiksel ve araştırma amaçları dahil olmak üzere, anonimleştirilmiş veriler için geçerli bir koruma sistemi getirmez (GDPR, rec. 26).⁹⁴

Kişisel verilerin işlenmesi için gerekli olan rıza 95/46 sayılı Direktif'in 7/1 maddesinde net şekilde (unambiguously) verilmesi ve açık şekilde (explicit consent) verilmesi (95/46, Rec. 33) şeklinde düzenlenmişti. GDPR'da ise rıza hususu çok daha ayrıntılı ve iradeyi esas alır şekilde düzenlenmiştir.⁹⁵ GDPR'ın 7/2 maddesine göre veri sahibinin rızasını yazılı bir beyan ile vermesi durumunda, rıza talebinin diğer hususlardan açık bir şekilde ayırt edilebilecek bir şekilde, anlaşılır ve kolay bir şekilde erişilebilir bir biçimde (clearly distinguishable from the other matters, in an intelligible and easily accessible form), açık ve sade bir dil (clear and plain language) kullanılarak sunulması gerekir. Rızanın varlığını bilgi kontrolörü (controller) ispatlamalıdır (GDPR, m. 7/1). Rızanın özgür bir şekilde verilirken değerlendirilirken, herşeyden önce rızanın bir hizmetin sağlanması da dahil olmak üzere bir sözleşmenin ifası ile ilgili olarak verilirken dikkate alınmalıdır (GDPR, m. 7/4). GDPR'ın 32. gerekçesinde de rızanın serbest bir şekilde, belirli, bilgilendirilmiş şekilde ve tereddüte mahal bırakmayacak açıklıkta (clear affirmative act establishing a freely given, specific, informed and unambiguous indication) şekilde yazılı, elektronik yolla veya sözlü olarak verilebileceği düzenlenmiştir.⁹⁶ Veri sahibinin çocuk olması hali de Tüzük'ün 8 inci maddesinde özel olarak düzenlenmiştir. Öncelikle veri sahibinin çocuk olması halinde, veri sahibinin kişisel verilerinin korunmasını gerektiren menfaatleri veya temel hakları ve özgürlüklerinin bir kontrolör veya üçüncü bir kişi tarafından gözetilen meşru menfaatlere ağır basmaması gerekir ve veri işlemenin söz konusu menfaatler doğrultusunda gerekli olması gerekir (GDPR, m. 6/1-f). Veri sahibi çocuğun geçerli rızası için en az 16 yaşında olması gerekir. Çocuğun 16 yaşından küçük olması halinde, söz konusu veri işleme faaliyeti, ancak rızanın çocuk üzerinde velayet hakkı bulunan kişi tarafından verilmesi ve onaylanması halinde ve bu onay devam ettiği müddetçe hukuka uygun olacaktır (GDPR, m. 8/1).

94 Handbook on European Data Protection, s. 94.

95 EUGENIA Politou; EFTHIMIOS Alepis; CONSTANTINOS Patsakis, **Forgetting personal data and revoking consent under the GDPR: Challenges and proposed solutions**, Journal of Cybersecurity, V. 4, I. 1, January 2018, <https://academic.oup.com/cybersecurity/article/4/1/tyy001/4954056>

96 Handbook on European Data Protection, s.112 vd.

95/46 sayılı Direktif'te yer almayan bir düzenleme olarak GDPR'in 20 nci maddesiyle veri sahibinin, kendisiyle ilgili veriyi başka bir kontrolöre taşıma hakkı (right to data portability) düzenlenmektedir.

Verilerin güvenliğinin korunması hususu da 95/46 sayılı Direktif'te ayrı bir madde olarak düzenlenmemiş, giriş kısmında işleme sisteminin tasarımı zamanında (at the time of the design of the processing system), uygun teknik ve kurumsal tedbirlerin (technical and organizational measures-TOM) alınması şeklinde ifade edilmişti. GDPR ise mahremiyet artırıcı teknolojileri (Privacy Enhancing Technologies-PETs) açık bir şekilde benimsemiş ve düzenlemiştir. PETs, kullanıcıların kişisel verilerini, kullandıkları hizmet ve uygulamalarda, işlevlerini kaybetmeksizin hukuka uygun olarak koruması metodlarını içerir.⁹⁷ Herşeyden önce bu koruma, tepkisel ve çözümsel değil (not reactive and remedial), önleyici ve proaktif olacaktır. (preventative and proactive).⁹⁸ GDPR'ın 25 inci maddesiyle de mahremiyet artırıcı teknolojilerin iki yöntemi 'tasarımla veri koruması (privacy by design)' ve 'olağan veri koruması (privacy by default)' yöntemi benimsenmiştir.⁹⁹

95/46 sayılı Direktif'te verilerin AB dışındaki üçüncü ülkelere aktarılmasına ancak üçüncü ülkenin yeterli koruma seviyesini sağlaması halinde mümkün olduğu belirtilmiştir (95/46, m. 25/1). GDPR'de ise verilerin üçüncü ülkelere ve uluslararası kuruluşlara veri aktarılmasına ilişkin kural ve şartlar beşinci bölümde (44 ve 50 inci maddeler arasında) ayrıntılı olarak nisbeten kolaylaştırılmış şekilde düzenlenmiştir.¹⁰⁰

C. Unutulma Hakkının Düzenlenişi

95/46 sayılı Direktif'te unutulma hakkına ilişkin münferit bir düzenleme yer almamaktaydı. Direktif'te veri sahiplerinin erişim hakkının (right of access) düzenlendiği 12 nci maddede bilhassa verinin eksik veya doğru olmaması gibi Direktif hükümlerine uymayan durumlarda, veri sahibinin veri kontrolöründen işlenen verilerin düzeltilmesi, silinmesi veya engellenmesi (rectification, erasure or blocking) talebinde bulunabileceği hususu yer almaktaydı. GDPR öncesi unutulma hakkına ilişkin taleplerde, genellikle bu düzenleme esas alınmaktaydı. Avrupa Konseyi'nin güncellenen 108 sayılı Sözleşmesi'nin 9/1-e maddesiyle de her

97 Privacy Enhancing Technologies, <https://www.enisa.europa.eu/topics/data-protection/privacy-enhancing-technologies>

98 Seven Principles of Privacy by Design, <https://medium.com/searchencrypt/7-principles-of-privacy-by-design-8a0f16d1f9ce>

99 Aşağıda 'Veri Kontrolörlerinin Yükümlülükleri' kısmında daha ayrıntılı incelenecektir.

100 Handbook on European Data Protection, s. 249-265.

gerçek kişinin kendisiyle ilgili hatalı, yanlış ve yasadışı işlenen verilerin silinmesini isteyebileceği açık bir şekilde düzenlenmiştir.¹⁰¹

GDPR'nin Üçüncü Bölümü "Düzeltilme ve Silme (Rectification and Erasure)" başlığı ile düzenlenmiş ve bu kısımda yer alan 16. madde 'Düzeltilme Hakkı (Right to Rectification)'; 17 nci madde 'Silme Hakkı (Unutulma Hakkı)/Right to Erasure (right to be forgotten)'; 18 inci madde 'İşlemenin Sınırlandırılması Hakkı (Right to restriction of processing)'; 19 uncu madde 'Kişisel Verilerin Düzeltilmesi ya da Silinmesine veya İşlenmesinin Sınırlandırılmasına İlişkin Bildirim Yükümlülüğü (Notification obligation regarding rectification or erasure of personal data or restriction of processing)'; 20 nci madde 'Veri Taşınabilirliği Hakkı (Right to data portability)' başlığı ile yer almıştır. Böylece veri sahibine etkin bir veri koruma mekanizması sağlanmaya çalışılmıştır.

AB Komisyonu'nun 2010 yılında yaptığı basın açıklamasında ismen yer alan 'unutulma hakkının (right to be forgotten)' Tüzük'te de bu şekilde yer alması yönünde büyük çabası olmuştur. Avrupa Parlamentosu ise daha çok 95/46 sayılı Direktif'in 12 nci maddesindeki düzenlemeye uygun şekilde 'silme hakkı (right to erasure)' teriminin kullanılmasını uygun bulmuştur. Uzun müzakereler sonrasında, AB Konseyi'nin de unutulma hakkı ifadesinin Tüzük'te yer almasını uygun bulmasıyla Tüzük'ün 17 nci maddesi hem silme hakkı hem unutulma hakkını içerir şekilde düzenlenmiştir. Bu ifadeden, online ortamda bilhassa arama motoru şirketlerine ilişkin yapılan taleplerin yerleşmiş bir terim olarak 'unutulma hakkı (right to be forgotten)' şeklinde ifade edilmeye devam edileceği düşünülebilir. Bununla birlikte yeni düzenlemeyle kavramın arama motorlarının endesklediği arama sonuçlarından çıkarılma hakkından daha geniş bir anlamı içermeye başladığı da vurgulanmalıdır.¹⁰²

GDPR düzenlemesine göre veri sahibinin verinin silinmesi talebinde bulunması durumunda, veri kontrolörü şu hallerde verilerin gecikmeksizin silinmesi yükümlüğü altında olacaktır (GDPR, m. 17/1):

101 Council of Europe, European Treaty Series, ETS No. 108, Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data, as it will be amended by its Protocol CETS No. 223, <https://rm.coe.int/16808ade9d>

102 Kimilerine göre ise 95/46 sayılı Direktif'in 12/b maddesinde silinme hakkının tüm Direktif hükümlerine aykırılık hali esas alınmak suretiyle düzenlendiği, GDPR 17 nci maddesinde ise sayılan yedi durum ile sınırlı bir silme hakkından bahsedildiği ifade edilmektedir. GDPR 17 nci maddesi ve GDPR felsefesi birlikte incelendiğinde, gerek 17/1 maddesindeki geniş anlamlar içeren ifadeler, gerekse GDPR'ın genel uygulamasının hakkı daraltmak bir yana uygulamasını artıracakı söylenebilecektir. Bkz. The GDPR and The Right to be Forgotten: Myth or Reality, <http://blog.eurodpn.net/the-gdpr-and-the-right-to-be-forgotten-myth-or-reality/> (Son Erişim Tarihi: 20.03.2019)

i. Kişisel verilerin toplanma veya işleme amaçlarıyla bağlantılı olarak artık gerekli olmaması (no longer necessary),

ii. Veri sahibinin Tüzük'ün 6/1-a (veri sahibinin verilerin işlenmesine onay vermesi) ve 9/2-a (açık bir şekilde rıza) maddeleri kapsamında verdiği onay/rızayı geri çekmesi (withdraws consent) ve verilerin işlenmesine ilişkin başka yasal bir gerekçe bulunmaması,

iii. Veri sahibinin Tüzük'ün 21/1 maddesi uyarınca itiraz hakkını (right to object) kullanması ve verilerin işlenmesine ilişkin meşru sebeplerin bulunmaması hali ile Tüzük'ün 21/2 maddesinde düzenlenen kişisel verilerin doğrudan pazarlama amaçlı olarak işlenmesi ve veri sahibinin buna itiraz etmesi hali,

iv. Kişisel verilerin yasa dışı olarak işlenmesi (unlawfully processed),

v. Veri kontrolörünün tabi olduğu AB veya üye devlet hukukunda yer alan yasal bir yükümlülük gereği verinin silinmesinin zorunlu olması hali,

vi. Kişisel verilerin Tüzük'ün 8/1 maddesiyle atıfta bulunulan bilgi toplumu hizmetlerinin sağlanması ile ilgili olarak toplanmış olması hali,

vii. 65. Gerekçede yer alan şekilde veri sahibinin çocuk olması ve rızası olmasına rağmen veri işlenmesine ilişkin risklerin ayırtında olmaması ve ardından bu tür bir kişisel verinin başta internet olmak üzere yer almasını istememesi hali.

Buna karşılık bu şartlar olduğunda dahi, unutulma hakkının uygulanması sınırsız değildir. Bilginin işlenmesinin kamu yararını haiz olması, bilgi edinme ve ifade özgürlüğü hakları gibi sebeplerle kullanılması gerektiği durumlarda unutulma hakkı kısıtlanacaktır. Tüzük'ün 17/3 maddesine göre bu haller şu şekilde sayılmıştır:

i. İfade ve bilgi edinme hakkının kullanılması (exercising the right of freedom of expression and information)

ii. Veri kontrolörünün tabi olduğu AB veya üye devlet hukuku kapsamında bilginin işlenmesinin yasal yükümlülük veya kamu yararına bir görevin yerine getirilmesi veya veri kontrolörünün resmi bir yetkiyi kullanmasının sonucu olarak gerçekleşmiş olması,

iii. Tüzük'ün 9/2-h ve 9/2-i ile 9/3 maddeleri uyarınca halk sağlığına ilişkin kamu yararı sebepleri ile verinin işlenmiş olması,

iv. Kamu yararı sebebi ile arşivleme, bilimsel veya tarihsel araştırma amaçları veya istatistiksel amaçlar nedeniyle (bu durumda unutulma hakkının kullanılmasının bu hakların kullanılmasını imkansızlaştırması veya ciddi şekilde azaltması aranır)

v. Yasal iddialarda bulunulması, uygulanması veya savunulması (establishment, exercise or defence of legal claims)

durumlarında unutulma hakkı ile bu haklar arasında bir denge kurulması gerekecektir (GDPR, m. 17/3).

Unutulma hakkına konu içerik bizzat veri sahibi tarafından yüklenebileceği gibi üçüncü bir şahıs tarafından da yüklenmiş olabilecektir (GDPR, rec. 65).

Veri kontrolörünün kişisel verileri kamuya açıklamış olduğu ve 17/1 maddesi uyarınca kişisel verileri silmekle yükümlü olduğu durumlarda, kontrolör, mevcut teknoloji (available technology) ve uygulama maliyetine göz önünde bulundurarak, veri sahibinin talep etmiş olduğu kişisel verileri işleyen diğer kontrolörleri söz konusu kişisel verilere yönelik her türlü bağlantı veya bu verilerin her türlü nüshası ya da çoğaltılmasının silinmesi hususunda bilgilendirme ve teknik tedbirler de dahil olmak üzere makul adımları (reasonable steps) atmakla yükümlü kılınmıştır (GDPR, m. 17/2, GDPR rec. 66).

GDPR'ın 21 inci maddesinde düzenlenen veri sahibinin verilerin işlenmesine itiraz hakkı bulunması ve itiraz sonucu verilerin işlenmesinin durdurulmasına karar verilmesi de gözetildiğinde, 21 inci maddenin de 17 nci madde düzenlenen unutulma/silme hakkını güçlendirici bir etki doğuracağı belirtilmelidir.

IV. GENEL VERİ KORUMA TÜZÜĞÜ VE ŞİRKETLER

A. GDPR Kapsamında Şirketler Hak Sujesi Olabilir Mi?

Avrupa Birliği'nin Veri Koruması Tüzüğü'nün başlığında "Gerçek Kişilerin Verilerinin İşlenmesine İlişkin Korunmasından (protection of natural persons with regard to processing of personal data)" bahsedilmiştir. GDPR'da gerçek kişinin uyruğu ve ikameti ne olursa olsun başta kişisel verilerinin korunması olmak üzere temel hak ve özgürlüklerine saygı gösterilmesi gereğinden (GDPR, rec. 2), gerçek kişilerin değişen teknolojik gelişmeler ve küreselleşme karşısında giderek daha fazla kişisel verisini global şekilde kamu ile paylaşmasından (GDPR, rec. 6), gerçek kişilerin kendi kişisel verilerinin kontrolüne sahip olması gerektiğinden (GDPR, rec. 7), Tüzük hükümlerinin ikamet ve uyruklarına bakılmaksızın gerçek kişilere uygulanması gereğinden (GDPR, rec. 14) bahsedilmektedir. Aynı şekilde GDPR'ın konusunu düzenleyen 1 inci maddesi açık bir şekilde, Tüzük hükümlerinden sadece gerçek kişilerin faydalanacağı hususunu düzenlemektedir. Şirketlerin de hukuki bir kişilik olarak korunmaya değer verileri olduğunda şüphe bulunmamaktadır. Bununla birlikte AB

veri koruma hukukunda, mahremiyet gerçek kişilerin bir hususiyeti olarak kabul edilmiş ve uygulanmıştır. 95/46 sayılı Direktif de bu esas üzerine düzenlenmişti.

GDPR'nin 14 üncü Gerekçesinde açık bir şekilde tüzel kişilerin ve girişimlerinin kişisel verilerinin işlenmesini kapsamadığı belirtilmiştir. Bu kapsamda tüzel kişi veya girişimin yasal isimleri, kuruluşları, irtibat bilgileri de verilerin işlenmesi olarak kabul edilmeyecektir (GDPR, rec. 14).

GDPR'ın 4 üncü maddesinde kişisel veri (personal data), tanımlanmış veya tanımlanabilir bir gerçek kişiye (veri sahibi/data subject) ilişkin her türlü bilgi olarak ifade edilmiştir. Bu kapsamda kişinin şu özelliklerle doğrudan veya dolaylı olarak tanımlanabileceği belirtilmiştir: Bir isim, kimlik numarası, konum verileri, çevrim içi tanımlayıcı ya da söz konusu gerçek kişinin fiziksel, fizyolojik, genetik, ruhsal, ekonomik, kültürel veya toplumsal kimliğine özgü bir ya da daha fazla sayıda faktör.

Bu tanım ile 95/46 sayılı Direktif'e göre daha geniş bir veri sahibi/sujesi tanımı benimsenmiştir.

Bununla birlikte doktrinde şirketlerin de insan haklarından ve bu kapsamda özel hayatın gizliliği haklarından faydalanabileceği görüşü dile getirilmektedir.¹⁰³ Amerikan hukukunda çeşitli defalar verilen kararlarla «kişisel mahremiyet (personal privacy)» kavramına şirketlerin girmedikleri ve Anayasa'nın Dördüncü Düzenlemesinde yer alan mahremiyet hakkının şirketler için söz konusu olmadığı yönünde kararlar verilmiştir.¹⁰⁴

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) içtihat hukukunda sözleşmenin temelinde şirketlerin de bu temel haklardan yararlanmaları yönünde bir bakış açısı olduğu, Sözleşme'nin 34 üncü maddesindeki başvuru yapabilecek kimseler arasında sayılan "hükümet dışı örgütler (non-governmental organization)" kapsamına şirketlerin de girebileceği belirtilmesine rağmen, AİHM'in bu yönde kararlı ve açık bir uygulaması oluşmamıştır. AİHS'in 'Özel ve Aile Hayatına Saygı (Right to respect for

103 POLLMAN Elizabeth, **A Corporate Right to Privacy**, *Minnesota Law Review*, 99:27, 2014 (s. 27-88), http://www.minnesotalawreview.org/wp-content/uploads/2014/12/Pollman_MLR1.pdf; Winfried H.A.M. VAN DEN MUIJSENBERGH; Sam Rezai, **Corporations and European Convention on Human Rights**, *Global Business & Development Law Journal*, V. 25, 2012 (s. 43-68), https://www.mcgeorge.edu/documents/Conferences/GlobJune2012_Corporationsandthe.pdf; VISEKRUNA Aleksandra, **Protection of Rights of Companies Before the European Court of Human Rights, EU and Comparative Law Issues and Challenges**, 2018 (s. 111-126), <https://hrcak.srce.hr/ojs/index.php/eclic/article/download/6524/3433/>

104 Bu kararlar için bkz. *United States v. Morton Salt Co*, 338 U.S. 632, 1950; *California Bankers Ass'n v. Shultz*, 416 U.S. 21, 1974.; *Arnold v. Pa. Dep't of Transp.*, 477 F 3d, 3d Circuit, 2007. Bkz. Pollman, agm., s. 38, dipnot 43'te zikredilen kararlar.

private and family life)' başlıklı 8 inci maddesinde herkesin (everyone) şu dört temel hakkın korunmasını isteyebileceği düzenlenmiştir: i. Özel hayat (private life), ii. Aile hayatı (family life), iii. Konutunun korunması (home/domicile), iv. Yazışmalarının gizliliği (correspondence).

AIHM, 2002 yılında verdiği *Société Colas Est v. France* kararında¹⁰⁵ bu haktan şirketlerin yararlanıp yararlanmayacağı hususunda kısmi bir inceleme yapmıştır. Fransa'dan bir şirketin yaptığı başvuruda, şirket ve eklentilerinde yapılan mahkeme kararı veya rıza bulunmaksızın yapılan aramanın AIHS'in 8 inci maddesine aykırı olduğu iddia edilmiştir. AIHS'in 8 inci maddesinde geçen 'home' ibaresi esas alındığında, şirketin taşınmazlarının bu kapsamda değerlendirilmesi güçtür. Bununla birlikte AIHM, AIHS'in Fransızca metninde geçen 'domicile' ifadesini esas almıştır. Bu ifade 'ev (home)' ifadesine göre daha geniş bir anlam içermektedir. Amaçsal yorum yapan AIHM, bu şekilde başvuran şirketin mülklerinde yapılan haksız aramanın 8 inci maddenin ihlali olduğuna karar vermiştir.

AIHM, 1992 yılında verdiği bir başka kararda 'ev (home)' kavramını yine geniş yorumlamış ve kişinin çalışma alanını da bu kapsamda kabul etmiştir.¹⁰⁶ AIHM'in *Société Colas Est v. France* kararını da bu kapsamda değerlendirmek doğru olacaktır. Şirketlerin de ticari gizliliklerinin ve işyerlerinin korunması menfaatleri bulunduğu ancak bunun şirketleri de özel hayatın gizliliği hakkının öznesi yapmayacağı belirtilmiştir.¹⁰⁷ Ayrıca AIHM'in şirketlerin özel hayat haklarından veya unutulma hakkından yararlanabileceğine ilişkin herhangi bir kararı bulunmamaktadır. Buna karşılık mülkiyet hakkı, adil yargılanma hakkı gibi usuli haklardan şirketlerin de yararlanabileceği konusunda tereddüt bulunmamaktadır.¹⁰⁸ AIHM, Rusya tarafından el konulan petrol şirketi Yukos'un yaptığı başvuru sonucunda Yukos şirketinin adil yargılanma (AIHS, m. 6) ve mülkiyet haklarının (AIHS, Ek Protokol, m. 1)¹⁰⁹ ihlal edildiğine karar vermiş ayrıca Rusya hakkında 2.5 milyar Avro para cezası vermiştir.¹¹⁰

105 Case of *Société colas est and Others v. France*, 37971/97, 16 April 2002, <https://www.legal-tools.org/doc/5ae00/pdf/>

106 Case of *Niemietz v. Germany*, 13710/88, 16 December 1992, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57887%22%7D>

107 SCOLNICOV Anat, **Lifelike and Lifeless in Law: Do Corporations Have Human Rights**, University of Cambridge Faculty of Law Research, Paper No. 13/2013, <https://papers.ssrn.com>, s. 12.

108 VISEKRUNA, agm., s. 15.

109 AIHS Ek Protokollerinde düzenlenen mülkiyet hakkına ilişkin bkz. SOYSAL Tamer, İnternet Alan Adlarının 'Hak' Niteliği ve AIHM'in *Paeffgen v. Almanya* Kararı Çerçevesinde Alan Adları Üzerinde Mülkiyet Hakkı Tesisi, Adalet Bakanlığı, **Adalet Dergisi**, S. 54, Ocak 2016 (s. 1-25), <http://www.yayin.adalet.gov.tr/adaletdergisi/54.sayi/3.pdf>

110 Case of *OAO Neftyanaya Kompania Yukos v. Russia*, 14902/04, 31 July 2004. Dava

9 Mart 2017 tarihinde CJEU tarafından karara bağlanan bir uyuşmazlıkta İtalya'da bir inşaat şirketi sahibi, şirkete ait kişisel verilerin Lecce Ticaret Odası şirket veri tabanında yayımlanması nedeni ile Lecce Ticaret Odasına unutulma hakkını da içeren taleplerde bulunmuştur. Davaya konu olayda inşaat şirketi, bir turizm kompleksi inşaatı yapmaktadır. Ancak başarılı bir satış gerçekleşmemiştir. Şirket sahibi, satışların gerçekleşmediğini çünkü Lecce Ticaret Odası şirket kayıtlarında kendisinin önceki iki şirketi hakkında 1992 yılında iflas ettiği ve 2005 yılında zarara uğradığı bilgisinin yer aldığını iddia etmiştir. Lecce Mahkemesi, şirkete ait bu verilerin kayıtlarda anonim hale getirilmesini ve Lecce Ticaret Odasının zararların bir kısmının tazminine karar vermiştir. Temyiz Mahkemesi, kararı CJEU önüne taşımıştır. CJEU, şirket kayıtlarının halka açık yapısının, şirketler ile üçüncü kişiler arasında güven ve hukuki kesinliği sağlamak için önemli bir araç olduğunu, şirket kayıtlarında sınırlı sayıda bilginin yer aldığını, olayda satışların yapılmamasının bu bilgilere üçüncü kişiler tarafından erişilmemesini haklı göstermeyeceğine karar vermiştir. CJEU ayrıca bu belirlemelere rağmen şirketlere ait eski bilgilerin hangi süreler boyunca saklanacağına ilişkin ulusal düzenlemeler yapılabileceği hususunu da vurgulamıştır.¹¹¹

B. Şirketlerin Veri Kontrolörleri ve Veri İşleyicisi Olma Durumları ve Sorumluluk Rejimleri

1. Tanımlar ve Değişen Sorumluluk Rejimi

GDPR'de unutulma hakkını düzenleyen 17 nci maddede veri sahibinin silinmesini talep edeceği taraf, veri kontrolörü olarak belirlenmiştir. Veri kontrolörü (data controller), verileri işleyenden (processor) farklıdır. Kontrolör (controller) ve verileri işleyen (processor) gerçek kişi, tüzel kişi (şirketler), kamu otoritesi (public authority), ajansı veya başka bir yapı (other body) olabilecektir.

Kontrolör, tek başına veya başkalarıyla birlikte kişisel verilerin işlenmesine ilişkin amaçlar ve yöntemleri belirleyen kişi/topluluktur (GDPR, m. 4/7). İşleyici (processor) ise kontrolör adına kişisel verileri işleyen kişi/topluluk olarak ifade edilmiştir (GDPR, m. 4/8).¹¹² 95/46 sayılı

hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. van den Muijsenbergh; Rezai, agm., s. 60-68.

111 Judgment of the Court (Second Chamber), 9 March 2017, Case C-398/15, Camera di Commercio, Industria, Artigianato e Agricoltura di Lecce, Salvatore Manni.

112 Bu tanımlar 95/46 sayılı Direktif'in 2 nci maddesindeki tanımlarla benzerdir. 95/46 sayılı Direktif'te yer alan kontrolör tanımı da Avrupa Konseyi'nin veri koruması alanındaki ilk önemli sözleşme kabul edilen 108 sayılı Sözleşmesi'nin 2/d maddesinde yer alan 'dosya kontrolörü (controller of the file)' tanımından alınmıştır. Bkz. European Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data,

Direktif'te de yer alan bu farklılık, GDPR'de de korunmakla birlikte 95/46 Direktif'te sorumluluk sadece veri kontrolörleri açısından getirilmişken, GDPR ile her ikisine de belirli ölçüde sorumluluk getirilmiştir. Veri sahipleri, GDPR'ın 79 uncu maddesi uyarınca hem kontrolör hem işleyiciye karşı dava açma hakkına sahiptir. GDPR'ın 82 nci madde uyarınca veri sahibinin her ikisine karşı tazminat davası açma hakkı da bulunmaktadır. Ayrıca örneğin denetim makamına veri ihlalinin gecikmeksizin (without undue delay) bildirilmesi yükümlülüğü hem veri kontrolörleri, hem işleyiciler için getirilmiştir (GDPR, m. 33/1-2). Bu şekilde işleyiciler açısından da genişleyen bir sorumluluk rejimi kabul edilmiştir.

2. Sosyal Medya ve Arama Motorları Şirketlerinin Veri Kontrolörü Olma Durumları

a. Ön Sorun: Sosyal Medya Kullanıcısı Bireyler Veri Kontrolörü Olarak Nitelendirilecek Midir?

Günümüzde sosyal medya, iletişim modellerini tümüyle dönüştüren bir hal almıştır. Edward Herman¹¹³ ve Noam Chomsky¹¹⁴ 1988 yılında yayınladıkları “Kitle Medyasının Ekonomi Politikası, Rızanın İmalatı”¹¹⁵

28 January 1981, ETS No. 108, <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/108> Sözleşme'nin 223 sayılı Sözleşme ile güncellenen versiyonunda ise veri kontrolörü, tek başına veya diğerleriyle birlikte veri işleme konusunda karar verme yetkisine sahip olan gerçek veya tüzel kişi, kamu otoritesi, hizmeti, ajansı veya diğer herhangi bir yapı şeklinde tanımlanmıştır. Bkz. Güncellenen 108 sayılı Sözleşme, <https://rm.coe.int/16808ade9d>, m. 2/d.

113 HERMAN Edward Samuel (d. 1925-2017). 1945 yılında Pennsylvania Üniversitesi 'Sosyal Bilimler (Bachelor of Arts)' bölümünü bitirmiş, 1953 yılında Kaliforniya Üniversitesi'nde iktisat üzerine doktorasını bitirmiştir. Pennsylvania'da bulunan Wharton Üniversitesi'nden emekli olmuştur. Bkz. <https://www.britannica.com/biography/Edward-Herman>

114 CHOMSKY Avram Noam (d. 1928), Amerikalı dilbilimci, düşünür. Modern dilbiliminin kurucusu olarak da isimlendirilir. Pensilvanya Üniversitesi'nde felsefe ve dil bilimi alanında eğitim almış, 1955 yılında doktorasını bu alanda tamamlamıştır. Massachusetts Teknoloji Enstitüsü'nde (MIT) dil bilimi alanında profesör unvanını elde etmiştir. 2002 yılında buradan emekli olmuştur. Bkz. <https://www.britannica.com/biography/Noam-Chomsky>

115 “Rıza imalatı (manufacturing consent)” tabirini ilk olarak Walter Lippmann 1921 yılında yazdığı “Kamu Oyu (Public Opinion)” başlıklı kitabında kullanmıştır. Kavram temel olarak devletlerin ve şirketlerin normal koşullarda karşı çıkılacak konulara insanları nasıl yönlendirdiklerini konu edinir. Bu sayede insanlar istemedikleri şeyi istiyor gibi veya ihtiyaç duymadıkları şeyi ihtiyaç duyuyor gibi hissedebilirler. Bu süreçte Lippmann “rıza imalatı” demiştir. Lippmann'a göre “rızanın oluşturulması” kavramı yeni değildir, demokrasi ile birlikte gelişmiştir. Ancak zaman içinde ortadan kalkması beklenirken iletişim araçlarının gelişmesi ile birlikte analitik yöntemler sayesinde daha da etkin hale gelmiştir. Lippmann kavramı, daha çok Lenin döneminde toplumun yönlendirilmesi ve yönetilmesi bağlamında kullanmıştır. Bkz. LIPPMANN Walter, **Public Opinion**, 1921, <http://wps.pearsoncustom.com/wps/media/objects/2429/2487430/pdfs/lippmann.pdf>

kitabıyla, iletişim alanında propaganda ve etkileşimin boyutlarını tartışmışlardır.¹¹⁶ Sosyal medya bugün iletişim ve pazarlama gibi öne çıkan unsurlarının yanı sıra propogandanın ve rıza imalatının yapıldığı bir mecra olarak da varlığını sürdürmektedir. Günümüzde Twitter saniyede yaklaşık 6000, günde 500 milyon twit atılan, her ay yaklaşık 350 milyon kullanıcının aktif olarak yer aldığı bir platform olmuştur. Bir fotoğraf/video paylaşım ortamı olan Instagram'da ayda 1 milyarı aşkın aktif kullanıcı yer almakta ve günde 400 milyon hikayenin (story), ayda 4.2 milyar Instagram beğenisinin (like) gönderildiği bir platforma dönüşmüştür.¹¹⁷ Bir diğer önemli sosyal medya ağı Facebook'ta ise ayda 2.3 milyar aktif kullanıcı yer almaktadır. Günde 10 milyon paylaşım/like yapılmaktadır.¹¹⁸ Ülkemizde de sosyal medya yoğun olarak kullanılmaktadır. Ülkemizde Ocak 2019 tarihi itibariyle 43 milyon Facebook, 38 milyon Instagram ve 9 milyon Twitter aktif kullanıcısı bulunmaktadır.¹¹⁹ Her gün pek çok ileti gönderen kullanıcıların da gönderdikleri fotoğraflar, bilgiler ve videolar ile başkalarına ait kişisel verileri işlediği ve kontrol ettiği söylenebilmektedir.

Günlük twit atan veya instagramda arkadaşlarının fotoğraflarını paylaşan kişiler veri kontrolörü olarak kabul edilerek, GDPR sorumluluk rejimine tabi olacak mıdır?

Bu konuda GDPR'nin 18. Gerekçesinde bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre, kişisel verilerin mesleki veya ticari bir faaliyetle bağlantı olmaksızın (professional or commercial activity) tamamen kişisel (purely personal) veya eve ilişkin faaliyetler (household activity) esnasında bir gerçek kişi tarafından işlenmesi durumunda GDPR uygulanmayacaktır. Kişisel veya eve ilişkin faaliyetler (personal or household activities) kavramını netleştirmek üzere sonraki cümlede örnek verilmiştir. Bu kapsamda yazışmalar, adreslerin tutulması ya da sosyal ağ sitelerinin çevrim içi olarak bu tür faaliyetlerde bulunulması GDPR uygulaması dışında kalacaktır. Ancak bu halde dahi, yani tamamen kişisel veya eve ilişkin faaliyetler için ortam sağlayan sosyal medya şirketleri veri kontrolörü veya işleyicisi olarak duruma göre sorumlu olabileceklerdir (GDPR, rec. 18, son cümle).

(Son Erişim Tarihi: 20.10.2018)

116 HERMAN Edward S.; CHOMSKY Noam, **Kitle Medyasının Ekonomi Politikası: Rızanın İmalatı**, Türkçesi: Ender Abadoğlu, Aram Yayıncılık, Mart 2006., s. 15 vd.

117 Twitter ve Instagram istatistikleri için bkz. <https://www.omnicoreagency.com/instagram-statistics/> (Son Erişim Tarihi: 20.02.2019)

118 Rakamlar için bkz. <https://zephoria.com/top-15-valuable-facebook-statistics/> (20.02.2019)

119 Rakamlar için bkz. <https://www.statista.com/statistics/268136/top-15-countries-based-on-number-of-facebook-users/>; <https://www.statista.com/statistics/578364/countries-with-most-instagram-users/>; <https://www.statista.com/statistics/242606/number-of-active-twitter-users-in-selected-countries/> (Son Erişim Tarihi: 20.02.2019)

Aynı husus Tüzük'ün kapsamını belirleyen 2 nci maddede “tamamen kişisel veya ev faaliyeti esnasında bir gerçek kişi tarafından kişisel verilerin işlenmesine Tüzük'ün uygulanmayacağı” şeklinde yer almıştır (GDPR, m. 2/2-c).

Ancak bu düzenleme, kişisel kullanıcılar açısından sorunu tamamen çözmektedir. Burada kullanıcının iletiyi sınırlı bir kitleye mi, yoksa herkesin görebileceği şekilde mi gönderdiği üzerinde durulmaktadır. Örneğin bir kişi, bir arkadaşının fotoğrafını gönderdi. Bu halde kişinin veri kontrolörü veya işleyicisi olarak sorumlu olmaması için, bu verinin kapalı bir ortamda (closed group) gönderilip gönderilmediğine bakılmalıdır. CJEU'nun Lindqvist kararını¹²⁰ da esas alan, bu görüş sahiplerine göre herkesin görebileceği şekilde başkasına ait kişisel verileri gönderen kişi, en azından veri işleyicisi olarak sorumlu olmalıdır.¹²¹

Bu konuda İngiltere Veri Otoritesi şu görüşü belirtmiştir: “Eğer bir kişi çevrimiçi bir forumu tamamen kendi kişisel veya eğlence amacı için kullanmış ise, bu halde bu gerçek kişi veri sorumlusu olarak dikkate alınmaz. İletilerin ne kadar adaletsiz, aşağılayıcı veya üzücü olabileceği önemli değildir.”¹²² Bir veri koruma otoritesi uzmanı, bu konuda kişisel kullanım istisnasının, ilk bakışta (prima facie) ihlal riski taşımayan bireysel iletileri de kapsamına alması gerektiğini belirttikten sonra, ihlal riski taşıdığını söylediği şu üç örneği vermiştir: *i. açık bir şekilde aşağılayıcı nitelikteki iletiler (clearly pejorative posts), örneğin bir öğrencinin isim vermek suretiyle bir öğretmenini açıkça eleştirmesi, ii. bir başkasının özel hayatına ilişkin çok özel ve hassas detayların açıklanmış olması, iii. taciz düzeyinde tekrarlayan ve hedef alan yorumlar.*

Bu hallerde, kişinin veri işleyicisi olarak sorumlu olabileceğinin altı çizilmektedir. Konuya ilişkin AB Madde 29 Çalışma Grubunun yorumu ise şu şekildedir: “Bir kullanıcı, bilinçli bir şekilde, bir iletiyi seçilmiş

120 Bodil Lindqvist v. Aklagarkammaren I. Jonkoping, C-101/01, 2003, Judgment of the Court, 6 November 2003. GDPR'in 2/2-c ve 18. Gerekçe'de yer alan “tamamen kişisel ve eve ilişkin faaliyetler” istisnası, 95/46 sayılı Direktif'in de 3/2 maddesinde yer almaktaydı. Lindqvist kararında bu düzenlemeye ilişkin olarak bu istisnanın internette belirsiz sayıda kişiye gönderilen iletileri kapsamayacağı belirtilmişti. Bkz. C-101/01, paragraf 47.

121 BRIMBLECOMBE Fiona; PHILLIPSON Gavin, **Regaining Digital Privacy? The New 'Right to be Forgotten' and Online Expression**, Canadian Journal of Comparative and Contemporary Law, 4 (1), 2018 (s. 1-66), <http://dro.dur.ac.uk/25618/1/25618.pdf>, s. 22.

122 UK, Information Commissioner's Office-ICO, Social Networking and Online Forums - When Does the Data Protection Act (DPA) Apply?, Version 1, <https://ico.org.uk/media/for-organisations/documents/1600/social-networking-and-online-forums-dpa-guidance.pdf>, s. 15.

arkadaşlarının ötesinde bir gruba gönderiyor ise artık veri kontrolörü sorumluluklarının devreye girmesi gerekir.”¹²³

Bize göre gücünü kullanıcıdan alan sosyal medya şirketlerinin, kişisel kullanım istisnasını olabildiğince geniş şekilde yorumlayacağını ve veri otoritelerinin de daha çok bu şirketlerin sorumluluğunu esas alacaklarını düşünüyoruz. Bununla birlikte herhangi bir kullanıcı sınırlaması olmaksızın, herkesi görebileceği iletilerin arama motoru taramalarında endekslenmesi de dikkate alındığında, sosyal medya kullanıcılarının şayet hesapları herkese açık ise, üçüncü kişilere ait kişisel veri niteliğindeki paylaşımlarının veri koruması açısından sorumluluklarına yol açabileceği esasını düşünerek hareket etmeleri gerekecektir. Bu hususta GDPR uygulamasının CJEU ve AİHM kararları ile de şekilleneceğini söylemek mümkündür.

b. Sosyal Medya Şirketleri

Sosyal medya şirketleri genel olarak kişilere ait pek çok verinin işlenmesine ilişkin amaç ve yöntemleri belirlemektedirler. Bu amaç ve yöntemlere ilişkin esasları her bir sosyal medya platformu kendi web sitesinde ilan etmektedir. Sosyal medya şirketlerinin herhangi bir verinin işlenmesinin amaç ve yöntemlerini belirleyen gerçek veya tüzel kişi adına hareket ettiği zamanlarda ise ‘işleyici’ olarak sorumlu olacağı belirtilmelidir. Değişen yeni sorumluluk rejiminde, sosyal medya şirketleri, ‘asgari veri işleme ilkesi (data minimisation)’ çerçevesinde; *i. Olabildiği ölçüde az veriyi toplamalıdır. ii. Toplanan bu asgari veriler, mümkün olan en az süre için saklanmalıdır.* Süre sınırlaması GDPR’ın hem 5/1-c hem de 5/1-e maddeleri uyarınca gereklidir ve sıkı bir şekilde uygulanır. Oysa 95/46 sayılı Direktif döneminde ‘aşırı olmayan (not excessive)’ tüm kişisel veriler toplanabilmekteydi.

Sosyalmedyaşirketlerinin,biraracıservissağlayıcıolaraksorumlulukları hususunda kimileri AB’nin 2000/31 sayılı E-Ticaret Direktifi¹²⁴ ile internet servis sağlayıcılarına ilişkin benimsenen sorumluluk rejiminin¹²⁵ uygulanabileceğini belirtmektedir.¹²⁶ Bununla birlikte bu Direktif’te

123 Article 29 Data Protection Working Party, Opinion 5/2009 on online social networking, Adopted on 12 June 2009, https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2009/wp163_en.pdf, s. 6.

124 Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market (“Directive on Electronic Commerce”), Official Journal L 178, 17/07/2000, p. 0001-0016.

125 Bu konuda bir inceleme için bkz. SOYSAL Tamer, İnternet Servis Sağlayıcılarının Hukuki Sorumlulukları, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 61, 2005 (s. 304-339).

126 KELLER Daphne, *The Right Tools: Europe’s Intermediary Liability Laws and the EU*

bireylerin kişisel verilerinin korunması hususunun kapsamadığı açık bir şekilde belirtilmiştir (2000/31 Direktif, rec. 14). 2000/31 sayılı Direktif bilhassa telif hakkı ihlallerine ilişkin olarak aracı servis sağlayıcılarının sorumluluğunu “uyar ve kaldır (notice and takedown)” ilkesini esas almak suretiyle genellikle daha hafif bir sorumluluk rejimi benimsemek suretiyle düzenlemiştir.¹²⁷ Buna karşılık, günümüz sosyal ağ şirketlerinin, kişisel verilerinin korunması konusundaki sorumluluk durumları bundan daha belirgin olarak öne çıkmaktadır. Her ne kadar bu tür bir sorumluluktan dolayı bireylerin bilgiye ulaşmaları, kullanıcıların ifade özgürlüklerini kullanmaları ve sosyal medya şirketlerinin ticari faaliyetlerinin etkilenmesi söz konusu ise de,¹²⁸ bu konuda dengeye dayalı bir sorumluluk rejiminin benimsenmesi kaçınılmazdır.¹²⁹

Bu kapsamda yaygın sosyal medya ağlarına ilişkin bu kurallar dahilinde şu belirlemeler yapılmalıdır:

aa. Facebook

Facebook başlangıçta sadece Harvard Üniversitesi öğrencilerine açık bir sosyal ağ olarak Mark Zuckerberg tarafından Şubat 2004’te kurulmuştur. Sonraki süreçte diğer üniversite öğrencilerine de açılan ağ, zamanla tüm kullanıcılara açık bir sosyal ağ olarak faaliyet göstermeye başlamıştır. 2004 yılı sonunda 1 milyon aktif kullanıcısı olan site, 2005 yılı sonunda 5,5 milyon, 2006 yılı sonunda 12 milyon ve Ekim 2007’de de 50 milyon kullanıcıya ulaşmıştır. Günümüzde ise Dünya genelinde 2.3 milyar aktif kullanıcıya sahip bir sosyal ağ sitesi haline gelmiştir.¹³⁰ Facebook, pek çok üyesine ait çok özel bilgi, fotoğraf ve iletileri barındırdığından dolayı GDPR’ın 4/7 maddesi uyarınca ‘veri kontrolörü’ niteliğinde bir şirket olarak sorumlulukları haizdir.

2016 General Data Protection Regulation, Berkeley Technology Law Journal, 287, V. 33, 2018, (s. 287-364), http://btlj.org/data/articles2018/vol33/33_1/Keller_Web.pdf, s. 351 vd.
 127 KELLER, GDPR ile kişilerin bilgi edinme ve ifade özgürlüğü haklarının, mahremiyet hakları karşısında güç kaybettiğini ifade etmekte ve sosyal medya şirketlerinin sorumluluğunun belirlenmesinde ‘uyar ve kaldır’ sisteminin elverişli bir araç olarak uygulanabileceğini önermektedir. Bkz. Keller, agm., s. 327 vd.; Kuczerawy ve Ausloos ise 2016 yılında yazdıkları makalelerinde CJEU’nun Google İspanya kararı sonrası oluşan bu yeni hibrit mekanizmayı ‘Uyar ve Kaldır Sisteminden, Uyar ve Listeden Çıkarmaya Geçiş’ şeklinde nitelendirmiştir. Bkz. KUCZERAWY Aleksandra; AUSLOOS Jef, **From Notice-and-Takedown to Notice-and-Delict: Implementing Google Spain**, Colorado Technology Law Journal, V. 14:2, 2016 (s. 219-258), s. 235.

128 KELLER, agm., s. 309.

129 BRIMBLECOMBE; PHILLIPSON, agm., s. 24-26.

130 Number of Monthly Active Facebook Users Worldwide, <https://www.statista.com/statistics/264810/number-of-monthly-active-facebook-users-worldwide/> (Son Erişim Tarihi: 12.03.2019)

Facebook, kullanıcıların rızaları olmaksızın kişisel verilerinin toplanması ve işlenmesine ilişkin olarak hem ABD hem Avrupa'da en çok tartışılan şirketlerden birisi konumundadır. İngiliz Analiz Şirketi Cambridge Analytica tarafından Facebook için geliştirilen bir uygulama sayesinde Facebook'un bu uygulamayı indiren kullanıcılar ile arkadaşlarının kişisel verilerini izinsiz olarak topladığının ortaya çıkması nedeniyle Facebook'un kişisel veri konusundaki güvensizliği had safhaya çıkmıştır. Facebook'un kullanıcılarına ve onların irtibatlarına ilişkin topladığı ayrıntılı kişisel veriler sayesinde gelirinin büyük kısmını reklamcılıktan elde ettiği bugün artık herkesçe bilinen bir gerçek haline almıştır.¹³¹ Geçmişte verilen kararlarda Facebook'un web sayfasının ziyaret edilmesi sırasında oluşturulan kullanıcılara ait kişisel verilerin (cookies/ çerezlerden) kullanıcıların rızası olmaksızın kullanılması nedeniyle Fransa, Belçika, Almanya ve İspanya'da mahkemelerce veya veri koruma otoriteleri tarafından Facebook'a çeşitli cezalar verilmiştir.¹³²

GDPR'ın yürürlüğe girmesi sonrasında, Facebook da diğer sosyal medya şirketleri gibi internet sayfasında GDPR ile ilgili sorumluluğu açıklayıcı bilgiler bulundurmaktadır.¹³³ Facebook, genel olarak faaliyetlerinden dolayı 'veri kontrolörü' olduğunu kabul etmekle birlikte, işletmeler ve diğer üçüncü taraflarla çalışırken 'veri işleyicisi' olarak da kabul edildiğini ifade etmektedir. Veri işleyicisi kabul edilebileceği durumlara ilişkin olarak Facebook şu konuları belirtmiştir:¹³⁴

- *Veri Dosyası Özel Hedef Kitleleri*: Facebook, reklam kampanyaları için özel hedef kitle oluşturmak üzere işletmenin Müşteri İlişkileri Yönetimi (Customer Relation Management-CRM) çerçevesinde bu verileri kullanması halinde veri işleyicisi olacağını belirtmektedir.

- *Ölçüm ve Analizler*: Facebook, reklam kampanyalarının performansını ve erişimini ölçmek ve reklamı gören ve reklama etkileşime geçen kişilere ilişkin istatistikler sunmak için reklam veren tarafın adına bu verileri işleyeni olduğunu açıklamaktadır.

131 Bu husus Cambridge Analytica skandalı sonrasında, Facebook'un CEO'su Mark Zuckerberg tarafından Nisan 2018'de ABD Senatosu'nda açıklaması sırasında, çeşitli senatörler tarafından da dile getirilmiştir. Bkz. Mark Zuckerberg Testimony: Senators Question Facebook's Commitment to Privacy, April 10, 2018, The New York Times, <https://www.nytimes.com/2018/04/10/us/politics/mark-zuckerberg-testimony.html>

132 HOUSER Kimberly A.; VOSS W. Gregory, **GDPR: The End of Google and Facebook or a new Paradigm in Data Privacy**, July 2018, University of Richmond School of Law, Journal of Law and Technology, 25, (1), 2018 (s. 1-67), s. 24-26.

133 Facebook, GDPR, <https://www.facebook.com/business/gdpr> (Son Erişim Tarihi: 15.03.2019)

134 Facebook, GDPR, <https://www.facebook.com/business/gdpr>

- *Facebook'tan İşyeri (Workplace) Uygulamaları Kullanımı*: Bir şirkette insanların Facebook'un araçlarını kullanarak çalışma arkadaşlarıyla ortak çalışmalar yapmasına olanak sağlaması halinde Facebook, kendisinin veri işleyicisi olduğunu açıklamaktadır.

Bu hallerde, Facebook 'veri işleyicisi' olarak, verileri kontrol eden kullanıcı ise 'veri kontrolörü' olarak sorumlu olacaktır. Facebook hangi tür verileri topladığını web sitesinde açıklamaktadır¹³⁵ Bu kişisel veriler açısından Facebook GDPR uyarınca veri kontrolörü olarak sorumlu olacaktır. Herhangi bir Facebook kullanıcısı, işlenen bu kişisel verilerine ait bir silme talebinde bulunduğu anda, GDPR'ın 17 nci maddesinin birinci fıkrasındaki şartların oluştuğunun tespiti durumunda, Facebook bu verileri gecikmeksizin silmekle yükümlü olacaktır.

GDPR'ın 5/1-c maddesinde düzenlenen verilerin asgari ölçüde işlenmesi ilkesi nedeniyle kişisel veriler ancak gerekli olan ile sınırlı şekilde toplanabilecektir. Dolayısıyla bu ilke, kullanıcılara ait doğum tarihi, yaşadığı yer, çalıştığı yer, meslek, arkadaşları, ilgi alanları, ailesinden uzaklığı gibi pek çok kişisel veriyi toplayan Facebook gibi sosyal medya şirketleri açısından önemli bir aşamayı içermektedir. Kontrolör niteliği taşıyan sosyal medya şirketlerinin veri sahibinin haklarını kullanabilmesini teminen şeffaf bir şekilde kullanıcıyı, topladığı verilere ilişkin bilgilendirmesi, işlenen verilere ilişkin veri tabanını sunması zorunludur (GDPR, m. 12). Facebook'un kullanıcılara ilişkin tuttuğu kabul edilen bu verilerin, olayların gerçekleşme tarihlerinin, saklanan sayısız fotoğrafın ve kullanıcıların kontak listelerine ilişkin verilerin GDPR'ın 4/1 maddesi uyarınca kişisel veri olduğunda şüphe bulunmamaktadır. Dolayısıyla Facebook kullanıcıları, bu verilerin Facebook tarafından işlenmesinin ve saklanmasının GDPR'ın 5/1-c ve 5/1-e maddelerinde düzenlenen ilkeler çerçevesinde unutulma hakkının düzenlendiği 17 nci maddeye göre «artık gerekli olmadığını» belirterek silinmelerini talep edebileceklerdir. Bu tür taleplerde, Facebook'un bir veri kontrolörü olarak GDPR'ın 17 nci maddesinin gecikmeksizin uygulanmasından sorumlu olduğu, aksi takdirde 83 üncü maddede düzenlenen müeyyidelerle karşılaşabileceği söylenebilecektir.

bb. Twitter

Mikroblog sitelerinden en tanınmış Twitter olmuştur. Twitter, kullanıcıları bir profil oluşturmaya ve 'tweet' oluşturmaya davet etmektedir. Tweet, "şu anda ne yapıyorsunuz" sorusuna, 140 karakteri¹³⁶

¹³⁵ Facebook, Veri İlkesi, <https://www.facebook.com/about/privacy/update>

¹³⁶ Bir mikro-blogger'ın çoğunlukla telefon üzerinden mesajlaşacağı ve SMS'ler için telefon

geçmeyecek şekilde cevap yazmaktır. Twitter, 7 Kasım 2017 tarihinden itibaren Çince, Japonca ve Korece dışındaki dillerde karakter sınırını 280 karaktere çıkarmıştır. Kayıtlı kullanıcılar twit atabilecek, beğeni (like) ve yeniden gönderim (retweet) yapabilecekler, kayıtlı olmayan internet kullanıcıları ise ancak bu iletileri (twit'leri) okuyabileceklerdir.¹³⁷

Twitter kurulduktan kısa bir süre sonra, sitedeki günlük giriş yapılan mesaj (tweet-twit) sayısı 20.000'i bulmuştur. 2008 yılında sitenin aylık ziyaretçi sayısı 6 milyon iken, bu rakam 2009 yılında 18 milyona çıkmıştır.¹³⁸ Twitter, bugün ayda 326 milyon aktif kullanıcı, günde 500 milyon twit atılan bir sosyal ağ şirketi olarak faaliyetlerini sürdürmektedir.¹³⁹

Twitter internet sitesinde, GDPR'ın yürürlüğe girmesi sonrasında bu hususta kullanıcıları bilgilendirici bir sayfa yer almaktadır.¹⁴⁰ Twitter, kullanıcılarına GDPR'ın getirdiği yükümlülöklere uyacağını ve şeffaflığı sağlayacağını taahhüt etmekle birlikte kullanıcılarının kişisel verilerinin ve anonimliğinin sağlanması ve korunmasının yaptıkları işin kalbini oluşturduğunu bildirmektedir.¹⁴¹

Twitter, genel olarak bir veri kontrolörü olduğunu kabul etmekle birlikte çeşitli durumlarda veri işleyicisi olduğunu da belirtmektedir. Bu hallere örnek olarak, kullanıcıların özel kitlelere gönderdiği mesajların (tailored audiences), kullanıcıların hedef kitlenin veri kontrolörü, kendisinin ise veri işleyicisi olduğu durumu vermektedir.¹⁴² Bu durumda, kullanıcıların veri kontrolörü olarak, kendisinin ise veri işleyicisi olarak GDPR anlamında sorumlu olduğu belirtilmektedir.

Twitter tarafından bilhassa kullanıcılara ait bilgilerin ve iletilerin içeriklerine göre tarama yapmalarına olanak sağlandığı durumlarda, veri kontrolörü olarak unutulma hakkı taleplerine muhatap olacakları açıktır. Buna karşılık, tüm kullanıcılara açık olarak gönderilmeyen, bilhassa Tüzük'ün 2 nci maddesi anlamında "tamamen kişisel veya ev faaliyeti esnasında bir gerçek kişi tarafından kişisel verilerin işlenmesi" halinde

şirketlerinin genel olarak 160 karakter sınırlaması koymasını nedeniyle, Twitter kullanıcı isimleri dikkate alınarak '140 karakter' sınırlaması tercih edilmiştir. WATERS John K., **The Everything Guide to Social Media**, Adams Media, Avon, Massachusetts, 2010., s. 29. 7 Kasım 2017 tarihinden itibaren karakter sayısı 280'e çıkarılmıştır.

137 A Brief History of Twitter, <http://gigaom.com/2009/02/01/a-brief-history-of-twitter/>

138 Twitter Statistics, <http://womeninbusiness.about.com/od/twittertips/a/twitter-statistics.htm>

139 Twitter by the Numbers, Stats, Demographics & Fun Facts, <https://www.omnicoreagency.com/twitter-statistics/> (Erişim Tarihi: 14.03.2019)

140 Welcome to Twitter's GDPR Hub, <https://gdpr.twitter.com/en.html>

141 Welcome to Twitter's GDPR Hub, <https://gdpr.twitter.com/en.html>

142 Twitter for Business, Frequently Ask Questions, <https://gdpr.twitter.com/en/faq.html>

unutulma/silme hakkı taleplerinin reddedileceği, aynı şekilde genel olarak kişilerin ifade ve bilgi verme hakları çerçevesinde kullanılan ve kişisel verilerin toplanma/işlenme amaçlarıyla ilişkili olan iletilerin de bu tür talepler nedeniyle silinmeyeceği ifade edilmelidir. Yine Twitter'ın sürekli retweet edilen ve dolaşımda olan doğası gereğince kayıtlı kullanıcıların, kendi rızaları ile paylaştıkları bilhassa herkese açık şekilde gönderilen kişisel verilerinin belli ölçüde işlenmesine ilişkin makul beklenti (reasonable expectation) içinde hareket ettikleri de kabul edilmelidir (GDPR, rec. 47).

Twitter tarafından uzun bağlantıları kısaltma hizmeti olarak kullandığı 'http://t.co' hizmeti hakkında, bir veri uzmanı tarafından, kısaltılan bağlantının kullanıcı tarafından tıklanması sonrasında, ne kadar kişisel veri toplandığına ilişkin Twitter'dan GDPR kapsamında bilgi talep edilmiştir. Veri uzmanı, kısaltılmış bağlantılar nedeniyle Twitter'ın daha fazla sayıda 'çerez/cookies' topladığını ve bu sayede belirsiz sayı/nitelikte kişisel veriye erişebildiğinden şüphelenmekteydi. Ancak Twitter, bu tür bir talebin aşırı nitelikte olduğunu ve GDPR'a uygun olmadığını belirterek talebi ret etmiştir. Talepte bulunan kişi, bu ret üzerine İrlanda Veri Koruma Otoritesi'ne¹⁴³ başvuruda bulunmuştur.¹⁴⁴ Konuya ilişkin bir karar verilmemekle birlikte talep üzerine GDPR'ın 12 ve 15 inci maddeleri uyarınca Twitter'ın bu bilgiyi sağlaması gerektiği söylenebilecektir.

cc. Instagram

Ekim 2010'da Kevin Systrom ve Mike Krieger tarafından oluşturulan Instagram, bir fotoğraf/video paylaşım sitesi olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Site 2010 yılında faaliyete geçmesi sonrasında, iki ayda 1 milyon kullanıcıya, Nisan 2012'de ise 100 milyon kullanıcıya ulaşmıştır. Nisan 2012'de Instagram, Facebook tarafından yaklaşık 1 milyar dolara satın alınmıştır. Instagram bugün ayda 1 milyar aktif kullanıcının bulunduğu, günde 100 milyondan fazla fotoğraf/videonun paylaşıldığı ve paylaşılan toplam fotoğraf sayısının 50 milyarı aştığı bir internet sitesi haline gelmiştir.¹⁴⁵

Instagram sitesi de, kullanıcılarına ilişkin kişisel verilerin işlenmesine ilişkin amaç ve yöntemleri belirlediğinden dolayı veri kontrolörü niteliğinde bir şirkettir. Şirket'in web sitesinde GDPR ve veri korumasına

143 Data Protection Commission, <https://www.dataprotection.ie/>

144 Has Twitter violated the GDPR, 31 October 2018, <https://www.rudebaguette.com/2018/10/has-twitter-violated-the-gdpr/>

145 Instagram by the Numbers, Stats, Demographics & Fun Facts, <https://www.omnicoreagency.com/instagram-statistics/> (Ziyaret Tarihi: 14.03.2019)

ilişkin Facebook açıklamalarına yollama yapılmakla yetinilmiştir.¹⁴⁶ Bununla birlikte veri tabanı, işletilmesi ve kullanımı Facebook'tan farklı olan Instagram'a özgü açıklamaların yer almasının gerekli olduğunu düşünüyoruz. Instagram kullanıcılarının, kendilerinin ilettiği kişisel nitelikteki veriler nedeniyle 'veri kontrolörü' veya 'veri işleyicisi' olarak sorumlu olmayacakları bununla birlikte Instagram'ın bu veriler nedeniyle GDPR'ın 17 nci maddesi anlamında silme taleplerine muhatap olabilecekleri düşünülmelidir. Bilhassa verilerin yasa dışı işlenmesi veya işlenme amaçları için artık gerekli olmadığını takdir edilmesi durumunda, bu verilerin de silme talebine konu olacağı dikkate alınmalıdır.

dd. LinkedIn

LinkedIn 5 Mayıs 2013 tarihinden beri faaliyette olan iş dünyasına yönelik kişilerin birbirleriyle ilişki kurmalarını sağlayan, girilen özgeçmişler ve özellikler aracılığıyla şirketlerin profesyonel eleman teminine olanak sağlayan bir iş ağıdır. 2018 yılı itibariyle 200 farklı ülkeden 590 milyon kayıtlı kullanıcısı olan LinkedIn üyelerine ilişkin kişisel kayıtları kendi kuralları doğrultusunda sakladığından ve paylaştığından dolayı GDPR'ın 4/7 maddesi anlamında 'veri kontrolörü' niteliği taşımaktadır. LinkedIn platformunun taşıdığı mesleki ve ticari nitelik gereği, kullanıcıların kişisel kullanım istisnasından yararlanmaları daha sınırlı olacaktır. Bu yönüyle kişisel nitelikte olmayan kullanım sahipleri de veri işleyicisi olacaklardır.

LinkedIn üyeleri, üye olurken kendi kişisel verilerini kendi istekleri ile vermiş olduklarından ve platformun kullanım şeklini bildikleri varsayıldığından, kişisel verilerinin belirli ölçüde işlenmesine ilişkin makul beklenti (reasonable expectation) hareket ettikleri kabul edilmelidir (GDPR, rec. 47). Tüm kayıtlı üyeler, demografi verilerinin, reklam hedeflenmesinde kullanılmasını engelleme seçeneğine sahiptirler. Kullanıcılar, reklam hedeflemesi için LinkedIn'e sağladıkları tüm kişisel verilerle ilgili kendileri sorumlu olacaklardır. Reklam verenler tarafından LinkedIn'de saklanan kişisel veriler (kitle e-posta adresleri gibi), üzerinde bir düzenleme işlemi yapılmaması veya aktif olarak bir kampanyada kullanılmaması durumunda 90 gün sonra otomatik olarak silinmektedir.¹⁴⁷

Kullanıcılar, LinkedIn'de yapılan yayınlar, paylaşımlar, lisanslar, davetler ve konulara ilişkin olarak GDPR'ın 17 nci maddesi çerçevesinde silme talebinde bulunabileceklerdir.¹⁴⁸

146 Instagram, <https://help.instagram.com/2000935033561463> (Son Erişim Tarihi: 15.03.2019)

147 LinkedIn, LinkedIn Pazarlama Çözümleri ve Genel Veri Koruma Düzenlemesi, <https://www.linkedin.com/help/linkedin/answer/87080> (Son Erişim Tarihi: 15.03.2019)

148 LinkedIn, <https://www.linkedin.com/help/linkedin/topics/6701/6702/87192?lang=tr> (Son Erişim Tarihi: 15.03.2019)

c. Arama Motoru Şirketleri

Tüm dünyayı kapsayan bir iletişim ve elektronik nesne değişim ortamı olan İnternet, aynı zamanda dünyanın en büyük kütüphanesidir. Sürekli büyüyen bu kütüphanede bilgiye ve nesnelere erişim arama motorları aracılığıyla mümkün olmaktadır. Arama katalogları web sitelerini başlık ve içeriklerine göre gruplayıp aranılan sitelere ulaşılmasını sağlar. Bu bir çeşit dizin sınıflandırmasıdır. Arama motorları ve web sayfası hazırlayanlar tarafından kullanılan bilgisayar kodlarına ‘metatag’ adı verilmektedir. Web sayfası hazırlayanlar, kendi sitelerinin arama motorlarında daha kolay bir şekilde listelenmesi için anahtar kelimeler (keywords) oluştururlar.¹⁴⁹ Arama motorları dizinlemeyi azaltmak için, verilen belgeleri olduğu gibi listelemez. Genel olarak bir web sayfasının başlık kısmı ile üst veri belirteçlerinin (metadata tags) içerikleri ve tam metnin ilk paragrafı listelenir. Bu üst veri belirteçleri görüntülenebilir olmayıp tamamen tarama motorlarına hitap etmektedir. Ancak arama motorlarının aranılan kelimeleri sorgulama (searching) ve listeleme (indexing) esasları farklı olmakta ve genellikle sonuçlar oluşturulan anahtar kelimeler (keywords) dışında içeriğe göre yapılan tarama sonucu listelenmektedir.¹⁵⁰

Web üzerinde kullanılan ilk arama motoru (search engine), 1993 yılında MIT’de (Massachusetts Institute of Technology) görev yapan Matthew Gray tarafından geliştirilen Wandex olmuştur. Daha sonra aynı yıl içinde ALIWEB (Archie Like Indexing for the Web) oluşturulmuştur. Bu arama motorları sadece başlıklara göre arama yapmaktaydı. 1994’te geliştirilen ‘WebCrawler’ ile web sayfalarında yer alan tüm metni tarayan yazılımlar geliştirilmiştir. Bu yazılım arama motorları tarihinde bir dönüm olmuş ve bundan sonra Lycos, Magellan, Excite, Infoseek, Altavista ve Yahoo gibi arama siteleri ortaya çıkmıştır.¹⁵¹

1998’de Google’un kurulması ile arama motorlarında Google devri başlamıştır. Google kendi geliştirdiği ve patent ve marka hakkını tescil ettirdiği ‘PageRank (SayfaDizini)’¹⁵² isimli tarama algoritması ile web içindeki anahtar kelimeleri değil, sayfaları derecelendirmeye dayalı

149 İnternet ve arama motorlarında anahtar kelime kullanımı ve oluşturduğu ihlal türleri hakkında bkz. SOYSAL Tamer, Marka Hukuku Perspektifinden İnternet Ortamında Anahtar Kelime (Meta-Tagging) ve Adwords Reklamcılık Uygulamaları, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, S. 12, Aralık 2018, (s. 693-722).

150 SOYSAL, Domain Name Law, s. 114 vd.

151 Bkz. http://en.wikipedia.org/wiki/Search_engine (Son Erişim Tarihi: 15.03.2019)

152 PageRank için bkz. <http://en.wikipedia.org/wiki/PageRank>

arama işlemini kullanmış ve kısa sürede sektörün lideri olmuştur. Google 1998'de Larry Page¹⁵³ ve Sergey Brin¹⁵⁴ tarafından geliştirilmiştir.¹⁵⁵

Ekim 2018 tarihi itibarıyla ABD'de gerçekleştirilen aramalarda Google'un payı % 63.1, Bing'in (Microsoft) payı % 24.3, Verizon Media (Oath) payı % 11.6, InterActive Şirketine ait Ask.Com payı ise % 1 olarak belirtilmiştir.¹⁵⁶ ABD'de 1999 yılında arama motorlarında yılda 1 milyar tarama yapılırken, bu rakam 2000 yılında 14 milyar, 2008 yılında 73 milyar, 2009 yılında 365 milyar, 2015 yılında 1.2 trilyon, 2016 yılında 2 trilyon sorgu sayısına yükselmiştir. Günümüzde ABD'de ayda yaklaşık 20 milyar tarama gerçekleştirildiği ifade edilmektedir.¹⁵⁷ Google'da saniyede 40.000, günde 3.5 milyar ve yılda 1.2 trilyon tarama yapılmaktadır.¹⁵⁸ Arama motorları, internetin bireyler tarafından kullanılmasında en önemli araç konumuna gelmişlerdir.¹⁵⁹ Öyleki günümüzde 'googling' ve 'google' kelimeleri sözlüklerde arama yapmayı ifade eden bir fiil olarak uluslararası sözlüklerde yer almaktadır. Sözcükler 2006 yılında ünlü Oxford ve Merriam-Webster Sözlükleri'nde yer almaya başlamıştır.¹⁶⁰

153 Lawrence Edward (Larry) Page (d. 1973), Babası Carl Victor Page'da bir bilgisayar mühendisi olan Larry Page, Michigan Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği bölümünü bitirdikten sonra Stanford'da bilgisayar bilimlerinde master derecesi aldı. Daha sonra aynı yerde doktora programında Sergey Brin ile tanışarak Google'u kurdu. Page için bkz. http://en.wikipedia.org/wiki/Larry_Page

154 Sergey Mikhailovich Brin (d. 1973), Moskova'da doğdu. Anne ve babası matematik profesörüydü. 6 yaşında ABD'ye taşındılar. Brin, 1993 yılında University of Maryland'de bilgisayar bilimleri ve matematik bölümünü bitirdi. Daha sonra Stanford'da master derecesi aldı ve doktora başladı. Ancak bu dönemde Larry Page ile tanıştı ve birlikte Google'u kurdular. Brin için bkz. http://en.wikipedia.org/wiki/Sergey_Brin

155 Soysal, Domain Name Law, 116.

156 Share of Search Queries handled by leading U.S. search engine providers as of October 2018, <https://www.statista.com/statistics/267161/market-share-of-search-engines-in-the-united-states/> (Son Erişim Tarihi: 15.03.2019)

157 comScore Search Engine Statistics, June 2018, <https://seattleorganicseo.com/comscore-search-engine-market-share-june-2018-vs-may-2018/> (Son Erişim Tarihi: 15.09.2019)

158 Internet Live Stats, Google Search Statistics, <http://www.internetlivestats.com/google-search-statistics/> (Son Erişim Tarihi: 15.03.2019)

159 Bununla birlikte Google tarafından taranabilen web sitesi sayısının 4.5 milyar civarında olduğu, derin net (deep internet) olarak bilinen ve arama motorlarınca endeksenemeyen kısmın ise bu rakamdan 400-500 kat daha büyük olduğu belirtilmektedir. Bkz. The Deep Web is the 99% of the Internet You Can't Google, May 22, 2018, <https://curiosity.com/topics/the-deep-web-is-the-99-of-the-internet-you-cant-google-curiosity/> (Son Erişim Tarihi: 15.03.2019)

160 Google now a Verb in the Oxford English Dictionary, 29 June 2006, <https://searchenginewatch.com/sew/news/2058373/google-now-a-verb-in-the-oxford-english-dictionary> (Son Erişim Tarihi: 15.09.2019)

Arama motorlarının unutulma hakkı nedeniyle sorumluluğuna ilişkin ilk dava 2009 yılında Avustralya’da Melbourne’de yaşayan 62 yaşındaki Milorad (Michael) Trkulja tarafından Google ve Yahoo’ya yönelik olarak açılmıştır. Söz konusu uyuşmazlıkta, davacı Google ve Yahoo’da uyuşturucu baronu olarak bilinen “Tony Mokbel” isminin aranması ile çıkan sonuçlar arasında kendi isminin de yer aldığını, bunun kişilik haklarını zedelediğini iddia etmiştir. Milorad Trkulja, geçmişte silahla vurulmuş ancak bu olayın uyuşturucu baronlarıyla ilgisi kanıtlanmamıştır. Buna rağmen Google aramalarında, buna ilişkin sonuçlar çıkmaktadır. Google, kendisinin içerik sağlayan olmadığını, arama sonuçlarının haberi yapan sitelerden otomatik olarak çekildiğini belirtmiştir. Avustralya mahkemesi, Google’un sunulan içerikten sorumlu olmadığını ancak davacının Google’a yaptığı başvuru sonrasında, Google’un bu içeriği listelememesi gerektiğini belirtmiş ve Trkulja’yı haklı bularak Google’un 208.000 dolar tazminat ödemesine karar vermiştir. Bu Karar, unutulma ve silinme hakkına yönelik arama motoru şirketlerine verilen ilk önemli karar olmuştur.¹⁶¹

CJEU’nun 13 Mayıs 2014 tarihli Costeja Gonzales v. Google İspanya kararıyla, arama motorlarının kişisel verilerin yasalara uygun şekilde ve adil olarak işlenmesini temin etmekle yükümlü oldukları ve şartların oluşması halinde unutulma hakkının yükümlüsünün de veri koruma hukuku açısından ‘kontrolör’ niteliği taşıyan arama motoru işleticisi şirketler olduğu hususu vurgulanmıştır.¹⁶² Bu esaslar GDPR düzenlemeleri ile de devam ettirilmektedir. GDPR’ın 4/7 maddesi anlamında arama motoru şirketleri ‘kontrolör’ niteliği taşımaktadır ve 17/1 maddesindeki şartların oluşması ve 17/3 maddesindeki istisnaların bulunmaması durumunda, talep edilen kişisel verileri gecikmeksizin silmekle yükümlüdürler. Bununla birlikte CJEU’nun Google İspanya kararında arama motorlarının unutulma hakkı taleplerine ilişkin bilgiyi barındırılan yerden silmekle yükümlü olmadıkları, talep konusunun arama sonuçlarında endekslenmemesi yükümlülüğü bulunduğunun altı çizilmiştir.

İspanya Yüksek Mahkemesi, 2015 yılında verdiği bir Karar’da Google tarafından sunulan ‘blog’ hizmetine ilişkin olarak blogda geçen ifadelerden dolayı Google’un ‘kontrolör’ olarak sorumlu olmayacağını,

161 Trkulja v. Google Inc. LLC & Anor (No. 5), 2012, VSC 533, Australia Supreme Court of Victoria 12.11.2012, <http://censorshipcases.wordpress.com/2013/02/16/australia-trkulja-v-google-inc-llc-anor-no-5-2012-vsc-533-supreme-court-of-victoria12-11-2012/>(Son Ziyaret Tarihi: 15.10.2018)

162 C -131/12, paragraf 41.

asil sorumlunun içeriği yayınlayan 'blogger' olacağını, bu yüzden ulusal veri koruma otoritesinin Google'den bloglarda yer alan içerik ile ilgili unutulma hakkını uygulamasını isteyemeyeceğine karar vermiştir.¹⁶³

GDPR ile ortaya konulan temel hususlardan bir tanesi de CJEU'nun Costeja Gonzales v. Google İspanya kararı sonrasında oluşan unutulma/silme hakkı taleplerinin asil sorumlusunun arama motorları olduğu şeklindeki sorumluluk algısının, sosyal medya şirketleri gibi diğer veri kontrolörü şirketlerin de açık bir şekilde unutulma/silme hakkından sorumlu olmasını gerektiren düzenlemeler karşısında değişime uğrayacak olmasıdır. Arama motorlarının temel olarak yeniden listelemeye (delisted) yönelik sorumlulukları ise 17/3 maddesindeki denge unsurları çerçevesinde devam edecektir.¹⁶⁴

3. Veri Kontrolörü Şirketlerinin Yükümlülükleri

GDPR, bilginin işleme faaliyetinin AB içerisinde gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılmaksızın, AB topraklarındaki bir kontrolör veya işleyicinin işletmesinin faaliyetleri kapsamında kişisel verilerin işlenmesine uygulanacaktır (GDPR, m. 3/1).

Veri kontrolörleri, kişisel verileri pazarlama, insan kaynakları, bilimsel araştırma, müşteri hizmetleri gibi sayısız sebeplerle düzenleyen gerçek kişi veya organizasyon/şirket olabilecektir.

Veri kontrolörü şirketlerin sorumlulukları hususunda ilk önemli adım bu şirketlerin 95/46 sayılı Direktif sonrasında GDPR'ın yürürlüğe girdiğini ve kontrolörlere ağır yükümlülükler getirdiğinin farkında olarak¹⁶⁵ GDPR ilke ve kurallarına uyum sağlamaları (GDPR Compliance) konusundaki yaklaşımları olacaktır. Bu bağlamda GDPR'ın 5 inci maddesinde sayılan kişisel verilerin işlenmesine ilişkin ilkeler önem taşımaktadır. Kontrolör bu ilkelere teknik ve organizasyonel açıdan uygun davrandığını gösterebilmelidir (GDPR, m. 5/2). Kişisel veri ihlalinin uygun ve zamanında ele alınmadığı takdirde, gerçek kişilerin fiziksel, maddi veya maddi olmayan zararlar görmesi söz konusu olabilecektir. Bu nedenle, veri kontrolörü kişisel veri ihlalinin haberdar olduğu andan itibaren gecikmeksizin ve mümkünse en geç 72 saat içinde ihlali denetim otoritesine bildirmelidir veya GDPR'ın 5/2 maddesinde düzenlenen

163 Spain: The Right to be Forgotten Does Not Apply to Blogger, March 4, 2015, <http://cyberlaw.stanford.edu/blog/2015/03/spain-right-be-forgotten-does-not-apply-blogger>

164 MIYASHITA Hiroshi, **The Right to be Forgotten and Search Engine Liability**, Brussels Privacy Hub, Working Paper, V. 2, No. 8, December 2016, <https://brusselsprivacyhub.eu/BPH-Working-Paper-VOL2-N8.pdf>, s. 13 (Son Erişim Tarihi: 15.03.2019)

165 GDPR Awareness, A matter of people, culture, leadership and acting now, <https://www.i-scoop.eu/gdpr/gdpr-awareness/> (Son Erişim Tarihi 15.03.2019)

'hesap verebilirlik (accountability)' ilkesine uygun olarak kişisel veri ihlalinin gerçek kişilerin hak ve özgürlükleri için bir risk oluşturma ihtimali olmadığını ortaya koymalıdır (GDPR, rec. 85). Şayet bu bildirim 72 saat içinde yapılamazsa, gecikme nedenleri ve süreç hakkında bilgi de, ihlal bildirimini ile birlikte yapılmalıdır (GDPR, rec. 85).

Bu esaslar dahilinde veri kontrolörlerinin GDPR kapsamında yükümlülükleri şu şekilde incelenebilecektir:

a. Veri Koruma Değerlendirmesi Yükümlülüğü (Data Protection Assessments)

Veri kontrolörü şirketler, daha GDPR yürürlüğe girmeden önce GDPR uyumluluğu için gerekli hazırlıkları yapmaya başlamışlardır. Bu kapsamda, kontrolör öncelikle teknolojinin mevcut durumu, uygulama maliyeti, işleme faaliyetinin niteliği, kapsamı, bağlamı ve amaçlarının yanı sıra işleme faaliyetinin gerçek kişilerin hak ve özgürlükleri bakımından içerdiği riskleri dikkate alarak hem verinin işleme yönteminin belirlenmesi hem de işleme faaliyeti sırasında, uygun teknik ve organizasyonel tedbirleri uygulamalı (takma ad kullanımı gibi), veri koruma prensiplerinin etkili bir şekilde uygulanmasını temin etmeli (asgari düzeyde veri işlenmesi ilkesi/data minimisation gibi) ve bu şekilde veri sahiplerinin haklarını koruma altına almalıdır (GDPR, m. 25/1).

Bu esaslar dahilinde kişisel verinin işlenmesinin, o kişinin hakları ve özgürlükleri açısından yüksek bir riske sebebiyet vermesi ihtimalinin bulunması halinde (likely to result high risk), veri kontrolörü, henüz verinin işlenmesinden önce, bu işleme faaliyetinin kişisel verilerin korunmasına etkisine ilişkin bir 'veri koruma etki değerlendirme (data protection impact assesment-dpia)' yapmakla yükümlüdür (GDPR, m. 35/1). Bu değerlendirme asgari olarak şu hususları içermelidir (GDPR, m. 35/7):

- Öngörülen işleme faaliyeti ve işleme amaçlarına ilişkin sistematik açıklama
- İşleme faaliyetinin amaç ile kıyasla gerekliliği ve orantılılığına ilişkin değerlendirme,
- Veri sahibinin hak ve özgürlüklerine ilişkin risklere yönelik değerlendirme,
- Veri sahibinin kişisel verilerinin korunmasına yönelik tedbirler ve mekanizmalar.

Dolayısıyla, veri kontrolörü şirket kişisel verilerin korunmasına ilişkin asgari şartları sağlamalı ve gerektiğinde veri koruma etki değerlendirmesi

yapmakla yükümlüdür. Veri işleyicileri de kendisinden talep edilmesi veya gerekli olan durumlarda, veri koruma etki değerlendirmesi konusunda veri kontrolörüne yardım etmekle yükümlü kılınmıştır (GDPR, rec. 95).

b. Kayıtlar ile ilgili Yükümlülükler (Documentation Requirements)

aa. Veri Koruma Politikaları Oluşturulması

Veri kontrolörü, veri işleme faaliyetinin GDPR hükümlerine uygun olarak gerçekleştirilmesini sağlamak ve bu şekilde gerçekleştirildiğini gösterebilmek için uygun teknik ve organizasyonel tedbirleri almalı ve uygulamalıdır (GDPR, m. 24/1). Bu amaçla uygun veri koruma politikalarını uygulayacaktır (GDPR, m. 24/2). Şirketlerin uygun veri koruma politika kuralları amaçlar, anahtar terimlerin tanımları, temel ilkeler ve kişisel veri işleminin amaçları, sorumluluklar ve bu konulardaki ana denetleyici otoriteyi içermelidir.¹⁶⁶

bb. Mahremiyet Bildirimi (Privacy Notice)

Veri kontrolörü kişisel verilerin işlenmesine ilişkin her türlü bildirim kısa, öz, şeffaf, anlaşılır ve kolay erişilebilir bir biçimde veri sahibine yazılı/elektronik/sözlü olarak sunabilmelidir (GDPR, m. 12/1). Aynı şekilde veri sahibinin kişisel verilerinin toplanması durumunda, kontrolör kendi kimlik ve irtibat bilgileri, veri koruma görevlisinin irtibat bilgileri, veri işleminin yasal dayanağı, buna ilişkin varsa meşru menfaatler, kişisel verilerin alıcıları, kişisel verilerin üçüncü bir ülke/uluslararası kuruluşa aktarılıp aktarılmayacağı ile buna ilişkin güvenceleri veri sahibine sunmalıdır (GDPR, m. 13/1, 14/1). Yine verilerin kişisel verilerin saklanacağı süre, bu sürenin net olmaması halinde buna ilişkin kullanılan kriterler, verilerin taşınabilirliğine, düzeltilmesine, kısıtlanmasına ve silinmesine ilişkin açıklamalar, veri işlenmesine ilişkin rızanın geri çekilme hakkı, bir denetim makamına şikayet hakkı gibi hususlar da veri sahibine sunulmalıdır (GDPR, m. 13/2). Bu bilgiler genel olarak veri kontrolörü şirketlerin verilerini işlediği müşterilere ilişkin açıklayıcı ve anlaşılır nitelikte olmalıdır. Şirketler bu açıklamaları web sitelerinde de sunabilecektir.

cc. Veri Saklama ve İşleme Kayıtları (Data Retention/Records of processing activities)

Veri kontrolörü işlenen kişisel verilere ilişkin yazılı (elektronik dahil) bir kayıt tutmakla yükümlü kılınmıştır (GDPR, m. 30/1). Bu kayıtlarda

¹⁶⁶BHATIA Punit, *Contents of Data Protection Policy according to GDPR*, <https://advisera.com/eugdpracademy/knowledgebase/contents-of-the-data-protection-policy-according-to-gdpr/> (Son Erişim Tarihi: 18.03.2019)

veri kontrolörü, veri koruma görevlisi, veri işleme amaçları, veri sahibi ve kişisel veri kategorileri, alıcılar, veri aktarımları, verilerin silinmesine ilişkin süre sınırları gibi açıklamalar yer alacaktır (GDPR, m. 30/1-2).

dd. Veri Öznesi Rıza Formu

Veri işleminin rızaya dayalı olduğu hallerde, rıza talebi açık bir şekilde ayırt edilebilir, anlaşılır ve kolay erişilebilir bir biçimde açık ve sade bir dil kullanılmak suretiyle sunulmalıdır (GDPR, m. 7/2). Rıza, yazılı form dışında elektronik veya sözlü olarak da sunulabilecektir (GDPR, rec. 32). Rıza, bir internet sitesini ziyaret esnasında kutuyu işaretleme şeklinde olabilecek, buna karşılık sessizlik (silence), önceden işaretlenen kutucuklar (pre-ticked boxes) veya hareketsizlik (inactivity) rıza olarak yorumlanamayacaktır. İşlenen her bir veri için ayrı rıza gereklidir. Rızanın verildiği durumlarda, veri kontrolörü veri öznesinin rızası bulunduğunu ispatlayabilmelidir (GDPR, rec. 42).

Veri öznesinin çocuk olduğu durumlarda rızanın geçerli olabilmesi için çocuğun en az 16 yaşında olması gerekir (GDPR, m. 8/1). Veri öznesinin 16 yaşından küçük olduğu durumlarda, rızanın velayet hakkı sahibi tarafından verilmesi veya çocuk tarafından verilir velayet hakkı sahibi tarafından onaylanması şarttır (GDPR, m. 8/1).

Önceden işaretlenen kutucukların geçerli bir rıza olup olmamasına ilişkin CJEU önünde bir uyuşmazlık bulunmaktadır. Buna göre 'dein-macbook.de' internet sitesi online ortamda promosyon amaçlı çekilişler yaparak alışveriş yapan kullanıcılara hediyeler dağıtmaktadır. Bunun için kullanıcıların isim, adres bilgileri gibi kişisel verileri kayıt edilmektedir. Kullanıcılar, bu bilgileri sponsorluk yapan kuruluşlara da önlerine çıkan kutucuğu işaretlemek suretiyle (pre-ticked boxes) vermeyi kabul etmektedirler. Çekilişe katılım Planet49 isimli şirketin, tüketicilerin davranışlarını takip etmesi ve hedefli reklamlarını kullanabilmesi için çerezlere izin verilmesine ilişkin kutucuk işaretleme ile mümkün oluyordu. Olayın, GDPR'ın yürürlüğe girdiği dönem öncesi olması nedeniyle davanın Hukuk Sözcüsü (Advocate General), 95/46 sayılı Direktif'e göre de bir değerlendirme yapmıştır. Hukuk Sözcüsüne göre 95/46 sayılı Direktif'in 2/h maddesine göre rızanın "özgürce ve bilgilendirilme sonrası" verilmesinin gerekmesi, 7/a maddesine göre rızanın "açık, net ve kesin" biçimde yapılmasının gerekmesi nedeni ile bu tür önceden işaretlenmiş kutucuklar yolu ile kişisel verilerin işlenmesine rıza gösterilmesi geçersizdir Madde 29 Çalışma Grubu'nun da rızaya ilişkin görüşü bu doğrultadır. Ayrıca GDPR ile rıza hususu çok daha açık ve kesinlik gerektiren şekilde düzenlenmiştir. Uyuşmazlıkta, kullanıcı çekilişe katılmak için kutucuğu işaretlemek zorunda bırakılmıştır. Bu

işaretleme ile de, kullanıcı çerez (cookies) kullanımına izin vermektedir. GDPR'ın 7/4 üncü maddesiyle kullanıcıyı asıl hizmetten yararlanmak için bu tür aceleyle getiren rıza alma şekilleri (bundling) yasaklanmıştır. Dolayısıyla Sözcü'ye göre kullanıcılar önceden işaretlenen bu kutucukların sonuçları hakkında yeteri kadar bilgilendirilmemiştir ve bu tür alınmış bir rıza geçerli bir rıza olarak değerlendirilmemelidir.¹⁶⁷ CJEU'nun kararının da bu yönde olacağını düşünüyoruz. Çünkü yeterli bilgilendirme yapılmaksızın bilhassa hizmetten yararlanmayla eşzamanda yapılan işaretlenen kutucuklar hem 95/46 sayılı Direktif hem de GDPR'ın 7 ve 42. Gerekçesi uyarınca geçerli bir rıza olarak yorumlanamaz.

ee. Veri İşleme Antlaşması

Veri kontrolörü kendi adına veri işleme faaliyetinin gerçekleştirilmesini istemesi durumunda, işleyiciye spesifik ve yazılı onay vermelidir. Bu onayın verildiği durumlarda kontrolör, işleyicilerden GDPR gereksinimleri olan teknik ve organizasyonel tedbirleri uygulamak için gerekli olan uzman bilgisi, güvenilirlik ve kaynaklar gibi konularda yeterli güvenceleri sağlamasını bekleyecektir. Bu tür durumlarda veri kontrolörü ve işleyicisi, veri işleme konusu, süresi, amacı, işlenen kişisel verinin çeşidi, veri öznelerinin kategorileri gibi konularda Sözleşme ve AB mevzuatı/AB üyesi ulusal mevzuatına uymakla yükümlü olacaklardır. Veri kontrolörü adına işlemenin tamamlanmasından sonra, işleyici, işlenen verinin AB mevzuatı veya Üye ülke mevzuatı uyarınca saklanması gerektiği sürece, silmekle veya temin ettiği yere iade ile yükümlü olacaktır (GDPR, rec. 81).¹⁶⁸

ff. Veri İhlali Açıklaması ve Bildirimi

Kişisel veri ihlalinin gerçek kişilerin hakları ve özgürlükleri açısından yüksek bir riske sebebiyet vermesinin muhtemel olduğu hallerde, kontrolör kişisel veri ihlalini gereksiz bir gecikmeye mahal vermeden veri sahibine iletmekle yükümlüdür (GDPR, m. 34/1). Bir kişisel veri ihlali olması durumunda, veri kontrolörü ihlalden haberdar olduğu andan itibaren en geç 72 saat içinde, kişisel veri ihlalini denetim makamına

¹⁶⁷ Opinion of Advocate General Szpunar, delivered on 21 March 2019 (1), Case C-673/17, Planet 49 GmbH v. Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände-Verbraucherzentrale Bundesverband e.V., <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=212023&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=5537788> (Son Erişim Tarihi: 22.03.2019)

¹⁶⁸ Veri kontrolörünün, GDPR 28/2 maddesine göre işleyici ile yapabileceği Veri İşleme Antlaşması örneği için bkz. http://www.fastviewer.com/demo/FV-ADV_Kunden_EN.pdf (Son Erişim Tarihi: 19.03.2019)

bildirmekle yükümlüdür (GDPR, m. 33/1). Yapılan veri ihlali bildiriminde şu hususlara dikkat edilecektir (GDPR, m. 33/3):

- İlgili veri sahibi ve veri kaydı kategorileri ve sayısına ilişkin açıklamaların yer aldığı veri ihlalinin niteliği açıklanmalıdır.
- Veri koruma görevlisi veya daha fazla bilginin elde edilebileceği diğer irtibat noktasına ilişkin isim ve gerekli bilgiler sağlanmalıdır.
- Kişisel veri ihlalinin olası sonuçları açıklanmalıdır.
- Veri ihlalinin olası olumsuz etkilerinin azaltılmasına yönelik alınan/ önerilen tedbirler açıklanmalıdır.

Bu bilgilerin aynı zamanda sağlanmasının mümkün olmadığı durumlarda, bilgiler gereksiz ek bir gecikmeye mahal vermeksizin, aşamalı olarak da sağlanabilecektir (GDPR, m. 33/4).

c. Veri Koruma Görevlisi (Data Protection Officer)

GDPR ile kabul edilen önemli yeniliklerden birisi de belirli ölçekteki veri kontrolörü/işleyici şirketlerin, kişisel verilerin korunması konularına müdahil olabilecek (GDPR, m. 38/1), veri koruma mevzuatı ve uygulaması konusunda uzman olan (GDPR, rec. 97) bir kişiyi veri koruma görevlisi olarak bulundurmakla yükümlü kılmasıdır. Veri koruma görevlisi, denetim makamları ile veri özneleri ve veri kontrolörü/işleyicisi arasında bağlantıyı sağlar ve GDPR uyumluluğunu sağlamayı kolaylaştırdığı için de kontrolör/işleyici şirketlerin sorumluluğunda köşe taşı olarak kabul edilir.¹⁶⁹ Veri kontrolörü/işleyicisi şirketler veri koruma görevlisine gereken kaynakları sağlamalıdır. Veri koruma görevlisi, veri işleme ile uğraşan kişi/grup/organizasyonlar için önemli bir destekçi/katkı sağlayıcı olarak görülmelidir. Veri koruma görevlisinin görevleri şu şekilde belirlenmiştir (GDPR; m. 39/1):

- Kontrolör/İşleyici ile işleme faaliyetleri gerçekleştiren çalışanların GDPR ve diğer ulusal veri koruma mevzuatı uyarınca yükümlülükler hususunda bilgilendirilmeleri ve onlara tavsiyede bulunulması,
- İşleme faaliyetlerine müdahil personelin bilinçlendirilmesi ve eğitimi ile ilgili denetimler dahil olmak üzere kontrolör/işleyicinin kişisel verilerinin korunmasına ilişkin politikalarına uyumluluğun izlenmesi,
- Talep üzerine veri koruma etki değerlendirmesine ilişkin tavsiyede bulunmak,
- Denetim makamıyla işbirliği yapmak

¹⁶⁹ Handbook on European Data Protection Law, s. 175.

- İşleme faaliyetine ilişkin konularda (ön istişare dahil) denetim makamına yönelik bir temas noktası olmak ve uygun olan durumlarda konuya ilişkin danışılması.

Veri koruma görevlisi, işleme faaliyetinin niteliği, kapsamı, bağlamı ve amaçları ile işleme faaliyetlerinin risklerini gözönünde bulundurarak görevlerini yerine getirmelidir (GDPR, m. 39/2). Veri koruma görevlisi, veri kontrolörü/işleyicinin bir çalışanı olabilir ve hizmet sözleşmesine dayalı olarak görevini yerine getirebilir (GDPR, m. 37/6). Kontrolör, veri koruma görevlisinin irtibat bilgilerini yayımlamak ve denetim makamına iletmekle yükümlüdür (GDPR, m. 37/7).

d. Mahremiyet Artırıcı Teknolojilerin Benimsenmesi (Privacy by default/by design)

Yeni bilgi teknolojileri, karşılaştığımız mahremiyet ve veri koruma risklerini artırırken öte yandan bu riskleri bertaraf etmek için ortaya konulan yöntemleri de geliştirmektedir. Mahremiyet artırıcı teknolojiler (privacy enhancing technologies-PETs) adı verilen bu yöntemlerle, teknolojiyi kullanan bireylerin kişisel bilgilerinin gizli tutulması sağlayan araçlar çeşitlendirilir ve etkinleştirilir. Bunu yaparken de, araçların hukuka uygun olması ve teknolojik sistemlerin işlevselliğinin devam ettirilmesi amaçlanır. Bu kapsamda toplanan kişisel verileri asgari düzeye indirmek, anonimlik sağlamak için takma ad kullanımı veya anonim veri bilgileri kullanmak, kullanıcının bilinçli surette rızasının alınması gibi yöntemler tercih edilir.

GDPR'ın 25 inci maddesi mahremiyet artırıcı teknolojilerin iki yöntemi olan "Tasarımla Veri Koruması (Privacy by Design)" ve "Olağan Veri Koruması (Privacy by Default-Varsayılan Ayarlarla Veri Koruması)" hususu düzenlemiştir. Buna göre tekniğin bilinen durumu, uygulama maliyeti ve verinin işleme mahiyeti, kapsamı ve amaçları ile riskler dikkate alınmak suretiyle, veri koruma ilkelerinin etkili bir şekilde uygulanması amacıyla tasarlanan takma ad kullanımı gibi uygun teknik ve kurumsal tedbirler (Technical and Organizational Measures-TOM) veri kontrolörü tarafından uygulanacak ve bu şekilde veri sahiplerinin hakları koruma altına alınacaktır (GDPR, m. 25/1). Olağan durumda koruma özellikle, veri sahibinin müdahalesi olmaksızın, kişisel verilerin belirsiz sayıda kişinin erişimine açılmamasını sağlayacaktır (GDPR, m. 25/2). Bu maddenin gerekliliklerinin yerine getirilmesinde, veri kontrolörlerinin standartlarının yeterliliklerinin tespiti için GDPR'ın 42 nci maddesine uygun şekilde onaylı bir belgelendirme mekanizması benimsenebilecektir.

Veri kontrolörü ve işleyici tekniğin bilinen durumu (son teknoloji), uygulama maliyetleri ve işleme faaliyetinin niteliği, kapsamı, bağlamı ve amaçlarının yanı sıra gerçek kişilerin hak ve özgürlükleri açısından riskleri dikkate alarak, uygun güvenlik seviyesi sağlamak üzere teknik ve organizasyona ilişkin şu tedbirleri uygulayacaktır (GDPR, m. 32/1):

- Kişisel verilerde takma ad kullanımı ve şifreleme,
- İşleme sistemleri ve hizmetlerinin gizliliği, bütünlüğü, elverişliliği ve esnekliğinin sürekli surette sağlanabilmesi,
- Fiziksel veya teknik bir durumda, kişisel verilerin elverişliliğinin ve kişisel verilere erişimin vakit kaybetmeksizin (timely) eski haline getirilebilmesi,
- İşleme faaliyetinin güvenliliğinin sağlanmasına yönelik olarak teknik ve organizasyonel tedbirlerin etkililiğinin düzenli olarak sınanması, ölçülmesi ve değerlendirilmesine ilişkin süreç.

Veri güvenliğinin sağlanması açısından dikkate alınması gereken tekniğin bilinen durumu (state of the art) kavramı GDPR'da tanımlanmamıştır. Patent hukukunda tekniğin bilinen durumu, patent başvurusu tarihinden önce, yazılı veya sözlü tanıtım vasıtasıyla, kullanım veya başka herhangi bir yolla kamuya sunulan herşeyi (everything made available to the public) kapsamaktadır.¹⁷⁰ Cambridge Sözlüğü'nde tekniğin bilinen durumu "çok modern en yeni fikir ve yöntemlerin kullanıldığı" şeklinde tanımlanmıştır.¹⁷¹ Buna karşılık Wikipedia'da tekniğin bilinen durumu "genel gelişmenin, cihaz, teknik veya bilimsel alanda belirli bir zamanda başarılan en yüksek seviye" şeklinde ifade edilmiştir.¹⁷² Tekniğin bilinen durumunun en önemli özelliği zamana göre değişmesi ve dinamik bir kavram olmasıdır. Veri koruma alanında tekniğin bilinen durumu ise daha çok siber güvenlik ile ilişkilendirilmekte ve etkin güvenlik yöntem ve teknolojilerinin sürekli surette geliştirilmesinin öncüsü olan inovasyonu ifade eder şekilde anlaşılmaktadır.¹⁷³ Bu yenilikler dikkate alınırken uygulama maliyeti (the costs of implementation) de dikkate alınmak zorundadır (GDPR, m. 25/1, 32/1). Dolayısıyla kontrolör ve işleyiciler

170 Bu konuda bkz. SOYSAL Tamer, **Tarımda Biyoteknoloji Uygulamaları ve Patent Hakları (Agricultural Biotech Patent Law)**, Adalet Yayınevi, 2019.

171 Cambridge Dictionary, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/state-of-the-art> (Son Erişim Tarihi: 19.03.2019)

172 Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/State_of_the_art (Son Erişim Tarihi: 19.03.2019)

173 Solving the GDPR Puzzle, Data Protection with State of the Art Cybersecurity, <https://www.softcat.com/assets/uploads/pdfs/gdpr/Solving-the-GDPR-puzzle.pdf>, s. 16 (Son Erişim Tarihi: 19.03.2019)

de bu yeni olanakları uygulayan yetkin güvenlik şirketleri ile çalışmak durumunda olacaklardır.

e. Güçlü İhlal Uygulamaları (Stronger Enforcement of Infringements)

GDPR ile getirilen en önemli yeniliklerden bir tanesi de sorumluluğun kapsamının genişletilmesi ile birlikte verilebilecek para cezalarının da dikkate değer şekilde artırılmış olmasıdır. GDPR düzenlemelerini ihlal eden şirketler yıllık 20 milyon Avro veya ihlalde bulunan şirketin bir önceki mali yılı, yıllık dünya çapındaki cirosunun % 4'üne kadar idari para cezasına tabi olma riski bulunmaktadır (GDPR, m. 83/5). Bu müeyyide hem kontrolör hem işleyici şirketlere karşı uygulanabilecektir. Bir kontrolör veya işleyicinin aynı veya bağlantılı işleme faaliyetlerine yönelik olarak GDPR hükümlerini kasıtlı (intentionally) veya ihmalkarlıkla (negligently) ihlal etmesi durumunda, toplam idari para cezası meblağı en ağır ihlal için belirtilen 20 milyon Avro'yu aşamayacaktır (GDPR, m. 83/3 ve 83/5).

İdari para cezası kesilmesine karar verilirken ve para cezasının miktarı belirlenirken şu hususlar dikkate alınacaktır:

i. İlgili işleme faaliyetinin niteliği, kapsamı, amacı dikkate alındığında ihlalin niteliği, ciddiyeti ve süresinin yanı sıra etkilenen veri sahibi sayısı ve veri sahiplerinin yaşadığı zarar düzeyi,

ii. İhlalin kasıt veya ihmâl ile işlenmesi durumu,

iii. Veri sahiplerinin zararının azaltılması için kontrolör veya işleyici tarafından gerçekleştirilen işlemler,

iv. GDPR 25 ve 32 nci maddeleri uyarınca uygulanan teknik ve organizasyona ilişkin tedbirler gözönünde bulundurulmak suretiyle, kontrolör veya işleyicinin sorumluluk derecesi,

v. Kontrolör veya işleyicinin geçmişte konuyla ilgili diğer ihlal durumları,

vi. İhlalin düzeltilmesi ve ihlalin olası olumsuz etkilerinin azaltılması amacı ile denetim makamı ile gerçekleştirilen işbirliği derecesi,

vii. İhlalden etkilenen kişisel veri kategorileri,

viii. Kontrolör veya işleyicinin ihlali bildirip bildirmediği, denetim makamının ihlalden haberdar edilme şekli,

ix. GDPR 58/2 maddesine uygun alınan diğer tedbirlere uyum durumu,

x. İhlal nedeniyle doğrudan veya dolaylı olarak elde edilen maddi menfaatler veya kaçınan zararlar gibi halin icabına göre geçerli diğer ağırlaştırıcı ve hafifletici nedenler,

xi. Kontrolör/İşleyicinin GDPR 40 ve 42 nci maddelerinde düzenlenen onaylı belgelendirme mekanizmalarına uygun hareket edip etmedikleri.

Her denetim makamı, 83 üncü maddede sayılan idari para cezaları verilmesinin, her münferit durumda etkin (effective), orantılı (proportionate) ve caydırıcı (dissuasive) olmasını sağlamakla yükümlü tutulmuştur (GDPR, m. 83/1).

GDPR ile şirketlerin durumunu ağırlaştıran bir diğer husus da, veri kontrolörü şirket/işleyicilerin veri işlemenin rızaya dayandığı hallerde, rızanın varlığını ispat ile yükümlü tutulmalarıdır (GDPR, m. 7/1, rec. 42). Kontrolör ayrıca GDPR'ın 5/1 inci maddesinde düzenlenen ilkelere uygun davrandığını ortaya koymakla yükümlü tutulmuştur (GDPR, m. 5/2, rec. 24). Bu hususların da GDPR ile getirilen güçlü ihlal araçlarını tamamlayıcı nitelikte olduğu söylenebilir.

GDPR ihlalden dolayı ilk para cezaları da verilmeye başlamıştır. Avusturya'da bir bahis şirketi, güvenlik nedeniyle koyduğu kameranın görüş açısının geniş olması ve GDPR kapsamında korunan kamuyu görüntülemesi nedeni ile 4800 Euro; Portekiz'de bir hastane kendi çalışanı olmadığı halde 985 fizik tedavi doktoruna ait aktif bilgileri barındırması nedeni ile bilgi güvenilirliği, bütünlüğü ve asgari düzeyde veri işleme ilkelerine aykırı davranmak nedeni ile iki kez 150.000 Euro ve bir kez 100.000 Euro para cezası ile cezalandırılmıştır. Son olarak Almanya'da Knuddels.de sosyal ağ şirketi, 1.8 milyon kayıtlı kullanıcıya ait e-posta ile kullanıcı adı ve şifrelerinin sızdırılması nedeni ile 20.000 Euro para cezası ile cezalandırılmıştır.¹⁷⁴

f. Ortak Kontrolörlük (Joint Controllers)

Ortak kontrolörlük (joint controllers) terimi GDPR ile getirilen önemli yeniliklerden bir tanesidir. Bununla birlikte 95/46 sayılı Direktif'te yer alan kontrolör tanımında da "kişisel verilerin işleme araçlarını ve amaçlarını tek başına veya diğerleriyle ortaklaşa belirleyen" ifadesi ile birden fazla kontrolör olması halinden bahsedildiği görülmektedir.

GDPR'ın 26 ncı maddesi 'ortak kontrolörler (joint controllers) başlığı ile düzenlenmiştir. Maddeye göre iki ya da daha fazla sayıda kontrolör şayet verilerin işleme amaçlarını ve yöntemlerini birlikte belirlemişlerse, bu halde ortak kontrolör olarak nitelendirileceklerdir. Eğer bir şirket, kişisel verilerin hangi araçlarla (how) ve hangi amaçlar için (why) işleneceğini

¹⁷⁴How much are the first fines for GDPR infringement, December 12, 2018, <https://www.pandasecurity.com/mediacenter/news/first-sanctions-gdpr-infractions/> (Son Erişim Tarihi: 15.03.2019)

belirliyor ise o takdirde, veri kontrolörü olarak kabul edilmektedir. Eğer birden fazla şirket, bu süreci birlikte yerine getiriyor ise, şirketler 'ortak kontrolörler (joint controllers)' olarak nitelendirilecektir (GDPR, m. 26). Bu anlamda örneğin bir şirket faaliyet alanı ile ilgili bir alt şirkete çalışanlarının muhasebe işlerini yaptırıyor ise, bu alt muhasebe şirketi verileri işleyen (processor), asıl şirket ise veri kontrolörü (controller) olarak çalışanların kişisel verilerinden sorumlu olacaktır. Bir başka örnek olarak online ortamda bebek bakıcılığı hizmetleri sunan bir şirket, bir başka şirket ile de bebek için gerekli olan oyun, DVD gibi araçların kiralanması için sözleşme yapmış olabilir. Her iki şirket de, hizmetlerin sunulduğu web sitesinin teknik kurulumunda yer almaktaysalar, her iki şirket 'ortak kontrolör (joint controller)' sıfatı ile müşterilerinin kişisel verilerinin korunmasından sorumlu olacaklardır.¹⁷⁵

Kontrolörlerin sorumlulukları AB hukuku veya üye devlet hukukunca belirlenmediği takdirde, ortak kontrolörlerin sorumlulukları ve GDPR kapsamındaki yükümlülüklerine uygunlukları, aralarında yapacakları anlaşmayla şeffaf bir şekilde belirlenecektir. Bununla birlikte, veri sahibi GDPR kapsamındaki haklarını her kontrolör açısından ve her birine karşı kullanabilir. Bu belirlemenin sorumluluğun açık bir şekilde tayinine imkan verecek şekilde yapılması gerekir (GDPR, rec. 79). Bu nedenle aralarındaki sorumluluk belirleme anlaşmasının yazılı yapılması 26 ncı madde ile şart koşulmamakla birlikte, şeffaflık, açıklık, sorumluluğun tayini ve ispat açısından yazılı yapılmasında fayda bulunmaktadır.

Gerçek kişinin kişisel verilerinin ihlalinden doğan zararlardan hem işleyiciler hem kontrolörler birlikte sorumlu olacaklardır. Ortak kontrolörlerin bulunduğu aynı işlemlerden doğan zararlardan, her kontrolör veya işleyici tüm zarardan sorumlu olacaktır (GDPR, rec. 146 ve m. 82/4). Bununla birlikte ortak kontrolörler aynı adli sürece katılmışlar ise, iç düzenlemelerindeki sorumluluklarına göre zararın tazmin edilmesine karar verilebilecektir (GDPR, rec. 146 ve m. 82/5).

CJEU nezdinde karara bağlanan bir uyuşmazlıkta, hem Facebook hem de Facebook üzerinde fan sayfasını yöneten şirket 'ortak sorumlu' olarak veri işlenmesinden sorumlu tutulmuşlardır.¹⁷⁶ Karara konu olayda Alman şirketi

175 Örnekler için bkz. What is a Data Controller or a Data Processor, https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/reform/rules-business-and-organisations/obligations/controller-processor/what-data-controller-or-data-processor_en#references

176 Judgment of the Court (Grand Chamber), C-210/16, 5 June 2018, Unabhängiges Landeszentrum für Datenschutz Schleswig-Holstein v. Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein GmbH, Interveniers: Facebook Ireland Ltd., Vertreter des Bundesinteresses beim Bundesverwaltungsgericht.

Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein Şirketi, Facebook'ta yer alan fan sayfaları aracılığıyla eğitim hizmetleri sunmaktadır. Facebook Insights uygulaması ile fan sayfasını ziyaret eden kullanıcıların bilgisayarlarına çerez/cookies yerleştirilmekte ve bu sayede Alman şirket ve Facebook kullanıcılara ait kişisel bilgileri toplamaktadır. Bu ihlal nedeniyle Almanya'nın Schleswig-Holstein eyaleti Veri Koruma Otoritesi'ne (Unabhängiges Landeszentrum für Datenschutz-ULD) başvuru yapılır ve 2011 yılında ULD, Şirketin, Facebook fan sayfasının kullanımını durdurmasını çünkü kullanıcıların rızası alınmaksızın Facebook ve şirket tarafından kişisel verilerin kayıt edildiğini belirtir. Şirket, olayda kişisel verileri işleyenin kendisi değil Facebook olduğunu belirterek yargı yoluna başvurur ve mahkeme olayı CJEU önüne taşır. CJEU, 5 Haziran 2018 tarihinde verdiği Karar'da hem Wirtschaftsakademie Şirketinin hem de Facebook'un 'ortak kontrolör (joint controller)' niteliği taşıdığını ve sorumlu olduğuna karar vermiştir. Wirtschaftsakademie Şirketi, Facebook'ta fan sayfasının parametrelerini tanımlayarak ve bu fan sayfasını yönetmek ve kullanıcılara tanıtmak sureti ile ortak sorumlu olmuştur. Facebook Insights uygulaması ile toplanan kişisel verilere ilişkin ne Facebook tarafından ne de Wirtschaftsakademie şirketi tarafından kullanıcılar bilgilendirilmemiştir. Burada toplanan kişisel veriler, fan sayfasının ne zaman ziyaret edildiği, hangi ülkeden ziyaret edildiği, yaş grupları, kişilere ilişkin diğer kişisel verilerden oluşmaktadır. CJEU, Wirtschaftsakademie Şirketinin, kişisel verileri kendisi toplamasa dahi Facebook Insights uygulaması sayesinde kişisel verilerin işlenmesini talep edebileceğini ayrıca toplanan bu verilerden kendi faaliyetlerinde faydalanabileceğini belirlemiştir. Bu nedenle hem Facebook İrlanda, hem de Wirtschaftsakademie Şirketinin veri ihlalinin dolaylı ortaklaşa sorumlu olduğuna karar verilmiştir. Eylemin oluş zamanı itibarıyla 95/46 sayılı Direktif'in ortak sorumluluk esası uygulanmış ve GDPR'ın 26 ncı maddesi uygulanmamıştır. Ancak CJEU'nun GDPR 26 ncı maddesine yaklaşımının da bu tür durumlarda birlikte sorumluluk şeklinde değerlendirilebileceği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte CJEU, sorumluluğun eşit derecede olmayacağını da altını çizmiştir.¹⁷⁷

g. GDPR'nın Uygulama Alanı ve Kontrolör/İşleyicinin Temsilci Ataması

GDPR'ın önemli yeniliklerinden bir tanesi de uygulama alanının (territorial scope) genişletilmiş olmasıdır (extraterritorial scope).

Avrupa Konseyi'nin 10 Ocak 1985 tarihinde yürürlüğe giren 108 sayılı Sözleşmesi'nin birinci maddesiyle uygulama alanı açısından üye ülke

¹⁷⁷ CJEU, C-210/16, paragraf 43.

toprakları esas alınmıştır. Buna göre uyuşu ve ikameti ne olursa olsun, “her bir Taraf ülkedeki gerçek kişinin hakları” güvence altına alınmaktadır. Bununla birlikte 108 sayılı Sözleşme'nin değişen koşullara uyarlanması amacıyla oluşturulan 2014 tarihli Taslak'ta “ülkesel (territorial)” yaklaşım yerine, veri işleme öznelerinin yargılama yetkileri (jurisdiction) esas alınmıştır. Bu yeni ifade, Sözleşme'nin 10 Ekim 2018 tarihinde güncellenen 223 sayılı Sözleşme'de kabul edilmiştir.¹⁷⁸ Bu ifade tanımlanmamakla birlikte, Sözleşme'nin ilk haline göre uygulama alanını her üye ülkenin yargılama yetkilerinin yorumuna göre genişleteceği muhakkaktır.¹⁷⁹

95/46 sayılı Direktif'te uygulama alanını düzenleyen 4/a bendi ile kontrolörün yerleşik olduğu yer, 4/c bendi ile ise veri işlemede kullanılan otomatik cihazların bulunduğu yer esas alınmıştır. 95/46 sayılı Direktif'in 4/a bendinin uygulanması için ilk olarak kontrolörün AB üyesi ülkelerde bulunması hali, ikinci aşamada ise veri işleme faaliyetinin bu kontrolörün faaliyetlerinden kaynaklanmış olması hali dikkate alınmıştır.¹⁸⁰

GDPR'da konunun düzenlendiği 3 üncü maddenin birinci fıkrasında öncelikle AB topraklarındaki bir kontrolör/işleyicinin faaliyetleri esas alınmıştır. Bu düzenleme 95/46 sayılı Direktif'in 4/1 maddesi ile uyumludur. Ancak bendde yer alan “işleme faaliyetinin Birlik içerisinde gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılmaksızın” ifadesi de uygulama alanını genişletici etki doğurabilecektir. Çünkü AB topraklarında yer alan bir kontrolörün AB toprakları dışındaki veri işleme faaliyetleri esas alındığında da uygulanacaktır.

GDPR'ın 3/2 maddesi ise veri kontrolörleri ve işleyicilerin AB dışında faaliyet göstermesi durumunda da GDPR'ın uygulama alanı bulmasını sağlamaktadır. Buna göre veri kontrolörü/işleyicisi şirketin merkezi ve faaliyet alanı AB dışında olsa dahi, şayet AB topraklarında bir mal ve hizmet sunumunda bulunuyor ise bu şirketin olası kişisel veri ihlali durumunda GDPR hükümleri uygulanabilecektir. Bu ihtimalde, veri sahibine herhangi bir ödemede bulunulması şartı da aranmamaktadır (GDPR, m. 3/2-a). Bu durum, internetin söz konusu olduğu günümüzde GDPR uygulamasını aşırı genişletici bir etki doğurmaktadır.¹⁸¹ Çünkü herhangi bir web sitesine dünyanın her yerinden girilebilmektedir. Örneğin

178 Protocol amending the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data, ETS No. 223, Strasbourg, 10.X. 2018, <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/>

179 HERT Paul de; CZERNIAWSKI Michal, Expanding the European data protection scope beyond territory: Article 3 of the General Data Protection Regulation in its wider context, *International Data Privacy Law*, V. 6, No. 3, 2016 (s. 230-243), s. 232.

180 HERT; CZERNIAWSKI, agm., s. 233.

181 HERT; CZERNIAWSKI, agm., s. 237.

ABD’de faaliyet gösteren bir seyahat şirketinin web sitesini kullanan bir AB vatandaşı, bu site aracılığıyla ABD’de bir otele rezervasyon yapmış olsa, bu takdirde ABD şirketi bu kişi açısından GDPR uygulaması ile karşılaşabilecektir. Aynı şekilde Türkiye’de faaliyet gösteren şirketler de, bu olasılıkları dikkate alarak GDPR uyumluluğunu sağlamakla yükümlü olabileceklerdir. Bu geniş uygulama alanı hem ülkeler ve bu ülkelerde faaliyet gösteren şirketler açısından hem de hakları ihlal edilen bireyler bakımından belirsizlik oluşturabilecek niteliktedir. Çünkü ne zaman hangi ülke hukuku ile karşılaşılacağı birey açısından da net değildir. Bu gibi durumlarda, GDPR’nın uygulama alanının belirlenmiş olması diğer ulusal kanunları devre dışı bırakmayacaktır ve kanunlar ihtilafı kurallarının uygulanması kaçınılmaz olacaktır.¹⁸² GDPR’da bu uygulama gerçek kişilerin GDPR’nın koruma haklarından mahrum olmamaları için konulduğu belirtilmekte ve bu tür bir kontrolör/işleyicinin AB içindeki veri öznelerine mal/hizmet sunup sunmadığının belirlenmesi için bunun öngörülüp öngörülmediğinin (envisages) öncelikle belirlenmesi gerektiği ifade edilmektedir (GDPR, rec. 23). Kontrolör/işleyicinin sadece web sitesinin AB içinden erişilebilir olması durumunda, şirketin e-posta adresi, diğer iletişim ayrıntıları, kullanılan dil, kullanılan para birimi ve AB içindeki müşterilerin yorumları gibi değerlendirmeler dikkate alınabilecektir. Şirketin nerede kurulmuş olduğu bu belirlemeleri yapmak için yeterli olmayacaktır (GDPR, rec. 23). Bununla birlikte, GDPR’ın 3/2-a maddesiyle getirilen AB vatandaşlarının korunmasına yönelik bu yetki düzenlemesinin, GDPR’ın 23 üncü gerekçesiyle yumuşatıldığı ve internet şirketlerine GDPR dışına çıkma şansı verdiği ifade edilmektedir. Buna örnek olarak AB dışından örneğin bir Çin şirketi, global ölçekte oluşturduğu internet sitesinde ürün kataloglarını sergiler. Bu kataloglara dünyanın her yerinden erişim sağlanabilir. Bu aşamada kullanıcılar herhangi bir kişisel verisini kayıt ettirmeksizin, bu katalogları inceleyebilmektedir. Dolayısıyla bir AB vatandaşı bu kataloglardan bir ürün beğense, bu aşamada henüz GDPR uygulanması mümkün olmaz. Ne zamanki kullanıcı ürünü seçip almak için bağlantıyı tıklar. Bu halde kullanıcının önüne üçüncü kişiye ait yeni bir web sitesi açılır. Bu sitede 23 üncü gerekçeye uygun araçlar bulunmaz. Örneğin para birimi Euro değil, ABD dolarıdır. Kullanıcı kişisel verilerini bu yeni web sitesinde kayıt ettirir. Bu üçüncü kişiye ait web sitesi, GDPR kapsamında olmadığını iddia edebilir çünkü AB üyesi ülkelere mal ve hizmet sunumu yapan bu site değil, Çin menşeli şirkete ait ilk web sitesidir. Dolayısıyla bu siteden bir mal ve hizmet sunumu gerçekleşmemiştir. Dolayısıyla GDPR

¹⁸² İnternet üzerinden işlenen haksız fiil ve diğer ihlal hallerinde uygulanacak hukuk ve yetki meselesine ilişkin bkz. Soysal, age., s. 1050-1075.

yetkisini doğuran olayın sadece mal ve hizmet sunumuna indirgenmesi eleştirilmiştir. Oysa bu ifade “pazarlama (marketing) ile bağlantılı (related to marketing)” veya “mal/hizmet tedariki (supply of goods or services)” şeklinde ifade edilse yahut daha basit şekilde “AB içindeki veri öznesi ile bağlantılı” şeklinde ifade edilse, GDPR uygulama alanının daha net ve kesin olacağı ifade edilmiştir.¹⁸³

GDPR'ın 3/2-b maddesiyle AB dışında merkezi olan sosyal medya şirketlerinin hedef alındığı açık olan bir düzenleme yer almaktadır. Buna göre davranışların AB içinde gerçekleştiği ölçüde, AB içindeki tüketicilerin (veri sahiplerinin) davranışlarının izlenmesi durumunda GDPR uygulama alanı bulacaktır. Dolayısıyla AB içinde müşteri tabanı bulunan ve online davranışsal reklamcılık faaliyetinden faydalanan tüm sosyal ağ şirketleri, arama motoru şirketleri veya diğer şirketler bu madde düzenlemesi nedeniyle GDPR uygulamasına muhatap olabileceklerdir. Bu düzenlemede yer alan “davranışların AB içinde gerçekleştiği ölçüde (as far as their behaviour takes place within the Union)” ifadesi, veri kontrolörü ile veri sahibi arasında tek bağlantının veri sahibinin AB üyesi ülkelerde ikamet etmesi olduğu, gevşek bağlantılı durumlarda GDPR'ın uygulanmasının önüne geçecektir.

Veri işleme faaliyetinin “veri sahiplerinin davranışlarının izlenmesi” olarak nitelendirilebilmesi için, başta veri sahibinin kişisel tercihleri, davranışları ve tutumlarını analiz etmek veya tahmin etmek veya o kişiyle ilgili kararlar almak için bir gerçek kişinin profilinin çıkarılması gibi kişisel veri işleme tekniklerinin kullanımını içeren internette gerçek kişilerin izlenmesi olup olmadığı tespit edilmelidir (GDPR, rec. 24). Bu kapsamda Facebook, Google, Twitter gibi şirketlerin GDPR uygulama alanına dahil olduğu açıktır.

95/46sayılı Direktif'in 4/2 maddesine göre, kontrolörün AB topraklarında yerleşik olmaması ve işleme amaçları için AB topraklarındaki otomatik cihazlar kullanılmış ise, kontrolör kendisine karşı açılacak davalara zarar vermeksizin, o üye ülke topraklarında yerleşik bir temsilci atamakla yükümlü kılınmıştır.

GDPR'nın 4/17 nci maddesine göre temsilci AB içerisinde kurulu bulunan, 27 nci madde uyarınca kontrolör veya işleyici tarafından yazılı olarak belirlenen, GDPR kapsamındaki yükümlülükleri ile ilgili olarak kontrolör veya işleyiciyi temsil eden gerçek veya tüzel kişi şeklinde tanımlanmıştır. Dolayısıyla temsilci ataması yazılı olarak yapılmalıdır.

183 ROBERT Madge, **Five Loopholes in the GDPR**, August 27, 2017, <https://medium.com/mydata/five-loopholes-in-the-gdpr-367443c4248b> (Son Erişim Tarihi: 20.03.2019)

Ayrıca temsilci olarak gerçek kişiler gibi tüzel kişiler de atanabilecektir (GDPR, rec. 80).

Kişisel verileri kendilerine mal veya hizmetlerin sağlanması ile ilgili olarak işlenen veya davranışı izlenen (GDPR, m. 3/2) veri sahiplerinin bulunduğu üye devletlerde faaliyet gösteren kontrolör/işleyiciler temsilci atamakla yükümlüdür (GDPR, rec. 80, m. 27/3).

Temsilci, işleme faaliyeti ile ilgili tüm hususlarda, GDPR'a uygunluk sağlanması amacıyla özellikle denetim makamları ve veri sahipleri tarafından kontrolör veya işleyiciye ek olarak veya bunlar yerine muhatap kabul edilmek üzere yetkilendirilir (GDPR, m. 27/4).

4. Unutulma Hakkının Gerekli Olduğu Ölçüde Uygulanmadığı Haller (GDPR M. 17/3)

GDPR'ın 17 nci maddesinde unutulma hakkı düzenlendikten sonra 17/3 maddesinde unutulma hakkının sıralanan amaçlar doğrultusunda gerekli olduğu ölçüde uygulanmayacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla GDPR'ın 17/1 maddesi anlamında unutulma hakkı talebi geçerli bir talep olarak nitelendirilse dahi, sürecin tamamlanabilmesi için talebin 17/3'de sayılan istisna hallerine girmemesi gerekir. Eğer talep buna rağmen 17/3 kapsamında da "gerekli" olarak nitelendirilmiş ise artık talep edilen kişisel veri gecikmeksizin silinecektir. Bu haller aşağıda sırasıyla incelenmiştir:

a. İfade Özgürlüğü ve Bilgi Edinme Hakkının Kullanılması (for exercising the right of freedom of expression and information)

GDPR'ın 17/3-a maddesine göre unutulma hakkına konu bilgi, ifade özgürlüğü ile bilgi edinme hakkının kullanılması amacı doğrultusunda gerekli olarak nitelendirilmedikçe, silinemeyecektir. Benzer bir düzenleme 95/46 sayılı Direktif'in 9 uncu maddesi ile 17 ve 37 nci gerekçelerinde de yer almaktaydı.¹⁸⁴

Veri koruması ile ifade özgürlüğü hakları daima çakışan hak kategorileri olarak ele alınmış ve incelenmiştir. Daniel Solove bu iki haktan birini öne çıkarmanın yanlışlığını vurgular ve mahremiyetin korunmaması halinde İnternet özgürlüğünün bizi daha az özgür kılabileceğini belirtir ve bu yüzden mahremiyetin korunması ile ifade özgürlüğü hakları arasında mutlaka bir denge kurulması gerektiğini ifade eder.¹⁸⁵ Solove'a göre her iki

¹⁸⁴95/46 sayılı Direktif düzenlemesinde, GDPR'da yer alan "akademik amaçlar" yer almamaktaydı.

¹⁸⁵Daniel J. Solove, *The Future of Reputation: Gossip, Rumor, and Privacy on the Internet*, Yale University Press, 2007. Aktaran; POLITOU Eugenia; ALEPIS Efthimios; PATSAKIS Constantinos, **Forgetting personal data and revoking consent under the GDPR:**

hak kategorisi de temel bir değeri içermektedir ve mahremiyetin korunması da çoğu zaman ifade özgürlüğü hakları ile aynı şekilde ilerlemektedir. Eğer ifade özgürlüğü haklarını öne çıkarır ve mahremiyeti ona feda ederse, ifade özgürlüğü haklarını meşrulaştıran bazı amaçlar önemli ölçüde zedelenebilir. Bu konuda bir başka araştırmacı David Lindsay iki hakkın birbirinin zıttı gibi algılanmasının doğru olmadığını, bireylerin kendi kişisel verileri üzerinde kontrollerinin olduğuna inanmaları durumunda, bu verileri paylaşmasının da daha olası olacağını belirtir. Öte yandan eğer insanlar online ortamda yaptıkları ve söylediklerinin herkes tarafından daima ulaşılabilir olduğunu düşünüyorlarsa, kendi düşüncelerine oto-sansür uygulama olasılıklarının da daha yüksek olacağı açıktır.¹⁸⁶ Üstelik konu unutulma hakkı olduğunda, unutulma hakkının silme haklarından farklı bir uygulaması olduğunu, bilgiyi kaynağında silme yerine endekslenmemesinin sağlanması fikrinin öne çıktığını, bu yüzden ifade özgürlüğü haklarını ortadan kaldırma gibi bir durum olmadığı ifade edilmektedir.¹⁸⁷

GDPR'da unutulma hakkının, ifade özgürlüğü ve basının bilgi verme haklarına karşı baskın çıkmaması için gerekli düzenlemelerin de yer aldığı belirtilmektedir. Buna göre 17/3 maddesindeki bu istisna haricinde, GDPR'ın 85 inci maddesiyle kişisel verilerin gazetecilik amaçlı işlenmesi ile akademik, sanatsal ve edebi ifade amaçları ile işlenmesine ilişkin üye ülkelerin düzenleme yapması gereği vurgulanmıştır. GDPR'ın 2/2-c maddesiyle tamamen kişisel ve ev faaliyeti esnasında bir gerçek kişi tarafından kişisel verilerin işlenmesi halinde de GDPR koruma mekanizmalarının işlemeyeceği düzenlemesi yapılmıştır. Bu düzenleme de unutulma hakkının ifade özgürlüğü haklarına karşı baskın olmasını engelleyici olarak yorumlanmalıdır.

CJEU, Google İspanya kararında genel bir kural olarak, kişilerin temel haklarından olan kişisel verileri üzerindeki haklarının, internet kullanıcılarının arama motoru sonuçları üzerindeki bilgi edinme haklarına oranla daha korunmaya değer olduğunu ancak bunun için bazı hususların dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Buna göre unutulma hakkına konu bilginin niteliği, bilginin veri sahibinin özel hayatı üzerindeki etkisi,

Challenges and proposed solutions, Journal of Cybersecurity, V. 4, I. 1, March 2018, <https://academic.oup.com/cybersecurity/article/4/1/tyy001/4954056> (Son Erişim Tarihi: 15.09.2019).

186 Politou; Alepis; Patsakis, <https://academic.oup.com/cybersecurity/article/4/1/tyy001/4954056> (Son Erişim Tarihi: 15.09.2019).

187 Politou; Alepis; Patsakis, <https://academic.oup.com/cybersecurity/article/4/1/tyy001/4954056> (Son Erişim Tarihi: 15.09.2019).

kamunun bilgiye ulaşmadaki menfaati, özellikle veri sahibinin kamu hayatında önemli bir role sahip olduğu haller, dikkate alınmalıdır.¹⁸⁸

İrlanda Yüksek Mahkemesi tarafından Şubat 2018’de verilen bir karara¹⁸⁹ konu olayda unutulma hakkı talep eden, İrlanda’da yerel bir politikacıdır. Bu politikacının ismi Google’de arandığı zaman listelenen sonuçlardan bir tanesi de bir forumda yazılan “Kuzey Dublin’in Homophobic Adayı (North County Dublin’s Homophobic Candidate)” başlığıdır. İrlanda Veri Koruma Otoritesi, kişinin kamu önünde bir kişi olması, talebe konu bilginin kamunun bilgi edinme menfaatine dahil olduğunu ve forumda kişilerin ifade özgürlüklerinin kullanılmasından ibaret olduğunu belirterek talebi reddetmiştir. İlk derece mahkemesi, söz konusu bilginin bir gerçek olgudan ziyade bir düşünce açıklaması olduğundan, Google’un bunu belirtir şekilde “Tırnak veya parantez içinde, bu cümleyi verebileceğini” belirtir. İrlanda Yüksek Mahkemesi ise arama motorlarına bu tür bir yükümlülük yüklemenin onlara editörlük görevi verilmesi olduğunu ve sorumluluğu ağırlaştıracağını ve pratikte uygulanamaz hale getireceğini belirtmiş ve talep sahibinin konumunu ve ifade özgürlüğü esaslarını dikkate alarak talebin reddine karar vermiştir.¹⁹⁰

Nisan 2018 tarihinde İngiltere Yüksek Mahkemesi önüne gelen unutulma hakkına ilişkin talep iki suçlunun Google’da endekslenen tutuklanmalarına ilişkin bilgiye ilişkindir. Mahkeme kişilerin kişisel verilerinin korunmasını dikkate alarak isimlerini açıklamaksızın NT1 ve NT2 kodlarıyla kararını açıklamıştır. NT1 iş adamıdır ve bir gayrimenkul satışında dolandırıcılık nedeniyle ceza almış ancak cezası zamanaşımına uğramıştır. Kişi, halen bu suçuna ilişkin bilginin Google’da ismi arandığında çıktığını belirterek bu bilginin listelenmemesini istemektedir. Mahkeme, söz konusu bilginin kişinin özel yaşamıyla değil, iş yaşamıyla ilgili olduğunu ve kamu tarafından öğrenilmesinde kamunun menfaati olduğunu belirtmiş ve talebi reddetmiştir. İkinci talep NT2’nin suçu ise ironik şekilde başkalarının telefonunu dinleme, bilgisayar hackleme gibi mahremiyet ihlaline ilişkindir. NT2, bu suçlar nedeniyle herhangi bir finansal kazanç elde etmemiştir. Ayrıca NT1’in aksine suçunu kabul etmemektedir. NT2’nin okul çağında küçük bir çocuğu bulunmaktadır. Mahkeme bu hususu da dikkate almış ve kişinin suçunun kamu tarafından

188 Case C-131/12, paragraf 91-96.

189 Savage v. The Data Protection Commissioner, Anor, 2018, IEHC, 122.

190 Data Commissioner, Google win appeal over ‘right to be forgotten’, February 16, 2018, <https://www.irishtimes.com/news/crime-and-law/courts/high-court/data-commissioner-google-win-appeal-over-right-to-be-forgotten-1.3395053>

öğrenilmeye devam edilmesinde kamunun bir menfaatinin bulunmaması nedeniyle NT2'nin talebinin kabulüne karar vermiştir.¹⁹¹

GDPR'ın 95/46 sayılı Direktif'e oranla daha katı hükümler öngördüğü ve 17 nci maddede düzenlenen unutulma hakkının sadece arama motorlarına veya verinin yeniden listelenmesine yönelik olmadığı, tüm veriye ilişkin, kontrolör niteliğindeki şirketleri silme yükümlülüğü getirdiği belirtilmekte ve bu düzenlemelerin ifade özgürlüğü haklarına zarar verdiği de ifade edilmektedir.¹⁹² Bize göre de, GDPR 17 nci madde düzenlemesi, online ortama özgü unutulma hakkını genişletici niteliktedir. Ancak bu durum, veri koruma otoritelerinin ve mahkemelerin 17/3 maddesindeki istisnaları dengeye dayalı olarak yorumlamasına engel değildir. Her somut olayda, kişinin kamuya mâl olmuş bir kişi olup olmadığı, silinme talebine konu bilginin niteliği, kişinin bilginin yayılmasındaki tavrı, kamunun bu bilginin ulaşılabilir olmasındaki menfaati hususları dikkate alınarak ifade özgürlüğü ve bilgi edinme hakları ile özel hayatın gizliliği hakları arasında bir denge gözetilmeye çalışılmalıdır. GDPR'da bu yoruma izin vermektedir. GDPR'ın 153 üncü Gereğesinin son cümlesi, "*Her demokratik toplumda ifade özgürlüğü hakkının öneminin dikkate alınabilmesi için, ifade özgürlüğüne ilişkin kavramların, gazetecilik (journalism) gibi, geniş yorumlanması gereklidir.*" şeklinde düzenlenmiştir. Dolayısıyla bu kapsamda Facebook, Twitter gibi sosyal medya mecralarında yayımlanan ve kamuya düzenli olarak bilgi vermeyi amaçlayan içerik de gazetecilik amaçlı olarak değerlendirilebilecek ve muafiyetten faydalanabilecektir. GDPR'da istisnaların düzenlendiği maddelerde bu faaliyetleri yerine getirene göre değil, "*gazetecilik, akademik gibi*" faaliyetin niteliğine göre bir belirleme yapıldığından, 153 üncü Gereğ'e'nin son cümlesini de esas alarak geniş bir yorum yapmak yerinde olacaktır. Ayrıca 17 nci maddenin geniş anlamına rağmen arama motorlarının gerçekleştirdiği faaliyet dikkate alınarak arama motorlarına yönelik yükümlülüğün anahtar kelime sonucu çıkan sonuçlardan çıkarılma (delisted) şeklinde devam edeceği, bunun ise ifade özgürlüğü haklarına daha az zedeleyici olduğunu düşünüyoruz.

191 MCCARTHY Hugh, **Part I: the GDPR, freedom of expression and a right to remember, Data Protection Ireland**, V. 11, I. 3, 16 November, 2018 (s. 6-8)., <http://www.arthurcox.com/wp-content/uploads/2018/07/Part-1-the-GDPR-freedom-of-expression-and-a-right-to-remember-Hugh-McCarthy-Arthur-Cox.pdf>, s. 8.

192 MASNICK Mike, **Dear Europe: Please Don't Kill Free Speech in the name of 'Privacy Protection'**, May 8, 2017, <https://www.techdirt.com/articles/20170505/17475037310/dear-europe-please-dont-kill-free-speech-name-privacy-protection.shtml> (Son Erişim Tarihi: 15.09.2019)

b. Yasal Bir Yükümlülüğe Uyulması Amacıyla (for compliance with legal obligation)

GDPR'ın 17/3-b maddesinde yer alan bu türden bir istisnaya 95/46 sayılı Direktif'in 33 üncü Gerekçesinde de yer verilmiştir. Düzenleme ile AB üyesi ülkelerin ulusal hukuklarınca veya Birlik hukukunca, kişisel verinin işlenmesine ilişkin yasal bir yükümlülük bulunmaktaysa, bu işleme faaliyeti konusu bilginin silinmeye/unutulmaya konu olmaması amaçlanmıştır. Bu tür yasal işlemenin hukuka uygun olduğu GDPR'ın 6/1-c maddesinde belirtilmiştir. Örneğin kişilerin sabıka kayıtlarının işlenmesi bu türden bir kişisel veri işlemesidir. GDPR düzenlemesi bir AB mevzuatı olmakla, AB mevzuatı veya AB üyesi ülkeleri dışındaki üçüncü ülke hukuklarında yapılan düzenlemelere dayanan kişisel veri işlemleri bu madde istisnasından yararlanamayacaktır.

c. Kamu Yararı Çerçevesinde Yerine Getirilen Bir Görevin Yerine Getirilmesi veya Kontrolöre Verilen Resmi Bir Yetkinin Uygulanması Amacıyla (For The Performance Of A Task Carried Out In The Public Interest Or In The Exercise Of Official Authority Vested In The Controller)

GDPR'ın 17/3-b maddesinde yer alan düzenlemeye benzer bir istisnaya 95/46 sayılı Direktif'in 30 uncu Gerekçesinde ve 8/4 maddesinde de yer verilmiştir.

Kişisel verilerin işlenmesi, milli güvenlik, savunma, kamu güvenliği, suçların önlenmesi, soruşturulması, kovuşturulması, cezaların infaz edilmesi, ile bir AB üyesi devletin genel kamu yararı (general public interest) sebepleri ile sınırlandırılabilir (GDPR, m. 23/1, rec. 73). Elbette bu sınırlandırmaların AIHS ve Avrupa Temel Haklar Bildirgesi'ne uygun olması gerekir. Bu türden bir veri işleminin hukuka uygun olduğu GDPR'ın 6/1-e maddesiyle de güvence altına alınmıştır. Dolayısıyla sosyal medya şirketlerine, AB üyesi ülke ulusal veri koruma otoriteleri tarafından veya diğer kurumları tarafından verilen resmi işleme yetkisi çerçevesinde verilerin işlenmesi halinde, unutulma hakkı uygulanmayacaktır. Ancak bu yetkinin mutlaka amaçları belirtilmek kaydıyla yasalar ile tevdi şarttır (GDPR, rec. 45).

d. Halk Sağlığı Alanındaki Kamu Yararına Esas Sebepler (On The Grounds Of Public Interest In The Area Of Public Health)

GDPR'ın 9/1 maddesiyle kişisel verilerin ırk veya etnik köken, siyasi görüşler, dini/felsefi inançlar ya da sendika üyeliğinin ifşa edildiği şekilde işlenmesi veya bir gerçek kişinin kimlik teşhisinin yapılması amacıyla genetik/biyometrik verilerin ya da sağlık ile ilgili verilerin veya bir gerçek

kişinin cinsel yaşamı ve eğilimine ilişkin verilerin işlenmesinin yasak olduğu düzenlenmiştir. Bununla birlikte sağlığa yönelik ciddi sınır ötesi tehditlere karşı koruma sağlanması veya sağlık hizmetleri, tıbbi ürünler ya da tıbbi cihazlara ilişkin yüksek kalite ve emniyet standartları sağlanması gibi halk sağlığı (public health) alanında kamu yararına yönelik işleme faaliyetlerine bu yasak uygulanmayacaktır. Ancak bunun için mesleki gizlilik başta olmak üzere veri sahibinin hakları ve özgürlüklerine ilişkin güvence sağlanması, uygun spesifik tedbirlerin alınması şart kılınmıştır (GDPR, m. 9/2-i).

Bu düzenlemeyle uyumlu olarak unutulma hakkının uygulanmayacağı hallerden birisi de 17/3-c düzenlemesi ile halk sağlığı alanındaki kamu yararı sebeplerinden dolayı kişisel verilerin işlenmesi durumunda, unutulma/silme hakkı uygulanmayabilecektir.

GDPR'ın 4/15 inci maddesiyle sağlıkla ilgili veriler sağlık hizmetlerinin sağlanması da dahil olmak üzere bir gerçek kişinin sağlık durumuyla ilgili bilgilerin açıklandığı ve söz konusu gerçek kişinin fiziksel veya ruhsal sağlığına ilişkin kişisel verilerdir ve korunmaya değer kişisel veri kategorilerinden birini oluşturur.

Bununla birlikte konulan bu istisnai düzenlemeler nedeniyle 'halk sağlığı alanındaki kamu yararı' esas alınarak kişisel verilerin işlenmesi mümkündür. Bu tür bir durum olduğu, kontrolör/işleyici tarafından ortaya konulmalıdır. Bunun için gerekli olduğu hallerde ulusal sağlık otoritelerinden ve Dünya Sağlık Örgütü'nden de bilgi/belge sağlanması mümkündür.

e. Kamu Yararına Arşivleme Amaçları (For Archiving Purposes In The Public Interest)

Kamu yararına arşivleme amaçları ile tutulan kayıtlar da GDPR kapsamında verilerin işlenmesine ilişkin istisnalar arasında kabul edilmiştir (GDPR, m. 5/1-e, 9/2-j, 89/1). Bu durum aynı zamanda GDPR'ın 17/3-d maddesi uyarınca unutulma hakkının uygulanmayacağı haller arasında sayılmıştır.

Kamu yararına arşivleme amaçları, bilimsel veya tarihi araştırma amaçları ya da istatiki amaçlar doğrultusunda işleme faaliyeti GDPR uyarınca veri sahibinin hakları ve özgürlükleri açısından uygun güvencelere tabi kabul edilmiştir (GDPR, m. 89/1). Bu tür kayıtları arşivleyen kamu/özel organizasyonlarının genel kamunun yararı için kalıcı değer kayıtlarının edinilmesi, korunması, değerlendirmesi, düzenlenmesi, açıklanması, iletilmesi, yayılması ve erişimi gibi konularda yasal yükümlülüğe sahip olması gerekir (GDPR, rec. 158). Bu istisnadan

çok çeşitli gruplar faydalanabilir: şirketler, kamu kurumları, gönüllülük esasına göre hareket eden sivil toplum oluşumları gibi. Önemli olan arşivin niteliğinden çok arşivi tutan kurumun GDPR'ın 158 inci gerekçesine uygun olarak yetkilendirilmiş olmasıdır.¹⁹³

Üye devletler, diğer bazı konularda da kişisel bilgilerin arşivleme amaçlı işlenmesine izin verebilecektir. Bu konulara örnek olarak eski totaliter devlet rejimleri altındaki politik davranışlar, soykırım, holokost veya savaş suçları gibi insanlığa karşı suçlara ilişkin spesifik bilgiler sağlanması amacıyla arşivlemeye izin verildiği haller gösterilmiştir (GDPR, rec. 158).

Arşivleme hizmetinde bulunan organizasyonlar bu istisnadan yalnızca arşivlemeye esas bilgiler açısından yararlanırlar. Arşiv servisleri tarafından kayıt edilen diğer tüm kişisel bilgiler örneğin kütüphane, konferans ve eğitim faaliyetlerine gelen öğrencilerin kişisel verileri gibi, GDPR kuralları kapsamında korumaya değer olacaktır.¹⁹⁴

Bir diğer önemli nokta, kamu yararına arşivleme amaçlı istisna sadece bu amaç ile sınırlı olarak (GDPR, m. 5/1-b) ve bu arşivlemenin gerektirdiği en az seviyede veri işleme ilkesine uygun olarak (data minimisation, GDPR, m. 5/1-c) kullanılmalıdır. Bu husus 17/3-d maddesinde, “unutulma hakkının kullanılmasının, ilgili işleme amaçlarının sağlanmasını imkansız hale getirmesi veya sağlanmasına ciddi şekilde zarar vermesinin muhtemel olduğu ölçüde (in so far as ...likely to render impossible or seriously impair the achievement of the objectives of that processing)” şeklinde ifade edilmiştir. Dolayısıyla eğer kişisel verinin silinmesi halinde kamu yararına arşivleme hizmeti imkansız hale gelmiyor veya ciddi şekilde zarar görmüyor ise silme işlemi gerçekleştirilmelidir. Bu ölçütler çerçevesinde, bireylerin unutulma/silme hakkı taleplerinin de olumlu karşılanmaması mümkün olacaktır.

AİHM'de 28 Haziran 2018 tarihinde karara bağlanan bir uyuşmazlıkta¹⁹⁵ kişisel bilgilerin internette yayımlanması nedeni ile AİHS kapsamında başvuruda bulunulup bulunulamayacağı ile tarihsel araştırma ve bilgi edinme kapsamında internet arşivlerinin önemine dikkat çekilmiştir. Söz

193 European Archives Group, Guidance on Data Protection for Archive Services, October 2018, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/eag_draft_guidelines_1_11_0.pdf, s. 10. (Son Erişim Tarihi: 19.03.2019)

194 European Archives Group (EAG), Guidance on Data Protection for Archive Services, EAG Guidelines on the implementation of the General Data Protection Regulation in the archive sector, October 2018, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/eag_draft_guidelines_1_11_0.pdf, s. 11.

195 Court of Human Rights, Fifth Section, Case of ML. and WW v. Germany, 60798/10 ve 65599/10, June 28, 2018, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-184438> Karar Fransızca verilmiştir.

konusu başvuru Almanya'da meşhur bir aktör olan 64 yaşındaki Walter Sedlmayr'ın 14 Temmuz 1990 tarihinde bir cinayet sonucu öldürülmesinin ardından Wolfgang Werle ve Manfred Lauber isimli iki üvey kardeşin bu cinayet nedeniyle tutuklanmasının ardından 2007 ve 2008 yıllarında şartlı tahliye edilmeleri sonrasında, kendileriyle ilgili haberlerin internette yer almamasına ilişkin talepleri üzerine verilen karara ilişkindir. Almanya Federal Mahkemesi (Bundesgerichtshof), farklı yerel mahkemelerin kararlarına ilişkin olarak kamuoyunun ilgisine mâl olmuş bir cinayet nedeniyle geçmişte yapılan haberlerin, yeni bir haber olmadığına ilk bakışta anlaşılması halinde ve potansiyel okuyucuların ilgili haberlere ulaşmalarının arşivden mümkün olduğu durumlarda, bu tür haberlerin internette ve tarihi hafızalardan silinmesi için yeterli sebeplerin mevcut olmadığına karar vermiştir. Bu nedenle talepleri reddedilen iki kardeş 15 ve 29 Ekim 2010 tarihlerinde AİHS'in 8 inci maddesinde düzenlenen özel hayatın gizliliği haklarının ihlal edildiği iddiasıyla AİHM'e başvuruda bulunmuşlardır.

AİHM'e göre Sözleşme'nin 8 inci maddesinde düzenlenen 'özel yaşam' kavramı sınırlayıcı değil, geniş bir kavramdır ve kişinin kendi rızası bulunmaksızın basılı bulunan ve yayımlanmakta olan kişisel bilgileri de içerir.¹⁹⁶ Bununla birlikte, 8 inci maddenin ihlal edildiğinin kabulü için kişisel itibara yönelik saldırının belirli bir ciddiyet derecesinde olması ve zarar verici nitelik taşıması şarttır. Ayrıca cezai suçlara ilişkin itibara zarar verici içerik katlanılabilir kabul edilmelidir.¹⁹⁷ AİHM'e göre bu tür bir ihlal iddiası bir taraftan başvuru sahiplerinin özel yaşam haklarına saygı ile davaya müdahil olarak katılan radyo istasyonu ile basın kuruluşlarının ifade özgürlüğü hakları ile kamunun bilgi edinme hakları arasında uygun bir denge bulunmasını gerektirmektedir. AİHM'e göre, yargı önüne taşınmış konuların bu alandaki uzmanlık dergilerinde veya basında ya da kamuoyunda tartışılmayacağı söylenemez. Medyanın bu tür bilgi ve fikirleri iletme rolü ile kamunun bu bilgiye ulaşma hakkı birbirini tamamlamaktadır. Aksinin kabulü, basının vazgeçilmez rolü olan bekçi (watchdog) rolünü yerine getirmesini engelleyecektir.¹⁹⁸ Basının bu birincil rolüne ek olarak daha önce yayımlanmış bilgilerden arşivler oluşturma ve bu arşivleri kamuya açık halde tutma gibi önemli bir yan işlevi daha bulunmaktadır. Bu kapsamda internet üzerindeki arşivlerin kamuoyu için ulaşılabilir kılınmasının, haberlerin ve bilgilerin korunmasına büyük katkıda bulunduğu açıktır. Dijital arşivler de,

196 Case of ML. and WW v. Germany, 60798/10 ve 65599/10, paragraf 6.

197 Case of ML. and WW v. Germany, 60798/10 ve 65599/10, paragraf 88.

198 Case of ML. and WW v. Germany, 60798/10 ve 65599/10, paragraf 89.

öğretme ve tarihsel araştırmalar için değerli bir kaynaktır.¹⁹⁹ İnternette yayınlanmış kişisel bilgilerin kişinin özel hayatı açısından taşıdığı risk ve önem kabul edilirken, bu bilgilerin dijital bir arşiv olarak kamunun geçmiş ve gelecekteki olayları öğrenmek ve günümüz tarihi açısından taşıdığı değerin de yadsınamayacağı belirtilmiştir. İnternet arşivinde başvurularla ilgili yer alan haberlerin içeriği de, başvuranların kişilik haklarına zarar verme amaçlı değildir. Bu bilgilerin dolaşımı da sınırlı düzeydedir. AİHM, internette yer alan bir bilginin sürekli erişilebilir olduğunun farkında olmakla birlikte, başvuranların bu hususta arama motorlarına bir başvuruda bulunmadığını tespit etmiştir. Sonuç olarak AİHM, Alman Federal Mahkemesi kararının yerine geçecek bir karar tesis etmeye gerek duymamış ve başvuranların 8 inci maddede dzenlenen haklarının ihlal edilmediğine karar vermiştir.²⁰⁰

f. Bilimsel veya Tarihi Araştırma Amaçları ya da İstatistiki Amaçlar Doğrultusunda (For Scientific Or Historical Research Purposes Or Statistical Purposes)

Bilimsel veya tarihi araştırma amaçları ya da istatistiki amaçlar doğrultusunda tutulan kayıtlar da GDPR kapsamında verilerin işlenmesine ilişkin istisnalar arasında kabul edilmiştir (GDPR, 5/1-e, m. 9/2-j, 89/2). Bu durum aynı zamanda GDPR'in 17/3-d maddesi uyarınca unutulma hakkının uygulanmayacağı haller arasında sayılmıştır.

Kamu yararına arşivleme amaçları, bilimsel veya tarihi araştırma amaçları ya da istatistiki amaçlar doğrultusunda işleme faaliyeti GDPR uyarınca veri sahibinin hakları ve özgürlükleri açısından uygun güvencelere tabi kabul edilmiştir (GDPR, m. 89/1).

Veri toplanması sırasında, bilimsel araştırma amaçlı kişisel veri işlemenin amacını belirlemek mümkün olmayabilecektir. Bu nedenle, veri sahipleri, bilimsel araştırma için kabul görmüş etik standartlara uygun olarak bilimsel araştırmaların belli alanlarına rıza göstermeleri gerekir. Ayrıca veri sahiplerinin, yalnızca belirli araştırma alanlarına veya bölümlerine, bilimsel araştırmanın amaçları ile orantılı şekilde izin verebilmesi de mümkün olmalıdır (GDPR, rec. 33). Bununla birlikte bilimsel araştırma için kabul görmüş etik standartlar konusunda da bir netlik bulunmamaktadır. Bu alanda yeni dijital etik ilkelerin oluşturulması çabaları da bulunmaktadır.²⁰¹

199 Case of ML. and WW v. Germany, 60798/10 ve 65599/10, paragraf 90.

200 Case of ML. and WW v. Germany, 60798/10 ve 65599/10, paragraf 116.

201 EDPS starts work on a New Digital Ethics, 28 January 2016, https://edps.europa.eu/sites/edp/files/edpsweb_press_releases/edps-2016-05-edps_ethics_advisory_group_en.pdf

GDPR kapsamında bilimsel araştırma kapsamı da teknolojik gelişim ve ispat, temel araştırma, uygulamalı araştırma ve özel olarak finanse edilen araştırmalar dahil olmak üzere geniş olarak yorumlanmaktadır (GDPR, rec. 159). Bilimsel araştırma amaçları, halk sağlığı alanındaki kamu yararına yapılan çalışmaları da içermektedir.

g. Yasal İddialarda Bulunulması, Uygulanması veya Savunulması Açısından (For The Establishment, Exercise Or Defence Of Legal Claims)

GDPR'ın 17/3-e maddesinde unutulma hakkının uygulanmayacağı hallerden sonuncusu yasal iddialarda bulunulması, yasal iddiaların uygulanması ve savunulması olarak belirtilmiştir. Bu ifadelere GDPR'da spesifik durumlara özgü derogasyonların düzenlendiği 49 uncu maddede yer verilmiştir. Buna göre üçüncü bir ülkeye veya uluslararası bir kuruluşa veri transferi hallerinden bir tanesi de transferin yasal iddialarda bulunulması, bu iddiaların uygulanması veya savunulması açısından gerekli olması halidir (GDPR, m. 49/1-e). GDPR'ın 111 inci Gereğesinde, transferin yapılma hallerine ilişkin olarak şu husus belirtilmiştir: Transfer, yargısal, idari veya mahkeme dışı herhangi bir prosedür kapsamında gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılmaksızın, örneğin düzenleyici kurumlar nezdindeki prosedürler de dahil olmak üzere, yasal bir talep veya sözleşmeye dayalı bir talep ile kesintili meydana gelse de gerekli olarak nitelendirilmiş ise, bu takdirde veri üçüncü bir ülkeye veya uluslararası kuruluşa transfer edilebilecektir. Dolayısıyla yasal talep (legal claim), yargısal, idari, mahkeme dışı veya düzenleyici kurumlar (regulatory bodies) kaynaklı olarak doğabilecektir. Ayrıca cezai veya idari nitelikte olabilecektir. Bu nedenle 'yasal talep/iddia (legal claims)' ifadesini geniş olarak yorumlamak gerekmektedir.

GDPR'da yasal dayanak (legal basis) veya yasal önlem (legislative measure) ifadesinden de, sadece bir parlamento tarafından kabul edilen yasama eylemi sonucu oluşan yasal metinlerin anlaşılacağı, 'açık (clear)' ve 'kesin (precise)' niteliği taşıyan, ayrıca hedef aldığı kişiler için öngörülebilir (foreseeable) olan CJEU ve AİHM içtihatlarına uygun metinleri de kapsayacağı belirtilmiştir (GDPR, rec. 41).

SONUÇ

95/46 sayılı Direktif 24 Ekim 1995 tarihinde kabul edildiğinde, internet ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeler bugünkünün çok uzağındaydı. 1995 yılında dünya nüfusunun yalnızca % 0,4'ü internet kullanıcısı idi. Ülkemizde ise o dönemler kullanıcı sayısı sadece binlerle ifade

ediliyordu.²⁰² Arama motorlarının öncüsü Lycos 1994, Altavista ve Yahoo ise 1995 yılında 95/46 sayılı Direktif'in kabul edilmesinden kısa süre önce faaliyete geçmişlerdir. İnternette önemli bir değişimi getirecek Google ise o tarihlerde henüz yoktur.²⁰³ 1994 yılında yalnızca 3.000 olan web sitesi sayısı unutulma hakkında ilişkin CJEU kararının verildiği 2014 yılında 1 milyar olmuştur. Günümüzde ise dünya üzerinde yaşayan 7.7 milyar insanın 4.3 milyarının internet kullanıcısı olduğu, 2.7 milyar kişinin akıllı telefon kullandığı, her gün 2.5 ketilyon²⁰⁴ baytlık verinin oluşturulduğu, sadece son 2 yılda, toplam verinin % 90'ı kadar verinin yeniden oluşturulduğu bir çağı yaşamaktayız.²⁰⁵ 2012 yılında Davos'ta yapılan Dünya Ekonomik Forumu'nda tıpkı para, altın gibi varlıklara ek olarak, yeni bir ekonomik değer olarak 'büyük veri' den bahsedilmiştir.²⁰⁶ 2011 yılında ABD'de 17 endüstri sektöründen 15'inden şirket başına düşen veri miktarı, ABD'nin Kongre Kütüphanesi'nin sakladığı 235 terabayt²⁰⁷ veriden daha büyük olduğu açıklanmıştır. Tüm dünya üzerindeki verinin % 90'ının son iki yılda üretildiği belirtilmektedir.²⁰⁸ Büyük veri (big data) ile birlikte günümüzde asla ölçülemeyen, saklanamayan, analiz edilemeyen ve paylaşılamayan şeylerin büyük çoğunluğu verileştirilmeye başlanmıştır. Büyük veri genel olarak kullanılan programların saklama, yönetme ve işleme kapasitesinin ötesindeki veri kümelerini anlatmak kullanılan bir terimdir.²⁰⁹ Büyük veri problemi nedeniyle şirketlerin sahip oldukları verinin ancak % 12'sini analize edebildikleri belirtilmektedir. Büyük veri problemi sadece şirketler açısından çözülmesi ve yönetilmesi gereken

202 Ülkemizde internet tarihi ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Soysal, age., s. 225-228.

203 Arama motorları için bkz. Soysal, Domain Name Law, s. 84-87.

204 Quin-tillion, 10 üzeri 18'e eşit büyük sayıyı ifade eder. Bkz. <http://www.math.com/tables/general/numnotation.htm>

205 Rakamlar için bkz. Internet Worldstats, <https://www.internetworldstats.com/>; Number of Smartphone Users Worldwide from 2014 to 2020, <https://www.statista.com/statistics/330695/number-of-smartphone-users-worldwide/>; How Much Data Do We Create Every Day? The Mind-Blowing Stats Everyone Should Read, May 21, 2018, <https://www.forbes.com/sites/bernardmarr/2018/05/21/how-much-data-do-we-create-every-day-the-mind-blowing-stats-everyone-should-read/#982e2ca60ba9> (Son Erişim Tarihi: 20.03.2019)

206 World Economic Forum, Big Data, Big Impact: New Possibilities for International Development, 2012, http://www3.weforum.org/docs/WEF_TC_MFS_BigDataBigImpact_Briefing_2012.pdf (Son Erişim Tarihi: 20.03.2019)

207 Dijital bilgide kullanılan 10 üzeri 12'ye eşit 1 trilyon baytlık büyüklüğü ifade eder. Bkz. <https://en.wikipedia.org/wiki/Terabyte>

208 Büyük veri ile ilgili rakamlar için bkz. 10 Eye-opening Stats About the Growth of Big Data, August 20, 2018, <https://www.attunity.com/blog/10-eye-opening-stats-about-the-growth-of-big-data/> (Son Erişim Tarihi: 20.03.2019)

209 DOĞAN Korcan; ARSLANTEKİN Sacit, Büyük Veri: Önemi, Yapısı ve Günümüzdeki Durum, **Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**, 56, (1), 2016 (s. 15-36), s. 22.

bir olguya değil, her gün sayısız veri bombardımanına tutulan birey açısından da sağlıklı, dengeli ve saygınlığını sağlayıcı bir duruma olan ihtiyacı işaret etmektedir. İnternetteki bilgi sadece erişilebilir (accessible) değil, aynı zamanda da ölümsüz (eternal) olarak nitelendirilmiştir.²¹⁰ Bu yüzden bireyin, bu yeni dönemde kendisine ait bilgilerinin geleceğini belirleme hakkı her zamankinden daha zor ve önemli hale gelmiştir.

25 Mayıs 2018 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa Birliği'nin Genel Veri Koruma Tüzüğü'nü de bu çerçevede okumak ve değerlendirmek gerekir. GDPR, veri koruma rejiminin elden geçirilmesi ve modernleştirilmesidir. Bireyler açısından yeni koruma ve güvence mekanizmaları getiren bu yeni araç, her gün sayısız veri işleyen, depolayan ve kullanıcılara sunan şirketler açısından ise yeni yükümlülükler getirmektedir. Üstelik GDPR'ın genişleyen uygulama alanı nedeniyle sadece AB şirketleri değil, AB dışındaki şirketler açısından da bu yeni duruma uyum sağlamak zorunlu bir hâl almıştır.

Veri kontrolörü/işleyicisi şirketler açısından yeni dönemde en önemli ilke bize göre kişisel verilerin işlendikleri amaçla kıyaslandığında yeterli, yerinde ve gerekli olan kadar işlenmesini ifade eden asgari düzeyde veri işlenmesi ilkesi olacaktır. Bunun dışında şirketler kişisel veri ihlalinin haberdar olduğu andan itibaren kural olarak 72 saat içinde ihlali denetim otoritesine bildirmekle yükümlü kılınmışlardır. Veri kontrolörlerinin verinin işlenmesine ilişkin rızanın verildiğini ispat ile yükümlü olmaları da artan sorumluluğun bir diğer yönünü ifade etmektedir. Şirketler GDPR 17 nci maddesinde düzenlenen unutulma hakkının da sorumlusu olabilecektir. Bize göre GDPR'ın 17/1 maddesiyle sayılan geniş kapsamlı haller nedeniyle yeni durumda unutulma hakkının da uygulama alanı genişlemiştir. Ayrıca 17/2 maddesiyle benimsenen aynı verileri işleyen diğer kontrolörlerin de bilgilendirilmesi ve onların söz konusu verileri silmekle yükümlü olması hakkın kapsamını önemli ölçüde genişletmektedir. Bununla birlikte 17/3 maddesindeki istisnalar ile hakkın dengeye dayalı uygulamasının temin edilmesi amaçlanmıştır. Burada unutulma hakkının 'gerekli olduğu ölçüde uygulanmayacağı' şeklindeki vurgu da dengeye dayalı yaklaşımı vurgulamaktadır.

GDPR'ın 83 üncü maddesiyle benimsenen ağır idari para cezaları da dikkate alındığında, şirketlerin GDPR uyumluluğunun sağlanmasının önemi daha açık şekilde ortaya çıkmaktadır.

210 ALESSI Stefanie, *Ethernal Sunshine: The Right to be Forgotten in the European Union after the 2016 General Data Protection Regulation*, Emory International Law Review, V. 32, 2017 (s. 145-171)., http://law.emory.edu/eilr/_documents/volumes/32/1/alessi.pdf, s. 155.

Dijital çağ, bilgiye nasıl erişileceği ve kullanılacağına ilişkin tüm bilinenleri değiştirmiştir. Amerikalı iletişim uzmanları Jerry Berman ve Deirdre Mulligan 1999 yılında yazdıkları makalede, mahremiyetimizi etkileyen üç önemli gelişme yaşandığından bahsederler:²¹¹ i. Bilgi oluşturulmasında ve toplanmasındaki muazzam artış ile birlikte bireyin nerdeyse her modern etkileşiminin kayıt altına alınması, ii. Veri pazarının küreselleşmesi ve her bireyin bu büyük veriyi karşılaştırıp, incelemesi imkanına sahip olması, iii. Dijital verinin korunmasına yönelik kontrol mekanizmalarının bulunmaması.

Bu süreç, milenyum ile birlikte inanılmaz bir ivme ile artmıştır. Birey kendi mahremiyetine ilişkin kontrolsüz depolanan, yayılan ve değiştirilen bu veri üzerinde her zamankinden daha çaresiz kalmıştır. İşte, unutulma hakkının bireyin bu çaresizliğine karşı kendi verileri üzerinde kontrol hakkının yeniden tesisi için icat edilmiş bir hak olduğu iddia edilmektedir.²¹²

Bize göre, unutulma/silinme hakkı, bireyi yeni dijital çevreye intibak ettirmeye yönelik bir çaba olarak değerlendirilmelidir. Şirketler ise bu sorun yumağının tam orta yerinde durmaktadırlar. Çünkü bir yandan kendi faaliyetlerini icra ederek kâr maksimizasyonunu sağlamaya çalışmaları, öte yandan yeni ortaya çıkan fırsatları değerlendirmeye çalışmaları, bunları yaparken de yeni mevzuat konseptine uyum sağlamaları gerekmektedir. GDPR ile getirilen yükümlülükler bu açıdan önem taşımaktadır.

211 BERMAN Jerry; MULLIGAN Deirdre, **Privacy in the Digital Age: Work in Progress**, Nova Law Review, V. 23, 1999 (s.551-582), <https://scholarship.law.berkeley.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3132&context=facpubs>, s. 554 vd.

212 CAMPOSECO Juan Estheiman Amaya, **The Right To Be Forgotten: A Descriptive Overview of the Right To Be Forgotten**, Universitat Pompeu Fabra, Barcelona, Bachelor's Final Dissertation, 2017, s. 5. (<https://repositori.upf.edu/bitstream/handle/10230/33160/AmayaCamposecoTFG.pdf?sequence=1&isAllowed=y>)

KAYNAKLAR

Kitap ve Makaleler

AKGÜL, Mustafa; **İnternet, Sunucu Araçları ve Yönetimi**, Bilkent Üniversitesi, Ankara 1999.

ALESSI, Stefanie; **Ethernal Sunshine: The Right to be Forgotten in the European Union after the 2016 General Data Protection Regulation**, Emory International Law Review, V. 32, 2017 (s. 145-171)., http://law.emory.edu/eilr/_documents/volumes/32/1/alessi.pdf

ALIGHIERI, Dante; **Divine Comedy, Purgatorio**, Translator: Robert Hollander Jean Hollander, Doubleday Publishing, 2004, New York.

ALIGHIERI, Dante; İlahi Komedyâ, Türkçesi: Rekin Teksoy, Oğlak, 2011.

BARBAS, Samantha; **The Sidis Case and the Origins of Modern Privacy Law**, Columbia Journal of Law & The Arts, 36 (1), 2012 (s. 21-69), <https://papers.ssrn.com>

BERG, Manfred; GEYER, Martin H.; **Two Cultures of Rights, The Quest for Inclusion and Participation in Modern America and Germany**, Cambridge 2002. <https://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=9>

BERMAN, Jerry; MULLIGAN, Deirdre; **Privacy in the Digital Age: Work in Progress**, Nova Law Review, V. 23, 1999 (s.551-582), <https://scholarship.law.berkeley.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3132&context=facpubs>

BHATIA, Punit; **Contents of Data Protection Policy according to GDPR**, <https://advisera.com/eugdpracademy/knowledgebase/contents-of-the-data-protection-policy-according-to-gdpr/> (Son Erişim Tarihi: 18.03.2019)

BLANCHETTE, Jean-François; JOHNSON, Deborah G.; **Data Retention and the Panoptic Society: The Social Benefits of Forgetfulness**, The Information Society, 18:1, 2002, <http://www.dourish.com/classes/readings/Blanchette-Forgetfulness.pdf>

BRIMBLECOMBE, Fiona; PHILLIPSON, Gavin; **Regaining Digital Privacy? The New 'Right to be Forgotten' and Online Expression**, Canadian Journal of Comparative and Contemporary Law, 4 (1), 2018 (s. 1-66), <http://dro.dur.ac.uk/25618/1/25618.pdf>

CAMPOSECO, Juan Estheiman Amaya; **The Right To Be Forgotten: A Descriptive Overview of the Right To Be Forgotten**, Universitat Pompeu Fabra, Barcelona, Bachelor's Final Dissertation, 2017, <https://repositori.upf.edu/bitstream/handle/10230/33160/AmayaCamposecoTFG.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

CONLEY, Chris; **The Right to Delete**, Association for the Advancement of Artificial Intelligence-AAAI Spring Symposium Series, 2010, <https://www.aaai.org/ocs/index.php/SSS/SSS10/paper/viewFile/1158/1482>

PITTRICH, Stefan; KOERNER, Thomas; **The Combined Census Model in Germany, Origins, Lessons Learned and Future Perspectives**, United Nations Economic Commission for Europe, Conference for European Statisticians, Nineteenth Meeting, 4-6 October 2017, <https://www.unece.org/fileadmin/DAM/stats/documents/>

DOĞAN, Korcan; ARSLANTEKİN, Sacit; **Büyük Veri: Önemi, Yapısı ve Günümüzdeki Durum**, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 56, (1), 2016 (s. 15-36).

ELLIMAN, Dave; **GDPR: It is time to rethink your approach to privacy**, August 11, 2017, <https://www.thoughtworks.com/insights/blog/gdpr-it-s-time-rethink-your-approach-privacy>

EUGENIA, Politou; EFTHIMIOS, Alepis; CONSTANTINOS, Patsakis, **Forgetting personal data and revoking consent under the GDPR: Challenges and proposed solutions**, Journal of Cybersecurity, V. 4, I. 1, March 2018, <https://academic.oup.com/cybersecurity/article/4/1/tyy001/4954056>

GÜLENER, Serdar; **Dijital Hafızadan Silinmeyi İstemek: Temel Bir İnsan Hakkı Olarak "Unutulma Hakkı"**, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 102, Eylül-Ekim 2012 (s. 219-240).

HEILWEIL,, Rebecca; **How Close is an America Right-to-Be Forgotten,,** 4 March, 2018, <https://www.consumerwatchdog.org/news-story/how-close-american-right-be-forgotten>

HERLOCKER, Jack; **Stacy Snyder and the Untruth That Won't Die**, September 22, 2015, <https://medium.com/@jherlocker/stacy-snyder-and-the-untruth-that-won-t-die-549c2f525661>

HERMAN,, S. Edward, CHOMSKY, Noam; **Kitle Medyasının Ekonomi Politikası: Rızanın İmalatı**, Türkçesi: Ender Abadoğlu, Aram Yayıncılık, Mart 2006.

HERT, Paul de; CZERNIAWSKI, Michal; **Expanding the European data protection scope beyond territory: Article 3 of the General Data Protection Regulation in its wider context**, International Data Privacy Law, V. 6, No. 3, 2016 (s. 230-243).

HOUSER, Kimberly A.; VOSS, W. Gregory; **GDPR: The End of Google and Facebook or a new Paradigm in Data Privacy**, July 2018, University of Richmond School of Law, Journal of Law and Technology, 25, (1), 2018 (s. 1-67).

JAMALI, R. Hamid; NICHOLAS, David; HERMAN, Eti; **Scholarly Reputation in the Digital Age and the Role of Emerging Platforms and Mechanisms**, Research Evaluation, Oxford, 2016 (s. 37-49).

KELLER, Daphne; **The Right Tools: Europe's Intermediary Liability Laws and the EU 2016 General Data Protection Regulation**, Berkeley Technology Law Journal, 287, V. 33, 2018, (s. 287-364), http://btlj.org/data/articles2018/vol33/33_1/Keller_Web.pdf

KLIMAS, Tadas; VAICIUKAITE, Jurate; **The Law of Recitals in European Community Legislation**, ILSA Journal of International & Comparative Law, V. 15, 2008, https://www.researchgate.net/publication/228152770_The_Law_of_Recitals_in_European_Community_Legislation

KODDE, Claudia; **Germany's Right to be Forgotten'-between the freedom of expression and the right to informational self-determination**, International Review of Law, Computers & Technology, V. 30, I. 1-2, 2016 (s. 17-31).

KUCZERAWY, Aleksandra; AUSLOOS, Jef; **From Notice-and-Takedown to Notice-and-Delict: Implementing Google Spain**, Colorado Technology Law Journal, V. 14:2, 2016 (s. 219-258), <https://core.ac.uk/download/pdf/45291251.pdf>

KUNER, Christopher; **The European Commission's Proposed Data Protection Regulation: A Copernican Revolution in European Data Protection Law**, Privacy and Security Law Report, June 2012, http://robertgrzeszczak.bio.wpia.uw.edu.pl/files/2012/12/Kuner_A-Copernican-Revolution-in-European-Data-Protection-Law.pdf

KÜZECİ, Elif; **İstatistikî Birimler ve Bilgilerin Geleceğini Belirleme Hakkı**, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, İnsan Hakları Yıllığı, C. 32, 2014 (s. 53-75).

LAUTH, Mechtild; **Thematic Legal Study on assesment of data protection measures and relevant institutions in Germany**, February 2009, <https://fra.europa.eu/sites/default/files/role-data-protection-authorities-2009-de.pdf>

MASNICK, Mike; **Dear Europe: Please Don't Kill Free Speech in the name of 'Privacy Protection'**, May 8, 2017, <https://www.techdirt.com/articles/20170505/17475037310/dear-europe-please-dont-kill-free-speech-name-privacy-protection.shtml>

MCCARTHY, Hugh; **Part I: the GDPR, freedom of expression and a right to remember**, Data Protection Ireland, V. 11, I. 3, 16 November, 2018 (s. 6-8), <http://www.arthurcox.com/wp-content/uploads/2018/07/Part-1-the-GDPR-freedom-of-expression-and-a-right-to-remember-Hugh-McCarthy-Arthur-Cox.pdf>

MIYASHITA; Hiroshi; **The Right to be Forgotten and Search Engine Liability**, Brussels Privacy Hub, Working Paper, V. 2, No. 8, December 2016, <https://brusselsprivacyhub.eu/BPH-Working-Paper-VOL2-N8.pdf>

NEVILLE, Andrew; **Is it a Human Right to be Forgotten, Conceptualizing the World View**, Santa Clara Journal of International Law, V. 15, I. 2, 2017, (s. 157-172), <https://digitalcommons.law.scu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1221&context=scujil>

NORDHAUS, Jamie E.; **Celebrities' Rights to Privacy: How Far Should the Paparazzi Be Allowed to Go?**, The Review of Litigation, Vol. 18:2, 1999 (s. 285-315), https://www.jumpjet.info/Emergency-Preparedness/Disaster-Mitigation/Civil/Celebrities_Rights_to_Privacy.pdf

O'HARA, Kieron; SHADBOLT, Nigel; HALL, Wendy; **A Pragmatic Approach to the Right to Be Forgotten**, Global Commission on Internet Governance, Paper Series: 26, March 2016, https://www.cigionline.org/sites/default/files/gcig_no26_web.pdf

ÖNCÜ ARSLAN, Gülay; **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Özel Yaşamın Korunması Hakkı**, Beta, Mart 2011.

PANAGOPOULOU-KOUTNAZI, Fereniki; **The Right to be Forgotten in the Digital Era**, June 2012, [https://icil.gr/download.php?fen=years/2012/downloads/speakers/043-panagopoulou-koutnatzi-ful_text-en-v001%20\(1\).pdf](https://icil.gr/download.php?fen=years/2012/downloads/speakers/043-panagopoulou-koutnatzi-ful_text-en-v001%20(1).pdf)

POLITOU, Eugenia; ALEPIS, Efthimios; PATSAKIS, Constantinos; **Forgetting personal data and revoking consent under the GDPR: Challenges and proposed solutions**, Journal of Cybersecurity, V. 4, I. 1, January 2018, <https://academic.oup.com/cybersecurity/article/4/1/tyy001/4954056>

POLLMAN, Elizabeth; **A Corporate Right to Privacy**, Minnesota Law Review, 99:27, 2014 (s. 27-88), http://www.minnesotalawreview.org/wp-content/uploads/2014/12/Pollman_MLR1.pdf

PROSSER, William; **Privacy**, California Law Review, Vol. 48, No. 3, 1960 (s. 383-423), http://www.californialawreview.org/assets/pdfs/misc/prosser_privacy.pdf

ROBERT Madge, **Five Loopholes in the GDPR**, August 27, 2017, <https://medium.com/mydata/five-loopholes-in-the-gdpr-367443c4248b>

ROSEN, Jeffrey; **The Web Means the End of Forgetting**, July 21, 2010, <https://www.nytimes.com/2010/07/25/magazine/25privacy-t2.html>

SCOLNICOV, Anat; **Lifelike and Lifeless in Law: Do Corporations Have Human Rights**, University of Cambridge Faculty of Law Research, Paper No. 13/2013, <https://papers.ssrn.com>

SEZEN, Engin; **Binbir Gece Masalları, Tüccar Hasan,,** Gonca Yayınları, İstanbul 2002.

SOYSAL, Tamer; İnternet Alan Adları Hukuku (Domain Name Law), Adalet, Eylül 2014, s. 215-236. **(Kısaltması: Soysal, Domain Name Law)**

SOYSAL, Tamer; İnternet Alan Adlarının 'Hak' Niteliği ve AİHM'in Paeffgen v. Almanya Kararı Çerçevesinde Alan Adları Üzerinde Mülkiyet Hakkı Tesisi, Adalet Bakanlığı, **Adalet Dergisi**, S. 54, Ocak 2016 (s. 1-25), <http://www.yayin.adalet.gov.tr/adaletdergisi/54.sayi/3.pdf>

SOYSAL, Tamer; İnternet Servis Sağlayıcılarının Hukuki Sorumlulukları, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 61, 2005 (s. 304-339).

SOYSAL, Tamer; **Marka Hukuku Perspektifinden İnternet Ortamında Anahtar Kelime (Meta-Tagging) ve Adwords Reklamcılık Uygulamaları**, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S. 12, Aralık 2018, (s. 693-722).

SOYSAL, Tamer; **Tarımda Biyoteknoloji Uygulamaları ve Patent Hakları (Agricultural Biotech Patent Law)**, Adalet Yayınevi, Nisan 2019.

SÖZÜER, Eren; **Unutulma Hakkı, İnsan Hakları Hukuku Perspektifinden Bir İnceleme**, On İki Levha Yayıncılık, Ekim 2017.

TADDEO, Mariarosaria; FLORIDI, Luciano; **The Debate on the Moral Responsibilities of Online Service Providers**, Science & Engineering Ethics, 22, 1575, 2016, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/26613596>

TAPAN, Mehmet Nuri; **Avrupa Birliği (AB) Hukukunun Kaynakları ve Ulusal Hukuka Etkileri**, Avrupa Adalet Divanı, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 3, Y. 1998 (s. 971-1020), <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m1998-19983-879>

TERWANGNE de Cécile; **The Right to be Forgotten and the Informational Autonomy in the Digital Environment**, European Commission Joint Research Centre, Institute for the Protection and Security of the Citizen, 2013, http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC86750/jrc86750_cecile_fv.pdf

TONTA, Yaşar; BİTİRİM, Yıltan; SEVER, Hayri; **Türk Arama Motorlarında Performans Değerlendirme**, Total Bilişim Ltd. Şti. Ankara, Bölüm 3, <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/yayinlar/kitap/icindekiler.htm>

TURHAN, Ayşe Melek; **Kişiliğin Korunması ve Veri Koruma Hukuku Kapsamında Unutulma Hakkı**, İstanbul Medipol Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018.

URAL GÜZELCİK, Ebru; **İtibar Yönetimi, Değer Yaratan Bir Halkla İlişkiler Çalışması Olarak İtibar Yönetimi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi**, V. 1, 2002, (s. 83-93).

VAN DEN MUIJSENBURGH, Winfried H.A.M.; Rezai, Sam; **Corporations and European Convention on Human Rights**, Global Business & Development Law Journal, V. 25, 2012 (s. 43-68), https://www.mcgeorge.edu/documents/Conferences/GlobeJune2012_Corporationsandthe.pdf

VAN HOBOKEN, Joris; **The Proposed Right to be Forgotten Seen From the Perspective of Our Right to Remember, Freedom of Expression Safeguards in a Converging Information Environment**, Amsterdam, May 2013, http://www.law.nyu.edu/sites/default/files/upload_documents/

VISEKRUNA, Aleksandra; **Protection of Rights of Companies Before the European Court of Human Rights, EU and Comparative Law Issues and Challenges**, 2018 (s. 111-126), <https://hrcak.srce.hr/ojs/index.php/eclic/article/download/6524/3433/>

WALTER Lippmann, **Public Opinion**, 1921, <http://wps.pearsoncustom.com/wps/media/objects/2429/2487430/pdfs/lippmann.pdf>

WARNER, L.; **The Right to Oblivion: Data Retention from Canada to Europe in Three Backward Steps**, University of Ottawa Law and Technology Journal, V. 2, 2005, <https://www.researchgate.net/>

WATERS, K. John; **The Everything Guide to Social Media**, Adams Media, Avon, Massachusetts, 2010.

WEBER, Rolf H.; **The Right to be Forgotten, More Than a Pandora's Box?**, Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law, 2, 2011, (s. 120-130), <https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-2-2-2011/3084/jipitec%20%20-%20a%20-%20weber.pdf>

YAVUZ, Can; **İnternet'teki Arama Sonuçlarından Kişisel Verilerin Kaldırılması, Unutulma Hakkı**, Seçkin, 2016.

Yazarı Olmayan İnternet Kaynakları:

A Brief History of Twitter, <http://gigaom.com/2009/02/01/a-brief-history-of-twitter/>

Article 29 Data Protection Working Party, **Opinion 5/2009 on online social networking, Adopted on 12 June 2009**, https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2009/wp163_en.pdf

Big Data, **10 Eye-opening Stats About the Growth of Big Data**, August 20, 2018, <https://www.attunity.com/blog/10-eye-opening-stats-about-the-growth-of-big-data/>

BundesVerfassungsgericht, 15.12.1983, Volkszählungsurteil, BVerfGE Bd. 65, S. 1. <https://openjur.de/u/268440.html>;

BundesVerfassungsgericht, 15.12.1983, Volkszählungsurteil, BVerfGE Bd. 65, S. 1. <https://freiheitsfoo.de/census-act/>

California, Senate Bill No. 568, Chapter 336, http://leginfo.legislature.ca.gov/faces/billNavClient.xhtml?bill_id=201320140SB568

Cambridge Dictionary, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/state-of-the-art>

Case Text, **Legal Research Engine**, <https://www.casetext.com/>

Case Law of the Court of Justice, <http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?language=en>

Commission proposes a comprehensive reform of data protection rules to increase users' control of their data and to cut costs for businesses, 25 January 2012, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-46_en.htm

Comprehensive Approach on Personal Data Protection in the European Union, June 2011, https://edps.europa.eu/data-protection/our-work/publications/opinions/comprehensive-approach-personal-data-protection_en

comScore Search Engine Statistics, June 2018, <https://seattleorganicseo.com/comscore-search-engine-market-share-june-2018-vs-may-2018/>

Council of Europe, European Treaty Series, ETS No. 108, **Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data**, as it will be amended by its Protocol CETS No. 223, <https://rm.coe.int/16808ade9d>

Data Commissioner, **Google win appeal over 'right to be forgotten'**, February 16, 2018, <https://www.irishtimes.com/news/crime-and-law/courts/high-court/data-commissioner-google-win-appeal-over-right-to-be-forgotten-1.3395053>

Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market ("Directive on Electronic Commerce"), Official Journal L 178, 17/07/2000, p. 0001-0016.

EDPS starts work on a New Digital Ethics, 28 January 2016, https://edps.europa.eu/sites/edp/files/edpsweb_press_releases/edps-2016-05-edps_ethics_advisory_group_en.pdf

EDPS, The History of the General Data Protection Regulation, https://edps.europa.eu/data-protection/data-protection/legislation/history-general-data-protection-regulation_en

Elfes Case, 1957, 6-BVerfGE 32, <https://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=9>

EU Institutions and Bodies in Brief, https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies_en

European Archives Group, **Guidance on Data Protection for Archive Services**, October 2018, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/eag_draft_guidelines_1_11_0.pdf

European Court of Human Rights, **HUDOC**, <https://hudoc.echr.coe.int/>

European Data Protection Board, <https://edpb.europa.eu/>

Facebook Statistics, <https://zephoria.com/top-15-valuable-facebook-statistics/>

Facebook, GDPR, <https://www.facebook.com/business/gdpr>

Facebook, Veri İlkesi, <https://www.facebook.com/about/privacy/update>

Fair Credit Reporting Act, 15 USC & 1681, <https://www.ftc.gov/enforcement/rules/rulemaking-regulatory-reform-proceedings/fair-credit-reporting-act>

Federal Alman Anayasası, Adalet Bakanlığı, <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/08-ALMANYA%20209-276.pdf>;

GDPR Awareness, A matter of people, culture, leadership and acting now, <https://www.i-scoop.eu/gdpr/gdpr-awareness/>

Google now a Verb in the Oxford English Dictionary, 29 June 2006, <https://searchenginewatch.com/sew/news/2058373/google-now-a-verb-in-the-oxford-english-dictionary>

Google poised to act on ‘right to be forgotten’ requests, after 50.000 are filed, June 19, 2014, <http://www.zdnet.com>

Google Transparency Report, 22 January 2019, <https://transparencyreport.google.com/eu-privacy/overview?hl=en>

Has Twitter violated the GDPR, 31 October 2018, <https://www.rudebague.com/2018/10/has-twitter-violated-the-gdpr/>

How much are the first fines for GDPR infringement, December 12, 2018, <https://www.pandasecurity.com/mediacenter/news/first-sanctions-gdpr-infractions/>

How Much Data Do We Create Every Day? The Mind-Blowing Stats Everyone Should Read, May 21, 2018, <https://www.forbes.com>

Instagram by the Numbers, Stats, Demographics & Fun Facts, <https://www.omnicoreagency.com/instagram-statistics/>

Internet Live Stats, Google Search Statistics, <http://www.internetlivestats.com/google-search-statistics/>

Judgment of the Court (Grand Chamber), C-131/12, 13 May 2014, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0131>

Justia US Law, <https://law.justia.com/cases/>

LinkedIn, **LinkedIn Pazarlama Çözümleri ve Genel Veri Koruma Düzenlemesi**, <https://www.linkedin.com/help/linkedin/answer/87080>

Mark Zuckerberg Testimony: Senators Question Facebook's Commitment to Privacy, April 10, 2018, The New York Times, <https://www.nytimes.com/2018/04/10/us/politics/mark-zuckerberg-testimony.html>

New Technologies: A Challenge to Privacy Protection, Study Prepared by the Committee of Experts on Data Protection (CJ-PD) under the authority of the European Committee on Legal Co-operation (CDCJ), Strasbourg, 1989., s. 11. <https://rm.coe.int/1680684607>

Nine Lines that changed history-at least on the internet, 13 September 2017, <https://euobserver.com/digital/138958>

Open Rights Group-ORG, **ECJ Google Spain Ruling Raises Concerns Online Free Speech**, May 13, 2014, <https://www.openrightsgroup.org/press/releases/ecj-google-spain-ruling-raises-concerns-for-online-free-speech>

Privacy Enhancing Technologies, <https://www.enisa.europa.eu/topics/data-protection/privacy-enhancing-technologies>

Progress on EU Data protection reform now irreversible following European Parliament vote, Strasbourg, 12 March 2014, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-186_en.htm

Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data (General Data Protection Regulation), Sec (2012), Brussels, 25 January 2012, C-7-0025/12, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/com/2012/0011/COM_COM\(2012\)0011_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/com/2012/0011/COM_COM(2012)0011_EN.pdf)

Public wants 'right to be forgotten' online, April 2018, <https://www.forbes.com/sites/rebeccaheilweil/2018/03/04/how-close-is-an-american-right-to-be-forgotten/#21c9d86b626e>

Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard

to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation), Official Journal of the European Union, L 119/1, 4 May, 2016, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2016.119.01.0001.01.ENG

Resolution 1165/1998, **Final Version, Right to Privacy**, 26 June 1998, 24th Sitting, <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16641&lang%20=en>

Resolution 428/1970, **Declaration on mass communication media and Human Rights**, 23 January 1970, 18th Sitting, <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=15842&lang=en>

Right to be Forgotten': Google Launches form to allow users delete their 'inadequate' data, May 30, 2014, <http://rt.com/news/162448-google-europe-right-forgotten/>

Seven Principles of Privacy by Design, <https://medium.com/searchencrypt/7-principles-of-privacy-by-design-8a0f16d1f9ce>

Solving the GDPR Puzzle, Data Protection with State of the Art Cybersecurity, <https://www.softcat.com/assets/uploads/pdfs/gdpr/Solving-the-GDPR-puzzle.pdf>

Spain: The Right to be Forgotten Does Not Apply to Blogger, March 4, 2015, <http://cyberlaw.stanford.edu/blog/2015/03/spain-right-be-forgotten-does-not-apply-blogger>

Statista, Statistics, <https://www.statista.com>

The Book of Thousand Nights and a Night, How Abu Hasan Brake Wind, <http://www.gutenberg.org/cache/epub/3439/>

The Deep Web is the 99% of the Internet You Can't Google, May 22, 2018, <https://curiosity.com/topics/the-deep-web-is-the-99-of-the-internet-you-cant-google-curiosity/>

The Federal Government, <https://www.bundesregierung.de/breg-en/chancellor/basic-law-470510>

The GDPR and The Right to be Forgotten: Myth or Reality, <http://blog.eurodpo.net/the-gdpr-and-the-right-to-be-forgotten-myth-or-reality/>

Trkulja v. Google Inc. LLC & Anor (No. 5), 2012, VSC 533, Australia Supreme Court of Victoria 12.11.2012, <http://censorshipcases.wordpress.com/2013/02/16/australia-trkulja-v-google-inc-llc-anor-no-5-2012-vsc-533-supreme-court-of-victoria12-11-2012/>

Twitter by the Numbers, Stats, Demographics & Fun Facts, <https://www.omnicoreagency.com/twitter-statistics/> (Erişim Tarihi: 14.03.2019)

Twitter Creator Jack Dorsey Illuminates the Site's Founding Document, Part 1, February 18, 2009, Los Angeles Times, <http://latimesblogs.latimes.com/technology/2009/02/twitter-creator.html>

Twitter for Business, Frequently Ask Questions, <https://gdpr.twitter.com/en/faq.html>

Twitter Statistics, <http://womeninbusiness.about.com/od/twittertips/a/twitter-statistics.htm>

Twitter, Instagram Statistics, <https://www.omnicoreagency.com/instagram-statistics/>

UK, Information Commissioner's Office-ICO, Social Networking and Online Forums - When Does the Data Protection Act (DPA) Apply?, Version 1, <https://ico.org.uk/media/for-organisations/documents/1600/social-networking-and-online-forums-dpa-guidance.pdf>

Union Agency for Fundamental Rights and Council of Europe, **Handbook on European Data Protection Law**, 2018 Edition, https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_data_protection_02ENG.pdf, (Handbook on European Data Protection Law)

Welcome to Twitter's GDPR Hub, <https://gdpr.twitter.com/en.html>

What is a Data Controller or a Data Processor, https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/reform/rules-business-and-organisations/obligations/controller-processor/what-data-controller-or-data-processor_en#references

Wikipedia, <https://en.wikipedia.org/>

World Economic Forum, **Big Data, Big Impact: New Possibilities for International Development**, 2012, http://www3.weforum.org/docs/WEF_TC_MFS_BigDataBigImpact_Briefing_2012.pdf

İnternet kaynaklarına erişim tarihi dipnotlarda gösterilmiştir. Dipnotta tarihi belirtilmeyen kaynaklara son erişim tarihi **15 Mart 2019**'dur.